

Ikitaabo kya mbere kya' **Baami** **Indangiriro**

Yiki kitaabo kiyerekiini abaami ábakayiji yima ha nyuma lya mwami Dahudi. Úkatee yima, ali mugala wage wa Sulumaani. Uyo Sulumaani, akayubakira Rurema inyumba ílangashiini bweneene, gira Rurema akizi tuula mu bandu baage. Ku yikyo kyanya, Sulumaani âli riiri mwitegeereza we'kitangaaza, anâli riiri mugale bweneene.

Si ha nyuma, uyo Sulumaani akalahira ukusimbaha Rurema, anakizi kulikira imizimu ya bakaage be'kipagaani. Iri akagira kwokwo, Rurema anabera ikihugo kya'Bahisiraheeri mwo kubiri.

Umuleevi Hiriya, kuguma na'bandi baleevi, bâli kizi kengula abaami, mbu batwikire ku byaha byabo. Baguma baabo bakayuvwa, haliko abingi baabo, batanatwaza, banakizi yifunda mu byaha.

Imiziizi miguma yi'sikamiro, iri mu 1 Baami 11.9-10: «Kwokwo, kwo Sulumaani akaraakaza Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri. Kundu Rurema âli mali múhulukira kwo kabiri, haliko atanamútwa. Na kundu Rurema akamúkomereza bweneene kwo atayikumbe imigisi ye'mahanga, si Sulumaani anahuna bweneene imbere lyage.»

Íbiri mwo ku bwofi

- a) Mwami Sulumaani (1.1-11.43)
- b) Íbikakoleka halinde ku kyanya kya mwami Hela na mwami Hasa (12.1-16.28)
- c) Umuleevi Hiriya ahagana na mwami Ahabu we'Hisiraheeri (16.29-22.40)
- d) Mwami Yehoshafaati we'Buyuda âli mwija (22.41-50)
- e) Mwami Ahaziya we'Hisiraheeri âli mubi (22.51-53)

Hadoniya alooza ukuba mwami

¹ Mwami Dahudi, ikyanya âli kola mushaaja kongotwe, bâli kola mu múbwika kwa'malangete. Kundu kwokwo, âli kizi yuvwa imbeho. ² Kyanatuma abakozi baage bagamúbwira: «E mwami, nahamwitu, utuhanguulage tukuloogeze umuhyakazi, úgakizi kukuya-kuya, iri analola amagoorwa gaawe. Agakizi kufumbatira, lyo ukizi longa ikyuya.»

³ Kwokwo, banalengaga mu kihugo kyoshi kya'Bahisiraheeri bagweti bagalooza umunyere únonosiri. Iri hakatama, banagwana Umushuneemu-kazi muguma, iziina lyage ye Habishaagi, banamúleetera mwami. ⁴ Ulya munyere, âli buyahiri ngana-ngana. Kwokwo, Habishaagi anayiji kolera mwami, iri anamúkuya-kuya. Si bâli kizi laalanwa nga mushosi na gundi.

⁵⁻⁶ Mwami Dahudi âli gweti mugala wage, iziina lyage ye Hadoniya. Na nyina ye Hagiti. Hadoniya âli nonosiri, ye kanashukirwa ha mugongo gwa Habusalumu. Ku yikyo

kyanya, Hadoniya anatondeera ukuyikangaata kwokuno: «Niehe, nie kola ngayimikwa mwami.» Anayilingaaniza amagaare gi'zibo, kiri ne'fwarasi, analingikania na'bandu makumi gataanu ábâli kizi múkunga. Uyo Hadoniya, kundu âli kizi gira ubuligo kwokwo, haliko Dahudi atakamúkanukira, mbu amúbuuze, ti: «Maki gano? Kituma kiki wanyigereera?»

⁷ Uyo Hadoniya anagendi hanuusa Yohabu mugala Zeruya, kuguma no'mugingi Haby-ataari. Yabo bombi, banamúyemeerera, banamúyibiika kwo. ⁸ Haliko, abandi banamúyiyogookola, ngo'mugingi Saadoki, na Benaya mugala Yehoyada, no'muleevi Natani, na Shimeyi, na Reeyi, kuguma na'balaliizi ba Dahudi.

⁹ Lusiku luguma, uyo Hadoniya analingikania ulusiku lukulu hi'buye lye'Zohereeti, hoofi ne'shyoko Heni-Rogeeri. Ku yiryo ibuye, analunda kwa'matuulo ge'bibuzi, na ge'shuuli, na ge'nyana ízidehiri. Analaalika beene wabo booshi, na'baluzi booshi, kuguma na'batwali booshi ábâli kizi kola mu Buyuda. ¹⁰ Si umuleevi Natani yehe, atâli múlalisiri, kandi iri Benaya, na'balaliizi ba mwami. Mwene wabo wa Sulumaani yehe, yo haahe!

¹¹ Lyeryo, umuleevi Natani anayami gendi bwira Batisheeba, nyina wa Sulumaani kwokuno: «E mugoli, ka utazi yuvwa ngiisi kwo Hadoniya mugala Hagiti keera ayiyimika? Na yugwo mwazi, nahamwitu Dahudi atazi gumenya. ¹² Leka nguhanuule ngiisi kwo

wangayikiza, ukize kiri na mugala wawe wa Sulumaani.

¹³ «Ugendi yingira imwa mwami Dahudi, unamúbwire: “E mwami, nahamwitu, ndi muja-kazi wawe. Ka utakambiikira indahiro, mu kudeta kwo mugala wawe wa Sulumaani, ye gayimikwa ahandu haawe. Ye ganabwatala ku kitumbi kyawe kye'kyami. Aaho! Kuti kandi kwo Hadoniya ye kolaga mwami?”»

¹⁴ Uyo Batisheeba, Natani anashubi múbwira: «Ikyanya ugaaba uki gwetí ugaganuulira mwami, naani lyo ngayingira. Haaho, yago magambo gaawe, ngagashigika.»

¹⁵ Lyeryo, Batisheeba anayami gendi yingira mu kisiika kya mwami. Mwami, âli kola mushaaja kongotwe. Na Habishaagi, Umushuneemu-kazi, âli gwetí agamúkuyakuya. ¹⁶ Batisheeba anahikiri fukama, anahisa amalanga haashi. Mwami anamúbuuza: «E mugoli, biki byo uloziizi?»

¹⁷ Uyo Batisheeba anamúshuvya kwokuno: «E nahamwitu, ndi muja-kazi wawe. Na wenyene ukambiikira indahiro imbere lya Nahano Rurema wawe, kwo mugala wani wa Sulumaani ye gayimikwa ahandu haawe, anabwatala ku kitumbi kyawe kyo'bwami.

¹⁸ «Aaho! Kituma kikagi Hadoniya, ye kola mwami? Kundu we mwami nahamwitu, si utali no'mwazi kiri ne'hiniini. ¹⁹ Ulya Hadoniya, keera akanatanga amatuulo ge'shuuli nyingi, kiri na ge'nyana ízidehiri, na ge'bibuzi. Analaalika abaluzi booshi, kuguma no'mugingi Habyataari,

na Yohabu, umukulu wa'basirikaani. Si umukozi wawe Sulumaani yehe, atamúlaalika.

²⁰ «Na buno e mwami, Nahamwitu! Abahisira-heeri booshi, we bagweti bagaalola kwo. Balozi-izi bamenyage nyandi ye ugayimika ahandu haawe. ²¹ Aaho! Uyami gira igambo. Buzira kwokwo, ikyanya ugashaaja, twe na mugala wani wa Sulumaani, tugaahanwa nga banangora-mabi.»

²² Uyo mugoli Batisheeba, ikyanya âli ki gweti agaganuulira mwami, lyeryo ngana umuleevi Natani naye, anayami yegeera ha mulyango. ²³ Banamenyeesa mwami, kwo'muleevi Natani akola mu nyumba. Ne'kyanya Natani akayegeera mwami, anafukama, anahisa amalanga haashi.

²⁴ Natani anadeta kwokuno: «E mwami, nahamwitu, ka keera ukatwa uluhango kwo Hadoniya ye gaaba mwami ahandu haawe, anabwatale ku kitumbi kyawe? ²⁵ Si zeene amanukira i Hini-Rogeeri, gira agendi tanga amatuulo ge'shuuli nyingi, na ge'nyana ízidehiri, na ge'bibuzi. Keera analaalika abaluzi booshi, na'bakulu ba'basirikaani, kiri no'mugingí Haby-ataari. Na buno, yabo booshi bakola imbere lyage bagweti bagaalya no'kunywa, iri banakizi deta: “E mwami, Hadoniya, uyame ho!”

²⁶ «Halikago niehe, atandaalika, bwo ndi mukozi wawe. Atanalaalika umugingí Saadoki, kandi iri Benaya mugala Yehoyada. Na mugala wawe Sulumaani, yehe, utadete. ²⁷ E mwami, nahamwitu, tuli bakozi baawe. Ka wenyene

we kakyula kwokwo, buzira kutumenyeesa ngiisi úgayimikwa ahandu haawe?»

Mwami Dahudi ayimika Sulumaani abe mwami

²⁸ Mwami Dahudi anadeta: «Mumbamagalire Batisheeba, ayije.» Ikyanya Batisheeba akayija, anayimanga imbere lyage.

²⁹ Ulya mwami Dahudi, anamúbiikira indahiro, ti: «Nahano, keera akangiza mu malibu gooshi. Nga kwo ayamiri ho, ³⁰ keera n'gakubiikira indahiro imbere lya Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, kwo mugala wawe Sulumaani ye gayimikwa ahandu haani. Ee! Yehe, ye gabwatala ku kitumbi kyani kye'kyami.»

³¹ Uyo Batisheeba anayami fukama imbere lyage, anahisa amalanga haashi, ti: «E mwami, nahamwitu! Ukizi ramba imyakuula.»

³² Uyo Dahudi anashubi kyula: «Mundumirage umugingi Saadoki, no'muleevi Natani, na Benaya mugala Yehoyada.»

Ne'ri bakahikaga, ³³ anababwira kwokuno: «Mukuumanie abatwali baani, muyabiire na mugala wani Sulumaani, munamúshoneze ku kiiza kya punda wani, munamúlindimukane halinde ha shyoko ye'Gihooni. ³⁴ Iyo munda, umugingi Saadoki, no'muleevi Natani, bamúshiige amavuta, abe mwami wa'Bahisiraheeri. Na mango mwagira kwokwo, munadihirize ikibuga, munayamize, ti: “E Mwami Sulumaani, uyame ho!”

³⁵ «Mu kugaluka, munayije inyuma lyage mugweti mugamúkungu, anahikiri bwatala ku

kitumbi kyani kye'kyami. Mukuba, ye gaaba mwami ha nyuma lyani. Si keera nagwanwa nadeta kwo ye gaaba mwami wa'Bahisiraheeri, kiri na wa'Bayuda.»

³⁶ Benaya mugala Yehoyada anashuvya mwami, ti: «E Nahamwitu, bikizi ba kwokwo. Ngiisi kwo wadeta, kwo na kwokwo. Kiri na Rurema Nahamwinyu, naye keera abikyula. ³⁷ Nga kwo Nahano mwâli yamiinwi, kube kwo aganayama ali kuguma na Sulumaani. Ne'kitumbi kyage kyo'bwami, kikizi huuzibwa ukuhima ikye'mwawe.»

³⁸ Umugingi Saadoki anashoneza Sulumaani ku kiiza kya punda wa mwami Dahudi, bali kuguma no'muleevi Natani, na Benaya mugala Yehoyada, kuguma na'balaliizi ba mwami. Booshi banamúlindimukana, ha shyoko ye'Gihooni.

³⁹ Umugingi Saadoki anayingira mwi'heema lye'mihumaanano lya Nahano, anayabiira ihembe lya'mavuta, anagashiiga Sulumaani, mu kumúyimika. Lyeryo, banadihiriza ikibuga. Abandu booshi, banayami kizi banda akabuuli, ti: «Mwami Sulumaani, ayamage ho!» ⁴⁰ Yabo booshi, bâli kizi genda bagweti bagamúkunga, banakizi lasa imiteera-teera ku bushambaale. Ikyanya bakateerera umulaga, ikihugo kyanajuguma.

Sulumaani akejeerera Hadoniya

⁴¹ Hadoniya, iri akaba keera ayusa ukulya, ali kuguma na'balaalikwa baage, banayuvwa ulubi.

Yohabu anayuvwa izu lye'kibuga, anabuuza: «Yulu lubi úluli mu kaaya, lwa biki?»

⁴² Uyo Yohabu, iri akaba akiri mu deta, haaho Yonataani, mugala wo'mugingiri Haby-ataari anahika. Hadoniya anayami deta: «Yingiraga! Umundu wa'kamaro nga wehe, ukwaniini utuleetere imyazi miija.»

⁴³ Yonataani anamúshuvya kwokuno: «Aahabi! Si nahamwitu Dahudi, keera ayimika Sulumaani abe mwami. ⁴⁴ Mwami keera atuma umugingiri Saadoki, no'muleevi Natani, na Benaya mugala Yehoyada, kuguma na'balaliizi ba'basirikaani. Yabo booshi, keera bamúshoneza ku kiiza kya punda wa mwami, banamúherekeziizi.

⁴⁵ «Bwobunago, umugingiri Saadoki, no'muleevi Natani, keera bamúyonera kwa'mavuta ha shyoko ye'Gihooni, mu kumúyimika. Na mu kulyoka yaho, banagalukira mu kaaya bagweti bagabanda akabuuli. Abali mu kaaya nabo, banakayangirira. Akalugi ko wayuvwa, ko na kaako. ⁴⁶ Buno, Sulumaani akola mu gingikwa ku kitumbi kye'kyami.

⁴⁷ «Na kwakundi, abakozi ba mwami bayiji gingika nahamwabo Dahudi, ti: “Rurema Nahamwinyu, alumbuuse iziina lya Sulumaani, ukuhima irye'mwawe. Emwe! Ikitumbi kyage kye'kyami, kikizi yama kiri no'bulangashane bweneene.”

«Mwami Dahudi anayubama ku ngingo, ⁴⁸ anadeta: “Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, akizi huuzibwa. Mukuba, keera ambeereza

ikigombo. Ne'ngingwe, keera ambanguula kwo nimúbone.”»

⁴⁹ Balya bo Hadoniya âli laalisiri, mbu bayu-vwagwe kwo Sulumaani ye wayimikwa, booshi banayami yimuka ku kyoba bweneene, banashaabuka. ⁵⁰ Hadoniya yenyene, anatondeera ukulenga mwo'musisi hi'gulu lya Sulumaani, anatibitira iwi'heema lya Nahano, anagwata ku mahembe gabiri ga'katanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo.

⁵¹ Lyeryo, mwami Sulumaani anabwirwa: «Hadoniya akoli kuyobohiri. Anakoli gwasiri amahembe ga'katanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo, anagweti agaadeta: “Ndagalyoka hano, mwami Sulumaani átazi mbiikira indahiro kwo ataganyita.”»

⁵² Sulumaani anakyula kwokuno: «Hadoniya, iri angayiboneesa kwo akwaniini, ndaahyo hidente hyo'mushaku íhigatibuka kwi'twe lyage. Haliko, iri angaboneka mwa'mabi, emwe! Ukufwa, agaafwa!»

⁵³ Lyeryo, Mwami Sulumaani anayami tuma abandu kwo Hadoniya alyoke ha katanda. Hadoniya anayiji fukama imbere lyage. Mwami Sulumaani, anamúbwira: «Wangakoli taahaga.»

2

Dahudi alaga Sulumaani

¹ Ulya Dahudi, ikyanya âli kola agaafwa, anahamagala Sulumaani, anamúлага kwokuno: ² «E mugala wani, isiku zaani keera zamala, na ngola ngagenda imunda lukalamuka. Ku yukwo, usikamage, unabe kikalage. ³ Ngiisi byo Rurema

Nahamwinyu agakizi kubwira, ukizi bisimbaha. Ukizi kulikira imaaja zaage, ne'mikyulo yage, na'mategeko gaage, ngiisi kwo biri biyandike mu maaja za Musa.

«Kwokwo, lyo ugakizi genduukirwa mu ngiisi byo ugakizi gira, kiri na hooshi ho ugakizi genda. ⁴ Nahano anakizi gira ngiisi kwo akandagaania, ti: “Abandu ba mwi'kondo lyawe, iri bangatuula nga kwo bikwaniini, banabe bali mu ngulikira ku bwemeera, kunabe ku mitima yabo yoshi, na ku munge gaabo gooshi, lyo hatâye bule úgakizi bwatala ku kitumbi kyo'bwami bwa'Bahisiraheeri.”

⁵ «Hakiri irindi igambo. Uki kengiiri ngiisi kwo Yohabu mugala Zeruya akambubira mu kuyita abakulu babiri ba'basirikaani ba'Bahisiraheeri, Habineeri mugala Neeri, na Hamaasa mugala Yeteeri. Ikyanya akabayita, anayihumeera kwo ali mu yihoolera ábakayitirwa mwi'zibo. Kundu kwokwo, kyâli kola kyanya kyo'mutuula. Imiko ya yabo bandu iri kwi'twe lyage. ⁶ Ku yukwo, umúgirire ngiisi kwo ubwini. Si utamúleke mbu afwagage mu mutuula.

⁷ «Si bagala Barizilaayi, Umugiryadi, boohe, ukizi bagirira amiija. Ukizi bayegereza ha byokulya ku mutima úgushenguusiri. Mukuba, ikyanya n'gapuumuka mukulu wawe wa Habusalumu, bâli kizi nguya-nguya.

⁸ «Na kwakundi, ukengeere Shimeyi mugala Gera we'Bahuriimu, mwene Binyamiini. Ulya Shimeyi, ikyanya n'gatibitira uluhande lwe'Mahanayimu, anandaaka bweneene. Kundu kwokwo, ikyanya akamanukira ha lwija

Yorodaani, nanamúbiikira indahiro kwi'ziina lya Nahano kwo ndagamúyita. ⁹ Kundu kwokwo, keera akayikululira umwama. Mbwini kwo ulyagagi mwitegeereza, unakoli yiji ngiisi kwo ugamúgirira. Kundu akola mushaaja, utamúleke. Si uyami múyita.»

Dahudi afwa

¹⁰ Mwami Dahudi, ikyanya akashaaja, banamúziika haaho mu kaaya kaage, i Yerusaleemu. ¹¹ Dahudi âli mali hisa myaka makumi gana atwaziri mu kihugo kye'Hisiraheeri. Akatee hisa imyaka irinda atwaziri i Hebuurooni, abuli hisa ne'gindi myaka makumi gashatu ni'shatu atwaziri i Yerusaleemu. ¹² Mugala wage wa Sulumaani anaba ye bwatiiri ku kitumbi kyage kye'kyami. Ubwami bwage, bwanaba bukoli sikamiri.

Hadoniya naye afwa

¹³ Lusiku luguma, Hadoniya mugala Hagiti anagenda imunda Batisheeba nyina wa Sulumaani. Batisheeba anamúbuuza: «Ka wayija mu mutuula?» Na wa naye, ti: «Ee, mutuula! ¹⁴ Si ngola ni'gambo lyo ngakuuuna.» Batisheeba, ti: «Limbwire.»

¹⁵ Ulya Hadoniya, ti: «Uyiji kwo nie wâli ngayimikwa, nga kwa'Bahisiraheeri booshi bâli langaliiri. Haliko, bitakaziga. Si mulumuna wani anaba ye gayima. Kwokwo, kwo Nahano âli loziizi. ¹⁶ Buno, nayiji kuhuuna igambo liguma naaho. Nakuyinginga, utandahirire.» Batisheeba anamúbwira: «Lidetage.»

¹⁷ Hadoniya anamúshuvya kwokuno: «Nakuyinginga umbwirire mwami Sulumaani ambanguule nyange ulya Habishaagi, Umushuneemu-kazi. Nyiji kwo mango wamúmbwirira, atagalahira.» ¹⁸ Batisheeba, ti: «Bwija! Ngagendi ganuuzwa mwami.»

¹⁹ Kwokwo, Batisheeba anagendi detera Hadoniya imunda mwami.

Mwami, iri akabona nyina Batisheeba, anayimuka ku kitumbi kyage kye'kyami, anagendi músanganira, anayinama imbere lyage, anashubi bwatala ku kitumbi kyage, anatumama kwo baleetere nyina naye ikitumbi. Ne'ri Batisheeba akaba akoli bwatiiri uluhande lwe'lulyo lwa mwami, ²⁰ anamúbwira: «E mwami, ndi ni'goorwa liniini, lyo ngakubwira. Nakuyinginga utalahire.» Mwami naye, ti: «Ngiisi byo uloziizi, ubihuunage. Ndagakuyima byo.»

²¹ Batisheeba, ti: «Uhanguulage mukulu wawe wa Hadoniya, ayange Habishaagi, Umushuneemu-kazi.»

²² Na wa Sulumaani, ti: «E maawe, uyo Habishaagi, kutagi leero we wayiji múhuunira Hadoniya? Bwo ye fula, ka kutali kumúhuunira ngana ubwami bwani? Kiri no'mugingi Habyataari no'mukulu wa'basirikaani, Yohabu mugala Zeruya, nabo bakola uluhande lwage.»

²³ Lyeryo, mwami Sulumaani anayami bika indahiro kwi'ziina lya Nahano, ti: «Uyo Hadoniya, bwo ambuuna yiri igambo, akola agasingulwa itwe. Ne'ri bitangaba kwokwo, Rurema yenyene anyite. ²⁴ Nahano keera akakwiza umuhango gwage, mu kunzikamya ku

kitumbi kyo'bwami bwa daata Dahudi. Mbiiti umulangaaliro kwa'baana baani nabo, agabayimika. Kyo kitumiri nabiika indahiro imbere lya Rurema, kwo Hadoniya ayitwe zeene kwa zeene.»

²⁵ Mwami Sulumaani anayami lungika Benaya mugala Yehoyada, ti: «Genda umúzimiize.» Lyeryo, Benaya anagendi múyita.

Sulumaani ayimula Habyataari

²⁶ Ha nyuma, mwami anabwira umugingiri Habyataari: «Undyoke mu masu, ugende mu mbingiro zaawe i Hanatooti. Kundu ukwaniini ukuyitwa, haliko zeene, ndagaki kuyita. Mukuba, ikyanya wâli kuguma na daata, wâli kizi betula Akajumba ke'Kihango kya Nahano. Kiri mu malibu ga daata, mukalibuukira kuguma.»

²⁷ Sulumaani anayimula Habyataari, ataki be muggingiri wa Nahano. Kwokwo, kwo liry a igambo likakoleka, lya Nahano âli mali gwanwa adeta i Shiilo, hi'gulu lye'mbaga ya Heri.

Sulumaani ayiyogookola Yohabu

²⁸ Ulya Yohabu, kundu yaho kare atâli yibiisiri ku Habusalumu, haliko ha nyuma anayiji yibiika ku Hadoniya. Kwokwo, ikyanya Yohabu akayuvwa íbikakoleka ku Hadoniya na ku Habyataari, anayami tibitira mwi'heema lya Nahano, anagwata amahembe ga'katanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo. ²⁹ Mwami Sulumaani, iri akabwirwa kwo Yohabu agendi yifunda mwi'heema lya Nahano, analungika Benaya mugala Yehoyada, ti: «Genda umúzimiize.»

³⁰ Benaya anagendaga mwi'heema lya Nahano, anamúbwira: «E Yohabu, mwami akyula mbu uhuluke.» Na wa naye, ti: «Nanga! Ngafwira haahano.» Benaya anagalukira imunda mwami, anamúganuulira ngiisi byo Yohabu adeta.

³¹ Mwami Sulumaani anayami kyula kwokuno: «Bwija! Ngiisi kwo adesiri yenyene, kwo ugana-gira. Ugendi múyitira haaho-haaho ha katanda, ukabuli múziika. Kwokwo, lyo ngayifwongooza ku mahube go akagira. Mukuba, keera akayita abandu bazira buhube. ³² Akayita abandu babiri, buzira kutumwa na daata Dahudi. Ubwa mbere, akayita Habineeri mugala Neeri, umukulu wa'basirikaani ba'Bahisiraheeri. Ha nyuma, anayita na Hamaasa mugala Yeteeri, umukulu wa'Basirikaani ba'Bayuda. Yabo bombi, bo bâli riiri bandu bo'kuli ukumúhima. Kwokwo kwo Yohabu, imiko ya yabo bandu, Nahano akamúbetuza yo.

³³ «Ee! Imiko yabo bombi, igayama iri kwi'twe lya Yohabu, na ku lye'mbaga yage, halinde imyaka ne'myakuula. Haliko Dahudi, kuguma na'bandu be'bibusi byage, boohe, bagayama bali no'mutuula gwa Nahano.»

³⁴ Kwokwo, ulya Benaya anagalukira imunda Yohabu, anayami múyita, anagendi múziika mu ndalo yage íyâli mwi'shamba.

³⁵ Ikyanya mwami akaba keera ashaaza Yohabu, anakuza Benaya mugala Yehoyada, akizi ba ye mukulu wa'basirikaani. Na'handu ho'lya musingi Habyataari, anabiika Saadoki.

Sulumaani ayiyogookola Shimeyi

³⁶ Ha nyuma, mwami anatumira Shimeyi. Ne'ri akayija, anamúbwira: «Uyubakage muno mu kaaya ke'Yerusaleemu, unatuule mwomuno. Si utakolwe kwo wahuluka mwo. ³⁷ Iri nangabona kwo wahuluka mwo, unajabuke umusima gwe'Kidorooni, iri ulwawe lwahika. Umuko gwawe, gugaaba guli kwi'twe lyawe wenyene.»

³⁸ Shimeyi anashuvya: «E waliha, ngiisi kwo wadeta, buli bwija ngana.» Shimeyi anahisa isiku nyingi, atuuziri i Yerusaleemu.

³⁹ Ulya Shimeyi, iri hakalenga imyaka ishatu, abaja baage babiri banatolokera imwa mwami Hakishi mugala Maka. Shimeyi, mbwe'myazi imúhikire, kwa'bakozi baage bakoli ba i Gaati, ⁴⁰ anashonera ku punda wage, anagenda yo, imwa mwami Hakishi, gira agendi balooza. Ne'ri akababona, anabagalulira i kaaya.

⁴¹ Mwami Sulumaani anabwirwa kwo Shimeyi akahuluka mu Yerusaleemu, anagenda i Gaati, keera anagaluka. ⁴² Lyeryo, mwami anamútumira, anamúbwira kwokuno: «Si n'gakubikiisa indahiro kwi'ziina lya Nahano kwo utahuluka mu Yerusaleemu! Nanakukengula ku bweranyange kwe'ri wangahuluka mu kano kaaya, unagende ahandi kwo hakaba hooshi, iri ulwawe lwahika. Wananjuvya, ti: “Kwo wadeta, buli bwija. Nayuvwa.” ⁴³ Aaho! Si keera wahongola indahiro yo ukabiika kwi'ziina lya Nahano. Kundu n'gakuheereza ulubaaja, utanaki lutwaza.

⁴⁴ «Amabi go ukakolera daata Dahudi, ugayiji-yiji ku bweranyange. Kyo kitumiri naawe buno,

Nahano akola agakuhana. ⁴⁵ Si niehe, Nahano agakizi ngashaanira. Ikitumbi kyo'bwami kya Dahudi kigayama kisikamiri imbere lyage imyaka ne'myakuula.»

⁴⁶ Lyeryo, mwami anahanguula Benaya mugala Yehoyada, kwo agendi yabiira Shimeyi. Ne'ri akamúhulukana, anamúyita.

Kwokwo, kwo'bwami bwa Sulumaani bukasikama.

3

Sulumaani ayanga munyere Faraho

¹ Mwami Sulumaani, bo na mwami we'Miisiri, bakanywana ikihango. Kyanatuma uyo Sulumaani agayanga munyere Faraho, anamúleeta i Yerusaleemu. Ku yikyo kyanya, uyo munyere anatee beera mu Kaaya ka Dahudi, halinde ku kyanya Sulumaani akayusa ukuyubaka akaage kajumiro, kiri ne'nyumba ya Nahano, no'luzitiro lwa'kaaya.

² Ku yikyo kyanya, bwe'nyumba ya Rurema itáli zaazi yubakwa, abandu banagenderera ukukizi tanga amatuulo mu marango.

³ Sulumaani áli kuuziri Nahano bweneene. Na ngiisi magambo go yishe Dahudi áli mali múhanuula, anakizi gasimbaha. Kundu kwokwo, áli kizi na tanga amatuulo mu marango, iri anayokya no'mubadu.

Sulumaani ahuuna Rurema ubwitegereze

4 Lusiku luguma, mwami Sulumaani anagenda kwi'rango lye'Gibyoni,* mukuba ho hâli handu haabo hahamu ho'kuyikumba, anatangira Rurema ha'matuulo kihumbi go'kusiriiza lwoshi. 5 Ikyanya Sulumaani âli ki riiri yaho i Gibyoni, bwanaba bukola bushigi, Nahano anamúhulukira kwo mu birooto, anamúbwira: «Ngiisi byo uloziizi, ubimbuune. Ngakuheereza byo.»

6-7 Uyo Sulumaani anamúshuvya kwokuno: «E Nahano Rurema wani, daata Dahudi, umukozi wawe, âli kizi kukolera mu kati ko'kuli. Kwanâli riiri ku njira ikwaniini, na ku mutima úgushenguusiri. Kyo kitumiri ukamúyereka urukundo lwawe. Kiri na zeene, uki múkuuziri bweneene. Mukuba, keera wanyimika, nie mugala wage, gira nimúgomboole, na mbwatale ku kitumbi kyage kye'kyami.

«Naani buno, ndi mukozi wawe. Kundu kwokwo, ngiri mwana mwanuke, ndayiji ngiisi kwo ngakizi kola. 8 Kundu ngwaniini ukukizi twala yaba bandu baawe, haliko, bali kanda-haruurwa. 9 Ku yukwo, nakuhuuna umbeereze umutima gwo'bwitegeereze, gira ndonge ukukizi batwala bwija. Unjoboleese ukukizi sobaanura amijja na'mabi. Buzira kwokwo, ndaaye úwangahasha ukutwala yaba bandu baawe, banakoli luguusiri.»

10 Ikyanya Sulumaani akashuvya kwokwo, kwanashambaaza Nahano bweneene.

* 3:4 3.4 Ku yikyo kyanya, lirya Iheema lye'mihumaanano kiri na kalya katanda ka'matuulo go'kusiriiza, byâli ki riiri i Gibyoni.

11 Kyanatuma agamúbwira kwokuno: «Utagweti ugayihuunira mbu urambe imyaka mingi. Utanayihuunira ubugale, kandi iri mbwa'bagoma baawe bashereezibwe. Haliko, wayihuunira ubwitegeereze, gira ulonge ukutwa imaaja, unakizi kola íbikwaniini.

12 «Buno, ngakukolera nga kwo wambu-una. Ngakuheereza ubwitegeereze no'bwenge. Na yubwo bwitegeereze bwawe, ndaaye gundi mundu úzindi buhaabwa. Kiri ne'nyuma lyawe, hatagaki boneka umundu úli nga we.

13 «Na kwakundi, ngakuheereza kiri na byo utambuuna. Ngakuheereza ubugale, unagingikwe bweneene ukuhima abandi baami booshi ábagaaba ho ku kyanya kyawe. 14 Ne'ri wangakizi ngulikira, unakizi simbaha imaaja zaani nga kwo yisho Dahudi áli kizi gira, ngakulamiisa.»

15 Sulumaani, iri akasisimuka, ana-sobanukirwa kwo ashuba mu loota. Anagalukira i Yerusaleemu, anayimanga imbere lya'Kajumba ke'Kihango kya Nahano. Anatanga amatuulo go'kusiriiza lwoshi, na go'kuyerekana ingoome. Ha nyuma, anagirira abakozi baage booshi ulusiku lukulu.

Sulumaani atwa ulubaaja ku bwitegeereze

16 Lusiku luguma, bakazi babiri bashule bakay-ija imwa mwami Sulumaani. 17 Muguma wabo, anamúbwira: «E Nahamwitu, twe no'yu witu, tutuliinwi nyumba nguma. Niehe, n'gabuta umwana mutabana, mu masu gaage. 18 Ha nyuma lye'siku zishatu, naye anabuta umwana

mutabana. Ndaanaye gundi ye tushubanwa mu nyumba, tútali twe naye naaho.

¹⁹ «Iri haaba bushigi, anagwejerera umwana wage, anamúyita. ²⁰ Kahola-masiga, ikyanya ngiri mwi'ro, anavyuka, anayiji nyomboola uwe'mwani, anagendi múgwejeza ku ngingo yage. Ha nyuma, anayabiira ikirunda kyo'we mwage, anayiji kilambika ha butambi lyani.

²¹ «Mbu nvyukage shesheezi, gira nyoze umwana, nanagwana akoli fwiri. Haliko, iri n'gamúhenandula bwija, nanabona kwo atali ye mwana nabuta.»

²² Lyeryo, ulya wabo, ti: «Nanga! Uwe'mwani, ye mugumaana. Si uwe'mwawe, ye koli fwiri.»

Ulya mukazi wa mbere, anamútolerania, ti: «Aahabi! Uwe'mwawe ye fwiri. Si uwe'mwani, yono úkiri mugumaana.» Kwokwo, kwo yabo bakazi bombi bâli gweti bagahaliira imbere lya mwami.

²³ Iri hakatama, mwami anadeta: «Ngiisi muguma winyu agweti agaadeta: “Umwana mugumaana ye we'mwani. Na úfwiri, ye we'mwawe.” Ugundi anadete: “Aahabi! Úfwiri ye we'mwawe. No'mugumaana ye we'mwani.”

²⁴ Aaho! Mundeetere ingooti!»

Ne'ri bakagileetaga, ²⁵ mwami anadeta kwokuno: «Uyu mwana mugumaana, mumútole bitolo bibiri. Munaheereze ngiisi mukazi ikitolo kiguma.»

²⁶ Lyeryo, ulya mukazi úwâli riiri nyina wo'mwana mugumaana, anamúyuvwirwa indengeerwa, anayami bwira mwami: «We kongwa! Uyo mwana mugumaana, utamúyite.

Haliko, umúheereze uwitu, abe ye gamútwala.» Ulya wabo naye, ti: «Aahabi! Uyu mwana, atolwe bitolo bibiri, gira tweshi tumúbule.»

²⁷ Lyeryo, mwami anakyula: «Leka! Mutaki yite umwana. Mumúheereze umukazi wa mbere, abe ye gamútwala. Mukuba, ye nyina.»

²⁸ Abahisiraheeri booshi, iri bakayuvwa ngiisi kwo mwami akatwa ulubaaja, banasoomerwa bweneene, banabona kwo Rurema keera akamúheereza ubwitegeereze, halinde alonge ukukizi twa imaaja ku njira íkwaniini.

4

Abatwali ba Sulumaani

¹ Mwami Sulumaani anaba mwami we'kihugo kyoshi kya'Bahisiraheeri. ² Abakulu baage, bo baaba:

Hazariya mugala Saadoki, ye wâli musingi. ³ Herihorefu na Ahiya, bagala Shiisha, bo bâli riiri bandisi. Yoshafaati mugala Ahiludi, ye wâli mwandisi wa íbikakoleka. ⁴ Benaya mugala Yehoyada, ye wâli mukulu wa'basirikaani. Saadoki na Habyataari, bo bâli riiri bagingi. ⁵ Hazariya mugala Natani, ye wâli mukulu wa baguvuruneeri. Zabudi mugala Natani, ye wâli musingi, anâli ye mwira wa mwami. ⁶ Ahishaari, ye wâli mukulu wa'kajumiro. Hadoniramu mugala Habuda, ye wâli mwimangizi we'mikolwa ya'kahaati.

⁷ Mu kihugo kyoshi kya'Bahisiraheeri, Sulumaani âli biisiri baguvuruneeri ikumi na babiri. Yabo bakulu, bâli haabirwi umukolwa gwo'kukizi koza ibyokulya bya mwami, kiri

na bye'mbaga yage. Ku ngiisi mwaka, ngiisi muguma wabo âli kizi sheegula i bwami mwezi muguma-muguma. ⁸ Yabo baguvuruneeri, bo baaba:

Mugala Huuri, ye wâli yimangiiri uluhande lwe'migazi ye'Hifurahimu.

⁹ Mugala Dekeeri, ye wâli yimangiiri akaaya ke'Makaazi, na'ke'Shalabiimu, na'ke'Beeti-Shemeeshi, na'ke'Heloni-Betihanaani.

¹⁰ Mugala Heseedi, ye wâli yimangiiri akaaya ke'Harubooti, anâli yimangiiri i Sooko, ne'kihugo kyoshi kye'Hefeeri.

¹¹ Mugala Habinadabu, ye wâli yimangiiri iporoveesi yoshi ye'Nafati-Doori. Mukaage ye wâli Tafati munyere Sulumaani.

¹² Baana, mugala Ahiludi, ye wâli yimangiiri akaaya ke'Tanaaki, na'ke'Megido, no'luhande lwoshi lwe'Beeti-Shehani úluli hoofi na'kaaya ke'Zaretani, uluhande lwe'kisaka lwa'kaaya ke'Yezereheri. Âli twaziri ukulyokera i Beeti-Shaani no'kugenderera i Habeeri-Mehola, halinde unatambuke akaaya ke'Yokimaamu.

¹³ Mugala Gebeeri, ye wâli yimangiiri akaaya ke'Ramooti-Giryadi kuguma no'twaya tuniini twe'Giryadi útwâli riiri twa Yahiiri mugala Manaasi, anâli yimangiiri ikihugo kye'Harigobu, mu Bashaani. Yikyo kihugo, kyâli riiri no'twaya tuhamu makumi galindatu tuzitire, ne'nyiivi zaatwo, zâli ne'migaliro ye'miringa.

¹⁴ Ahinadabu mugala Hido, ye wâli yimangiiri i Mahanayimu.

¹⁵ Ahimaazi, ye wâli yimangiiri ikihugo kye'Nafutaali. Mukaage ye wâli Basemati

munyere Sulumaani.

¹⁶ Baana, mugala Hushayi, ye wâli yimangiiri ikihugo kye'Hasheeri na kye'Bihalooti.

¹⁷ Yoshafaati mugala Parwa, ye wâli yimangiiri ikihugo kye'Hisakaari.

¹⁸ Shimeyi mugala Hela, ye wâli yimangiiri ikihugo kye'Binyamiini.

¹⁹ Gebeeri mugala Huuri, ye wâli yimangiiri ikihugo kye'Giryadi, ne'kye'mwa mwami Si-hooni wa'Bahamoori, ne'kye'mwa mwami Hoogi we'Bashaani.

Kuguma na yaba baguvuruneeri ikumi na babiri, hâli riiri guvuruneeri muguma uwâli yimangiiri ikihugo kyoshi kye'Buyuda.

Ubutwali bwa Sulumaani bwagashaanirwa

²⁰ Yabo Bayuda na'Bahisiraheeri, bâli riiri kanyegete, nga mushenyu kwi'buga. Bâli kizi lya no'kunywa, banakizi yishambaaza.

5

¹ Mwami Sulumaani âli twaziri agandi maami gooshi, ukulyokera ku lwiji luhamu Hefuraati, no'kuhikiza mu kihugo kye'Bufirisiti, halinde na ku lubibi lwe'Miisiri. Ikyanya Sulumaani âli ki riiri ho, yabo baami booshi bâli kizi múkolera, banakizi ramburira imwage.

² Uyo Sulumaani kuguma na'bakozi baage, ngiisi lusiku, bâli kizi lya itooni mwenda zo'mushyano mulembu, ne'tooni ikumi na munaana zo'mushyano ngana. ³ Ku ngiisi lusiku, bâli kizi baaga ingaavu ízishishiri ikumi-kumi, ne'zindi ngaavu makumi gabiri-gabiri

ukulyoka mu ndagiriro, ne'bibuzi igana-igana, kuguma ne'mbongo, no'tusa, ne'nzobe, ne'ngoko izishishiri.

⁴ Sulumaani âli gaziizi ibihugo byoshi ibiri imuga yo'lwiji Hefuraati, ukutondeerera mu kaaya ke'Tifusa, halinde mu ke'Gaza. Ibihugo byoshi bya'batuulani baage, byanaba no'mutuula. ⁵ Ikyanya Sulumaani âli ki riiri ho, Abayuda booshi, na'Bahisiraheeri booshi, bâli tuuziri mu butoge. Ngiisi mundu âli jeberiri mu milandira yage ye'mizabibu, na mu biti bye'mitiini.

⁶ Sulumaani âli gweti ibitunda ibyangayingira mwe'fwarasi bihumbi makumi gana, zo'kubulula amagaare. Ne'fwarasi zaage zooshi zâli bihumbi ikumi na bibiri.

⁷ Mu balya baguvuruneeri baage ikumi na babiri, ku ngiisi mwezi, muguma-muguma âli kizi sheegula mwami ibyokulya, kuguma na balya booshi âbâli kizi lya i bwami. Ndaabyo ibyâli kizi bulika.

⁸ Bâli kizi leeta no'bulo, ne'byasi byo'kuyahirira ifwarasi zo'kubulula amagaare, kuguma ne'zindi fwarasi. Ngiisi muguma âli kizi simbaha byo ategekerwa.

Ubwitegeereze bwa Sulumaani

⁹ Rurema akaheereza Sulumaani ubwitegeereze no'bumenyi bwingi. Bwâli luguusiri nga mushenyu kwi'buga. ¹⁰ Ubwitegeereze bwage, bukataluka bwa'bandu be'sheere, no'bwa'Bamiisiri booshi. ¹¹ Bukataluka bwa'bandi bandu booshi, kiri no'bwa Hetani, wo'mulala gwa Hizira. Bwanataluka no'bwa

bagala Mahooli: Hemani, na Kalikooli, na Darida. Kyanatuma iziina lyage ligalumbuuka mu mahanga.

¹² Ulya Sulumaani akatwa imigani bihumbi bishatu, anatunga ne'nyimbo ingingwe ye'kihumbi. ¹³ Âli kizi yigiriza hi'gulu lye'biti, ukutondeerera ku mwerezi úguli i Lebanooni, halinde ku hisopo, íhiri mu landa hi'gulu lye'kigo. Anashubi yigiriza hi'gulu lye'binyamiishwa, no'tunyuni, na íbiri mu yibulula, kiri ne'fwi. ¹⁴ Abaami ba'mahanga gooshi, bâli kizi yiji yuvwa hi'gulu lyo'bwitegeereze bwage. Banakizi tuma abandu baabo, gira nabo bakizi yiji múyuvwiriza.

Sulumaani ayilingikania gira ayubake inyumba ya Rurema

(2 Kutondobola 2.2-15)

¹⁵ Mwami Hiraamu we'Tiuro, âli yamiri ali mwira wa Dahudi. Ne'ri akabwirwa kwo Sulumaani ye wayimikwa ahandu ha yishe, analungika abagingi, mbu bagendi múshagalukira. ¹⁶ Ha nyuma, Sulumaani naye anatuma indumwa imwa Hiraamu kwokuno:

¹⁷ «Uyiji kwo daata Dahudi, abagoma baage bâli kizi músokanana, anakizi balwisa. Kyanatuma atagahasha ukuyubakira Rurema inyumba yo'kumúyikumbira mwo. Si yabo bagoma, âli rindiriiri kwo Nahano agamúhimira bo.

¹⁸ «Haliko buno, Nahano, Rurema wani keera akambeereza umutuula imbande zooshi, ndanaki yobohiri. Mukuba umugoma, ndaakiye. Kiri na'makuba, ndaago. ¹⁹ Ku

yukwo, keera nahiga kwo ngayubakira Rurema wani, inyumba yo'kumúyikumbira mwo. Mukuba, Nahano akalagaania daata kwokuno: “Ngabwataza mugala wawe ku kitumbi kyawe kyo'bwami. Yoyo ye ganyubakira inyumba yo'kukizi nyikumbira mwo.”

²⁰ «Nga kwo uyiji-yiji, mu kati kiitu, ndaaye naluganda wo'kukuba ibiti. Si yugwo mukolwa, mwe Basidooni muguyiji-yiji. Kwokwo, nakuyinginga, ukyulage kwa'bakubi baawe be'biti, bagendi tabaalanwa na'be'mwani, bangubire ibiti bye'myerezi ye'Lebanooni. Nganabahemba, nga ngiisi kwo ugambwira.»

²¹ Iyo ndumwa, iri Hiraamu akagilonga, anashambaala bweneene, anadeta: «Nahano ahuuzibwe zeene! Keera akaheereza mugala Dahudi ubwitegeereze, halinde akizi twala gulya mulala muhamu gwa'Bahisiraheeri.» ²² Hiraamu anamúlungikira ishuvyo, ti:

«Keera nayakiira indumwa yawe. Na bwo ukoli yifwijiri ibiti, nayemeera ukukutu-mira ibiti bye'myerezi, kiri na bye'shindano. ²³ Abandu baani bagakizi somba ibiniga uku-lyoka i Lebanooni, banakizi bimanulira ha nyaaja. Bagakizi bishweka ndundo-ndundo, binakizi leremba ku miji, halinde ngiisi ho ugambwira. Iyo munda, abakozi baani bagayiji bishwekuula, unabiyakiire. Na ku biloziri imbembo, ugakizi mbeereza ibyokulya byo'kundiisa, kuguma na'bandu be'mbaga yani.» ²⁴ Uyo Hiraamu anakizi heereza Su-

lumaani ibiti bye'myerezi na bye'shindano, nga kwo âli loziizi.

²⁵ Sulumaani naye, anakizi heereza Hiraamu itooni bihumbi ndatu ze'ngano, na'mavuta mashongoole, litiri bihumbi munaana. Âli kizi mûlungikira byo ngiisi mwaka, gira Hiraamu alonge ukukizi liisa imbaga yage. ²⁶ Nahano âli kizi heereza Sulumaani ubwitegeereze, nga kwo akagwanwa amûlagaania. Sulumaani bo na Hiraamu, bananywana ikihango, banatuula mu mutuula.

Sulumaani akoleesa abandu ku kahaati

²⁷ Ha nyuma, mwami Sulumaani anakuumania abandu bihumbi makumi gashatu mu kihugo kyoshi kya'Bahisiraheeri, banakizi yiji gira imikolwa ya'kahaati. ²⁸ Yabo bandu, anabagaba mwo biso bishatu bya'bandu bihumbi ikumikumi. Yabo bandu ba ngiisi kiso, âli kizi batura i Lebanooni, gira bakizi gendi kola mwezi muguma-muguma. Ha nyuma, banagaluke, banayiji beera i kaaya imyezi ibiri. Yabo booshi, Hadoniramu ye wâli bayimangiiri.

²⁹ Mu migazi, Sulumaani âli gweti mwa'babaaji ba'mabuye, bihumbi makumi galimunaana, kuguma na'babetuzi bihumbi birinda. ³⁰ Mwâli riiri na'bimangizi bo'mukolwa bihumbi bishatu na magana gashatu. Yabo bimangizi, bakatoolwa na baguvuruneeri, gira bakizi yimangira abakozi booshi.

³¹ Yabo booshi, mwami anakyula kwo bakizi humba amabuye mahamu ge'kishingo, banakizi gabaaja, hi'gulu lyo'kuyubaka ulutaliro

lwe'nyumba ya Rurema. ³² Abuubasi ba Sulumaani, na'be'mwa Hiraamu, kiri na'bahinga ba mu kaaya ke'Gebaali, banayusa ukulingaania ibiti na'mabuye byo'kugendi yubaka inyumba ya Rurema.

6

Sulumaani ayubaka inyumba ya Rurema

¹ Ikyanya Abahisiraheeri bakaba keera balyoka i Miisiri, hanalenga imyaka magana gana na makumi galimunaana. Ne'kyanya mwami Sulumaani akahisa imyaka ina atwaziri, anatondeera ukuyubakiisa iyo nyumba ya Nahano mu mwezi gwa kabiri úguli mu detwa Zivu.

² Iyo nyumba yâli ne'meetere makumi gashatu, ku meetere ikumi. Ne'kimango, zâli meetere ikumi na zitaanu. ³ Imbarazaani yayo, yâli gweti ulubuga lwa zeezo meetere ikumi ukulyokera ku butambi buguma bwe'nyumba halinde ku bundi. Yulwo lubuga lwâli yisiri imeetere zitaanu. ⁴ Iyo nyumba, anagibiika kwo'twazo, twe'myahanyamyahanya.

⁵ Imbuga lye'yo nyumba, anayubaka ye'zindi nyumba zishatu izishoneriini kwo. Yizo nyumba, zâli nanisirwi ku bibambaazi bye'yo nyumba ya Rurema, na ku kisiika kyayo kye'mbeka. ⁶ Yizo nyumba izikayushuulwa, yi'dako yâli gweti ubwofi bwe'meetere zibiri ne'kitolo. Ne'ya kabiri, yâli gweti ubwofi bwe'meetere zishatu. Ne'ya kashatu, yâli gweti ubwofi bwe'meetere zishatu ne'kitolo. Ku yukwo, ikita kye'kibambaazi kye'mbuga

kye'yo nyumba ya Rurema, kyâli tandukiini, ukushaaga hi'dako halinde hi'gulu, bwo Sulumaani âli kizi genda agakinihya kwo, gira inguliro zo'kushiga ibisiika íbikananikwa, zítahumaanane ne'bibambaazi bye'nyumba ya Rurema.

⁷ Ikyanya iyo nyumba yâli kizi yubakwa, hatakayuvwikana izu lye'nyundo, kandi iri lye'sheenyoy, kindi iri lye'kindi kyuma kyoshi. Mukuba, ikayubakwa na'mabuye ágâli kola mabaaje.

⁸ Ulwivi lwo'kuyingira mu kisiika ki'dako, lwâli riiri uluhande lwe'kisaka. Munda lyakyo, mwâli zungulusiibwi ulwingo lwa'bandu bâli kizi shonera kwo, mu kugenda mu nyumba ya ha kati, na mwi'rya ye'mbeka. ⁹ Kwokwo, iyo nyumba, Sulumaani anayusa ukugiyubaka, anagibiika mwi'daari lye'biti, ne'nguliro ze'biti bye'myerezi. ¹⁰ Ku biloziri birya bisiika íbyâli zungulusiri ikibambaazi kye'nyumba ya Rurema, ngiisi nyumba ya hi'gulu yâli gweti ikimango kye'meetere zibiri ne'kitolo. Ne'nguliro zaazo zikagirwa mu biti bye'myerezi, zanâli sikamiiri ku kibambaazi kye'yo nyumba ya Rurema.

¹¹ Ku yikyo kyanya, Nahano anabwira Sulumaani kwokuno: ¹² «Ugweti uganyubakira inyumba. Iri wangakulikira amahano gaani, unakizi simbaha ngiisi byo nakubwira, ne'maaja zaani zooshi, kwokwo lyo ngakukwigiza amagambo gooshi go n'galagaania yisho Dahudi.

¹³ Ngayiji tuula mu Bahisiraheeri. Ndanâye

basige, kiri ne'hiniini.» ¹⁴ Kwokwo, Sulumaani anayusa ukuyubaka inyumba ya Rurema.

*Ukulimbiisa mu nyumba ya Rurema
(2 Kutondobola 3.8-14)*

¹⁵ Iyo nyumba, Sulumaani akahanguula kwe'bibambaazi byayo bilimbiisibwe mu nda ne'mbahwa ze'myerezi, ukulyokera haashi halinde kwi'daari. Akanahanguula kwo haashi, hayajwe imbahwa ze'shindano.

¹⁶ Ikisiika kye'kati, kyâli kizi detwa Handu Heeru bweneene. Yikyo kisiika, kyâli no'bula-bula bwe'meetere ikumi, kyanalimbiisibwa ne'mbahwa ze'myerezi ukutondeerera haashi halinde hi'gulu.

¹⁷ Iyo nyumba, ubululi bwayo buhamu, bwâli riiri ne'meetere ikumi na zitaanu.

¹⁸ Mwi'yo nyumba, mwâli limbisiibwi ne'mbahwa ze'myerezi. Zanâli baajirwi kwe'bishushanio bye'mitanga-tanga, na byo'twaso. Mu nyumba yoshi, mwâli limbisiibwi na yeyo myerezi. Ndaanalyo ibuye íryâli kizi boneka.

¹⁹ Akalimbiisa bweneene kirya kisiika kye'kati, hakizi ba ho bagasingula Akajumba ke'Kihango kya Nahano.

²⁰ Yikyo kisiika, imbande zaakyo zooshi, zâli hisiri meetere ikumi-kumi. Ne'kimango kyakyo, zâli zindi meetere ikumi. Kyâli kibugiirize kwe'nooro muguuhya

²¹ Munda ye'yo nyumba, Sulumaani âli bugiriziizi mwe'nooro, anatula ne'migufu ye'nooro yo'kukizi langa ikisiika kye'kati. Nakyo kyâli kibugiirize mwe'nooro.

²² Kwokwo, mu nda ye'yo nyumba yoshi, akabugiiriza

mwe'nooro. Kiri na'katanda ákâli Ahandu Heeru, nako akakabugiiriza kwe'nooro.

²³ Sulumaani anabajiisa bamakerubi babiri mu biti bye'mizehitsuuni, gira babiikwe Ahandu Heeru bweneene. Ngiisi muguma, âli ne'meetere zitaanu. ²⁴ Ne'kyubi kya ngiisi muguma kyâli ne'meetere zibiri-zibiri ne'kitolo. Ibyubi byombi haguma, byâli ne'kimango kye'meetere zitaanu. ²⁵ Makerubi wa kabiri, âli shushiini no'wabo wa mbere. ²⁶ Ngiisi makerubi âli no'bula-bula bwe'meetere zitaanu. ²⁷ Yabo bamakerubi, Sulumaani anababiika mu Kisiika Kyeru Bweneene. Ngiisi muguma âli kizi yimanga ha butambi lyo'wabo, banâli yajwiri ibyubi. Ikyubi kya muguma kyâli kizi huma ku kibambaazi kiguma. Ne'kyubi kyo'gundi kyâli kizi huma ku kindi kibambaazi. Ibindi byubi, byâli kizi humana kwo mu kati ke'kisiika. ²⁸ Yabo bamakerubi, anababugiiriza kwe'nooro.

²⁹ Ibibambaazi bye'bisiika byombi, akabi-hokoorora kwe'bishushanio bya bamakerubi, na bye'biti, na byo'twaso útuyasiizi. ³⁰ Mu bisiika byombi, anabuga mwe'nooro kiri na haashi.

³¹ Mu kuyigala ikisiika kye'kati, anagiriisa inyiivi mu biti bye'mizehitsuuni, zo'kuyigulira imbande zombi. Ikita kye'nguliro na kye'bihamambiro byo'lwivi, kyâli nihiri ubugira kataanu ukuhima ikita kye'kibambaazi. ³² Ku yizo nyiivi, kwâli kulabike ibishushanio bya makerubi, na bye'biti bye'bigazi, na byo'twaso útuyasiizi. Yabo bamakerubi, kiri na yibyo biti, anabibuga kwe'nooro. ³³ Banashubi lingaania inyiivi zo'kuyigala ikisiika kihamu.

Nazo, ibihamambiro byazo byâli bye'biti bye'mizehituuni. Ikita kyabyo kyâli nihiri ubugira kana ukuhima ikita kye'kibambaazi. ³⁴ Inyiivi zombi zikagirwa mu bita bye'shindano. Na ku ngiisi lwivi, kwâli isenyera zibiri. ³⁵ Ku yizo nyiivi, anahokoorora kwe'bishushanio bya bamakerubi, na bye'biti bye'bigazi, na byo'twaso útuyasiizi. Yiby bishushanio, anabibugiiriza kwe'nooro.

³⁶ Ha nyuma, ikibambaazi kye'kati, banakizungulusa imiziizi ishata ya'mabuye mabaaje íyâli kizi sigaana, banabiika no'muziizi muguma gwe'nguliro ze'bita bye'myerezi.

³⁷ Ikyanya Sulumaani akahisa imyaka ina atwaziri, mu mwezi gwe'Zivu, lye'ndaliro ze'nyumba ya Nahano zikabiikwa. ³⁸ Ne'ri hakaba mu mwaka úgugira gwi'kumi na muguma, mu mwezi gwo'munaana úguli mu detwa Buli, lyo bakayusa byoshi, nga ngiisi kwo bikashungikwa. Kwokwo, imyaka yoshi yo'kuyubaka, ikahika irinda.

7

Sulumaani ayubaka akajumiro

¹ Mwami Sulumaani anahisa imyaka ikumi ni'shatu, agweti agayubakiisa akajumiro kaage.

² Akatee yubakiisa inyumba íyâli kizi buuzibwa Lubako lwe'Lebanooni. Iyo nyumba yâli ne'meetere makumi gataanu, ku meetere makumi gabiri na zitaanu. Ne'kimango, zâli meetere ikumi na zitaanu. Iyo nyumba, idaari lyayo lyâli lishashe ku mitambaazo ye'bita

bye'myerezi. Ne'yo mitambaazo yâli mishige ne'nguliro ze'biti bye'myerezi. Yizo nguliro nazo, zâli ndengeke mwe'miziizi ina. ³ Kwi'yo mitambaazo kwâli leeziri imiziizi ishatsu. Na ngiisi muziizi gwâli ne'nzizi ikumi na zitaanu. Kwokwo, inzizi zooshi zâli hisiri makumi gana na zitaanu, zanâli sikamiiri ku zirya nguliro. ⁴ Ku ngiisi luhande lwe'yo nyumba, kwâli riiri imiziizi ishatsu yo'twazo útwâli kizi lolana. ⁵ Imbande zooshi ze'nyiivi, zâli yumiini. Ngiisi kwo zâli ahandu hashatu, zâli kizi langiizania.

⁶ Anayubakiisa imbarazaani ye'meetere makumi gabiri na zitaanu, ku meetere ikumi na zitaanu. Iyo mbarazaani yâli riiri mwe'nguliro. Ne'mbere lyayo hâli fundusiri akatwe kaniini.

⁷ Sulumaani anayubakiisa no'bululi buhamu bwo'kukizi twira mwe'maaja. Yubwo bululi, bwâli kizi buuzibwa Bululi bwo'Kutwira mwe'maaja. Bwâli limbisiibwi ne'biti bye'myerezi ukulyoka haashi halinde kwi'daari.

⁸ Inyumba yage yo'kutuula mwo yenyene, yâli riiri ha nyuma Iyo'Bululi bwo'Kutwira mwe'maaja. Yanâli shushiini na zirya zindi. Na bwo âli yaziri umuluzi-nyere wa mwami we'Miisiri, kyanatuma naye agamúyubakira inyumba mwene irya.

⁹ Yizo nyumba zooshi, zikayubakwa na'mabuye ge'kishingo. Gâli mahamu bweneene, ganatondeerera ku ndaliro halinde hi'gulu. Yago mabuye, gâli mabaaje no'musumeeni mu nda ne'mugongo. Ganâli kizi baajwa ku lugero lwo bakabwirwa.

¹⁰ Bakayubaka indaliro mu kukoleesa

akanyabungaka ka'mabuye ágakeyengiini. Maguma, gáli no'bula-bula bwe'meetere zitaanu, na'gandi imeetere zina. ¹¹ Ku yago mabuye, kwo bâli kizi lambika agandi mabuye mabaaje, kuguma ne'nguliro ze'biti bye'myerezi.

¹² Ulubuga luhamu lwa'kajumiro, lwâli zungulusirwi no'luzitiro lwe'miziizi ishatu ya'mabuye mabaaje, no'muziizi muguma gwe'biti bye'myerezi. Yulwo lubuga, lwâli shushiini no'lubuga lwe'nyumba ya Nahano, kuguma ne'mbarazaani zaayo.

Imikolwa ya Hiraamu

¹³ Mwami Sulumaani anatuma indumwa mu kihugo kye'Tiuro, kwo bagendi leeta yo mundu muguma, iziina lyage Hiraamu. ¹⁴ Uyo Hiraamu, yishe âli mubutirwa we'Tiuro, si âli mali fwa. Na nyina âli kola namufwiri, wo'mulala gwa Nafutaali. Uyo Hiraamu âli naluganda wo'kutula imiringa, anâli riiri mwenge bweneene, anâli no'bulenga. Kwokwo, anayija, anakizi gira ngiisi kwo Sulumaani âli loziizi.

Inguliro zibiri ze'miringa ze'nyumba ya Rurema

(2 Kutondobola 3.15-17)

¹⁵ Hiraamu analingaania inguliro zibiri ze'miringa. Ngiisi nguma yâli no'bula-bula bwe'meetere mwenda. No'kuzunguluka, zâli meetere ndatu.

¹⁶ Ha nyuma, analingaania injembe zibiri ze'miringa. Ngiisi luguma lwâli ne'kimango kye'meetere zibiri ne'kitolo. Yizo njembe, anazitereka ku yizo nguliro. ¹⁷ Ha nyuma,

anazilingaaniza imigufu mu miringa, ne'njenga, bibe birimbiiso. Kwokwo, zirya njembe kwo ziri zombi, anazishanira kwe'birimbiiso birinda-birinda. ¹⁸ Analingaania ne'kishushanio kya'makomamanga, anakishwekera ku zirya njenga nzunguluse ku miziizi ibiri ye'nguliro, zinateresirwi ku zirya njembe. ¹⁹ Yizo njembe, zâli shushiini no'twaso twe'yungiyungi. Zanâli hisiri nga meetere zibiri-zibiri. ²⁰ Kwi'twe lya yizo njembe, kwâli kusoose birya bishushanio bye'bitumbwe bya'makomamanga magana gabiri. Yibyongwe bitumbwe byoshi, byâli riiri ku miziizi.

²¹ Yizo nguliro zibiri, Hiraamu anazishinga mu mbarazaani ye'nyumba ya Rurema. Inguliro yo'luhande lwe'kisaka, anagiyinika iziina Yakiini, (kuli kudeta: Rurema ye mu sikamya). Na yo'luhande lwe'mbembe, anagiyinika iziina Bowazi, (kuli kudeta: Rurema ye misi yani). ²² Yizo njembe, zâli limbisiibwi na ibiri nga twaso twe'yungiyungi. Kwokwo, kwe'mikolwa yo'kulingaania inguliro ikayuta.

*Nangungubanga we'ndango yo'mulinga
(2 Kutondobola 4.2-5)*

²³ Ha nyuma, Hiraamu anatula nangungubanga we'ndango. Iyo ndango, yâli ne'meetere zitaanu, ukulyoka ku butambi buguma, halinde ku bundi. Ne'kimango kyayo, zâli meetere zibiri ne'sendimeetere makumi gataanu. No'kugizunguluka, zâli meetere ikumi na zitaanu.

²⁴ Mwi'dako lye'mihiro yayo, mwâli mulimbiise ne'miziizi ibiri ye'bishushanio bye'ndeha.

Ku ngiisi meetere nguma, kwâli ibishushanio makumi gabiri. Yibyo bishushanio bikatulwa mu miringa kuguma ne'ndango yonyene.

²⁵ Iyo ndango yâli ndereke ku bishushanio ikumi na bibiri bye'shuuli. Ibishushanio bishatu byâli kizi lola uluhande lwe'mbembe. Ne'bindi bishatu, byâli kizi lola lwe'muga. Ne'bindi bishatu, byâli kizi lola lwe'kisaka. Ne'bindi bishatu, byâli kizi lola lwe'sheere. Yibyo byoshi, imigongo yabyo yâli loziri mu nda. Ne'yo ndango yâli teresirwi hi'gulu lyabyo. ²⁶ Iyo ndango, imihiro yayo yâli ne'sendimeetere mu-naana. Ikanatulwa nga ye'kikombe ikiri nga kaaso ke'yungiyungi. Iyo ndango yangayijula nga ne'litiri bihumbi makumi gana.

Amagaare ge'miringa

²⁷ Ha nyuma, Hiraamu analingaania amagaare ikumi mu miringa. Ngiisi liguma lyâli ne'meetere zibiri, ku zibiri. Ne'kimango kyâli kye'meetere nguma ne'kitolo. ²⁸ Yago magaa-re gâli malingaanie kwokuno: hâli ibinaniko bye'miringa ibyâli giziri ulukanga. Hâli ne'bindi binaniko mwene yibyo byabo, ibyâli nanisirwi ku bihamambiro.

²⁹ Na ku yibyo bihamambiro, kwâli nanisirwi ibishushanio bye'ndare, ne'bye'shuuli, ne'bya makerubi. Mwidako lye'bishushanio bye'ndare, ne'bye'shuuli, mwâli yajirwi ubwajo bwo'mulimbo, bunywengereze bwija.

³⁰ Ngiisi igaare lyâli kizi ba na'mapine gana ge'miringa. Yago mapine, gâli kizi zungulukira ku mihini ye'miringa. Iyo mihini yâli riiri nga

bigingi ku tugongo twayo tuna, mu kutereka kwe'rya ndango. Yibyongingi, na yago mapine ga'magaare bikalingaanibwa kyanya kiguma. Na kwi'yo ndango, ku ngiisi kigingi kwâli kulimbiise utwaso tuluke-luke.

³¹ Ulwivi lwa yiryo igaare, lwâli riiri lwa mubumbiri, lwanâli áhayinamusiri nga he'kitolo kye'meetere mu ngango. I mugongo yalwo, yâli ibishushanio, ne'binaniko. Yibyongingi bishushanio byâli bihokoorore, na yibyongingi binaniko byâli lingiini imbande zooshi, si byohe, bitâli bya mubumbiri. ³² Yago mapine gana, gâli riiri mwi'dako lya birya binaniko, ganâli ne'kimango kye'sendimeetere makumi galinda na zitaanu. Imihini íyâli kizi gagwata, yâli naniriini no'lukanga lwi'gaare. ³³ Yago mapine gâli riiri nga ga'magaare gi'zibo. Imihini yago, ne'jandi, ne'seeri, ne'bindi byuma bye'kati, byoshi byâli riiri bya miringa mijongolole.

³⁴ Mwidako lya ngiisi igaare, mwâli riiri imishigo ina, ínaniiri ku tugongo twalyo.

³⁵ Ku ngiisi igaare, kwâli riiri umubumbiri gwe'sendimeetere makumi gabiri na zitaanu. Kwanâli nanisirwi imigwaso, no'mutamba.

³⁶ Ha kati ke'bihazo ne'binaniko bya ngiisi igaare, Hiraamu akahalimbiisa ne'bishushanio bya bamakerubi, na bye'ndare, na bye'biti bye'bigazi, anabizungulusa ne'bindi birimbiiso.

³⁷ Yibyongingi bishushanio ikumi bya'magaare, byoshi byâli shushiini, byanâli no'lugero luguma, ne'mbumbo nguma.

³⁸ Hiraamu anashubi lingaania imitanga ikumi ye'miringa, muguma-muguma ku ngiisi igaare.

Ngiisi mutanga, gwâli no'buhamu bwe'meetere zibiri. Na ngiisi muguma gwâli yijwiri amiiji nga litiri kihumbi na magana galindatu. ³⁹ Uyo Hiraamu anabiika amagaare gataanu uluhande lwe'kisaka lwe'nyumba, na'gandi gataanu uluhande lwe'mbembe. Na ku kagongo ko'luhande lwe'kisaka kye'sheere, anahabiika indango.

*Ibirugu bya mu nyumba ya Rurema
(2 Kutondobola 4.11-5.1)*

⁴⁰ Ha nyuma, Hiraamu anashubi lingaania inyungu, ne'mbahwa zo'kushamata, ne'nzoozo zo'kubiikira umuko. Kwokwo, imikolwa yo Hiraamu âli kizi kolera mwami Sulumaani hi'gulu lye'nyumba ya Nahano yanayuta.

⁴¹ Kuli kudeta kwo akamúlingaaniza: Inguliro zibiri,

ne'njembe zibiri ízikabiikwa ku yizo nguliro, ne'njenga zibiri zo'kubwikira yizo njembe,

⁴² ne'bishushanio bya'makomamanga magana gana, hi'gulu lya yizo njenga zombi. Ku ngiisi lushenga, kwâli leeziri imiziizi ibiri ya'makomamanga go'kulimbiisa zirya njembe zibiri ízâli hi'gulu ku nguliro.

⁴³ Akamúlingaaniza na'magaare ikumi kuguma ne'mitanga yago ikumi ígereriiri,

⁴⁴ na nangungubanga we'ndango, ne'bishushanio bye'shuuli ikumi na bibiri byo'kugitereka kwo,

⁴⁵ ne'birugu byo'kubiikira umunyota-kiiko, ne'mbahwa zo'kushamata, ne'nzoozo zo'kubiikira umuko.

Yibyo birugu byoshi íbyâli riiri mu nyumba ya Nahano, Hiraamu akabilingaania nga kwo mwami Sulumaani akamúbwira. Yibyo byoshi, bikatulwa mu miringa, halinde byanakeyengana. ⁴⁶ Yibyo birugu byoshi, mwami akabituliikiza mu ndekeera ye'Yorodaani, mwi'bumba lya ha kati ke'Sukooti ne'Zaretani. ⁴⁷ Yibyo birugu, Sulumaani akabituliisa mu kanyamwala ke'miringa, halinde atanaki menya ubuzito bwayo.

⁴⁸ Kwokwo, Sulumaani akalingaania ne'bikolanwa byoshi bya mu nyumba ya Nahano:

Akatanda ke'nooro,
na'kashasha ke'nooro ko'kutereka kwe'mikate
mitaluule imwa Rurema,

⁴⁹ ne'biterekero bya'matara bitule mu nooro
muguuhya, byo'kubiika imbere lye'Kisiika
Kyeru Bweneene, bitaanu uluhande
lwe'kisaka, ne'bitaanu lwe'mbembe,
no'twaso, na'matara, ne'mbaazi, nabyo
bye'nooro,

⁵⁰ ne'nzoozo zo'kubiikira umuko,
ne'mikasi, ne'nzoozo zo'kubiikira umuko,
na'masahaani, ne'sheetezo, nabyo
bye'nooro muguuhya, ne'senyera ze'nooro,
zo'kugwata inyiivi ze'Kisiika Kyeru
Bweneene, ne'zindi zo'kugwata inyiivi
ze'nyumba ya Rurema.

⁵¹ Iyo mikolwa yoshi ya mu nyumba ya Nahano, ikyanya mwami Sulumaani akagiyusa, analeeta ibindu byoshi byo yishe Dahudi âli taaziri imwa Nahano. Kuli kudeta iharija,

ne'nooro, ne'birugu. Yibyobyoshi, anabisingula mu kihinda kya mu nyumba ya Nahano.

8

Akajumba ke'kihango kaleetwa mu nyumba ya Rurema

(2 Kutondobola 5.2–6.2)

¹ Ha nyuma, mwami Sulumaani anatumira abashaaja booshi ba'Bahisiraheeri, na'bakulu be'milala yabo, na'be'mbaga zaabo. Âli loziizi kwo bamúyijire i Yerusaleemu, gira balyose Akajumba Kataluule ngiisi ho kâli ki riiri mu Kaaya ka Dahudi (kuli kudeta: i Sayuni), banakatwale mu nyumba ya Rurema.

² Kwokwo yabo booshi, banayiji kumana imbere lya mwami Sulumaani. Lwâli riiri lusiku lukulu lwa mu mwezi gwe'Hetanimu, kuli kudeta umwezi gwa kalinda.

³ Balya bashaaja booshi ba'Bahisiraheeri, iri bakahikaga, abagingi ba Rurema banabetula yako Kajumba ke'Kihango. ⁴ Yabo bagingi na'Balaawi banakabungiisa kuguma ni'heema lye'mihumaanano, kiri ne'birugu byoshi bitaluule.

⁵ Kalya Kajumba, mwami Sulumaani, na'Bahisiraheeri booshi, banakuumana imbere lyako, banatanga amatuulo kandaharuurwa ge'ngaavu, na ge'bibuzi.

⁶ Ha nyuma, abagingi banayingiza kalya Kajumba ke'Kihango mu Kisiika Kyeru Bweneene kya mu nyumba ya Rurema. Kanabeera mwi'dako lye'byubi bya bamakerubi. ⁷ Yabo

bamakerubi bâli yajwiri ibyubi byabo hi'gulu lyako, na hi'gulu lye'mihini yo'kukabetulira kwo.

⁸ (Iyo mihini, yâli riiri mila. Utusongo-songo twayo, umundu úyimaaziri Ahandu Heeru, imbere lye'Kisiika Kyeru Bweneene, âli kizi gibona. Si ábali ha mbuga, boohe batâli kizi gibona. Iyo mihini, halinde na zeene ikiri haaho.)

⁹ Kalya Kajumba, íbyâli riiri mwo naaho, gali galya mabuye gabiri mabaaje.* Musa akagabiika mwo i Horebu, ku kyanya Abahisiraheeri bâli mali lyoka i Miisiri, banâli mali nywana ikihango na Nahano.

¹⁰ Balya bagingi, mbu balyokage Ahandu Heeru, lyeryo ngana mu nyumba yoshi ya Nahano mwanayijula ikibungu, ¹¹ kiri mwo'bulangashane bwa Nahano. Yubwo bulangashane bwanayaka bweneene, halinde abagingi batanaki longa ubulyo bwo'kugira umukolwa gwabo. ¹² Sulumaani anadetaga kwokuno:

«E Nahano, keera ukagwanwa wadeta

kwo ugatuula mu kihulu kya namudidi.

¹³ Haliko buno, keera nakuyubakira inyumba ya kahebuza, gira ukizi tuula mwo imyaka ne'myakuula.»

*Sulumaani agashaanira inyumba ya Rurema
(2 Kutondobola 6.12-42)*

¹⁴ Ikyanya Abahisiraheeri booshi bâli ki yimaaziri yaho, mwami Sulumaani anabakebanukira, anabagashaanira kwokuno:

* **8:9** 8.9 mabuye gabiri mabaaje go gâli mayandike kwo zirya maaja ikumi.

15 «Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, akizi huuzibwa. Mukuba, ye kaheereza daata Dahudi umuhango. Na buno, keera agukwiza, ku bushobozi bwage.

«Mukuba, akadeta kwokuno:
16 “Ukulyokera ku kyanya n'galyosa abandu baani, Abahisiraheeri, i Miisiri, ndaako kaaya ko n'gataluula mu kati kaabo, mbu nyubakirwe mwe'nyumba, na nyikumbirwe mwo. Haliko, n'gatoola Dahudi, kwo abe ye gakizi twala abandu baani.”»

17 Sulumaani anashubi deta, ti: «Daata Dahudi akashungika kwo ayubakire Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri inyumba. 18 Kundu kwokwo, Nahano akamúbwira: “Bwo ulozizi ukunyubakira inyumba, washungika bwija. 19 Kundu kwokwo, iyo nyumba, utali we gaginyubakira. Si mugala wawe, ye kola úgagiyubaka.”

20 «Kwokuno buno, Nahano keera akwiza umuhango gwage. Na ngola mwami ahandu ha daata. Na buno, nie ngoli bwatiiri ku kitumbi kyo'bwami bwa'Bahisiraheeri. Keera nanayubakira Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, inyumba yo'kukizi múyikumbira mwo. 21 Keera nanalingaania ahandu ho kubiikira kalya Kajumba ke'Kihango. Mu kati kaako, muli amagambo ge'Kihango kyo Nahano akanywana na bashokuluza biitu, ikyanya akabashaaza i Miisiri.»

22 Haaho, Sulumaani anayimanga imbere lya'katanda ka Nahano, ne'mbere

lya'Bahisiraheeri booshi, anagolola amaboko gaage hi'gulu, ²³ anahuuna Rurema, kwokuno:

«E Nahano, Rurema wa'Bahisiraheeri, ndaaye gundi Rurema úli ho, aba wa mwi'gulu, kandi iri wa hano haashi. Abakozi baawe, ikyanya bagweti bagakukulikira ku mitima yabo yoshi, muli mu nywana ikihango, unali mu kikwiza. ²⁴ Aaho! Ukatanga umuhango imwa daata Dahudi, umukozi wawe, keera wanagukwiza. Na buno zeene, ngiisi byo ukamúbwira ku kanwa kaawe, lyo wabikwiza, mu kukoleesa ubushobozi bwawe.

²⁵ «E Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, daata Dahudi âli mukozi wawe. Keera ukamútangira gulya muhango, ti: “Iri bagala baawe bangakizi simbaha amagambo gaani, nga kwo wenyene wâli kizi gasimbaha, kwokwo mu bibusi byawe byoshi, ugagenderera ukukizi ba no'mundu wo'kubwatala ku kitumbi kyo'bwami bwa'Bahisiraheeri, halinde imyaka ne'myakuula.”

«Kwokwo, e Rurema! Buno gulya muhango, ugukoleesagye. ²⁶ Na buno, e Rurema wa'Bahisiraheeri! Yago gooshi, bwo keera ukagalagaania daata Dahudi, umukozi wawe, nakuyinginga bweneene ugakoleese.

²⁷ «E Rurema, ka wehe, wangayiji tuula mu kihugo? Nanga, maashi! Kiri na mwi'gulu, kundu liri lihamu bweneene, si utangalikwira mwo. Aaho! Ka itali yo haahe kwe'yi nyumba yo nakuyubakira, utangagikwira mwo?

²⁸ «E Nahano Rurema wani, ndi mukozi wawe. Kwokwo, ikyanya ndi mu kuhu-

una ulukogo, mu kukuyinginga, undege am-atwiri. Ngiisi byo ngweti ngakutakambira zeene, ubiyuwirize.

²⁹ «Iyi nyumba, ukizi gilanga ubushigi ni'zuuba. Ukengeere ngiisi kwo ukadeta: “Hano, ha'bandu bagakizi yiji yikumbira izi-ina lyani.” Kwokwo, ikyanya ngakizi yiji kuhuuna, ukizi nyuwiriza. ³⁰ Ndi mukozi wawe. Na'Bahisiraheeri nabo, bali bandu baawe. Kwokwo, ikyanya tugakizi hindukira hano handu, iri tunakuyinginga, ukizi tuyuwiriza. Kundu utuuziri mwi'gulu, ukizi tuyuwiriza, unatukoge.

³¹ «Hali ikyanya umundu angalegwa kwo ahubira uwabo, analeetwe mwi'yi nyumba, gira ayiji biika indahiro imbere lya'katanda kaawe kwo atáhubiri. ³² Haaho, umúyuwirize yaho mwi'gulu. Uhambuule abakozi baawe. Ngiisi úli na'mahube, umútwire ulubaaja, ukukulikirana na'mahube gaage. No'muzira mahube, umúleke, ukukulikirana na ngiisi kwo akwaniini imbere lyawe.

³³ «Hali ne'kyanya Abahisiraheeri bangahuna imbere lyawe, banabe keera bahimwa na'bagoma baabo. Haliko ha nyuma, banakugalukire, banayije mwi'yi nyumba, banakuhune ulukogo ku butuudu. ³⁴ Haaho, ubayuwirize yaho mwi'gulu, unabakoge ibyaha byabo. Na bwo bali bandu baawe, unabagalulire mu kihugo kyo ukaheereza bashokuluza baabo.

³⁵ «Hali ne'kyanya abandu baawe Abahisiraheeri bangakuhubira, kinatume

invula igahangama. Haliko ha nyuma, banahindukire hano, banakuhuune iri banahuuza iziina lyawe, banatwikire na ku byaha byabo. ³⁶ Haaho, ubayuvwirize yaho mwi'gulu. Ubakoge ibyaha byabo, unabayigirize ukukizi kulikira injira itungiini. Ha nyuma, unabaniekeze invula mu kihugo. Mukuba, kino kihugo, we kabaheereza kyo, kwo bube buhyane bwabo.

³⁷ «Hali ne'kyanya bangateerwa no'mwena, kandi iri kiija, kandi iri invula ihangama, kandi iri ikibola kibashereegeza imbuto. Bangateerwa ne'nzige, kandi iri bindi-bindi bizimu, kandi iri bateerwa na'bagoma, banalonge ubuhanya mu twaya.

³⁸ «Haaho, iri abandu baawe bangakuyigonga ku kahinda. Ne'ri bangahindukira iwe'yi nyumba, banakuyinginge mu kukugololera amaboko, ³⁹ kwokwo, ubayuvwirize yaho utuuziri mwi'gulu. Ubakoge, iri unashuvya ngiisi muguma ukukulikirana ne'njira yage. Mukuba, we yiji-yiji imitono ya'bandu booshi. ⁴⁰ Kwokwo, lyo bakizi kusimbaha ku kyanya kyoshi kyo bagaaba bali mu kino kihugo kyo ukaheereza bashokuluza biitu.

⁴¹ «Kiri ne'binyamahanga, hali ikyanya bangalyoka imwabo, banayiji kuhuuza, ⁴² bwo bayuvwa imyazi hi'gulu li'ziina lyawe lya kahebua, na ngiisi kwo uli mu koleesa ubushobozi bwawe. Ku yukwo, iri bangayiji kutabaaza he'yi nyumba, ⁴³ haaho, ubayuvwirize yaho imwawe mwi'gulu.

Ngiisi byo bagakuhuuna, ubakolere byo. Kwokwo, lya'bandu ba'mahanga gooshi balonge ukukumenya, banamenye kwe'yi nyumba, nagiyubaka hi'gulu li'ziina lyawe. Banakizi kusimbaha nga kwa'bandu baawe Abahisiraheeri nabo bakusimbahiri.

⁴⁴ «Hali ne'kyanya wangahanguula abandu baawe kwo bagendi lwisa abagoma baabo. Iri bangakizi hinduka mu kukuhuuna, banalangi-ize kano kaaya kataluule, ne'yi nyumba yo n'gayubaka hi'gulu li'ziina lyawe, ⁴⁵ haaho, ubayuvwirize yaho mwi'gulu, unabahaheereze ubuhimi.

⁴⁶ «Tuyiji-yiji kwa'bandu booshi bali mu yifunda mu byaha. Kiri na'bandu baawe, hali ikyanya bangakuhubira. Kwokwo, hali ikyanya ugaaba ukoli barakariiri, unababiike mu maboko ga'bagoma baabo. Yabo bagoma, banabagwate imbira, banabatwale imbohe, haba hala, kandi iri hoofi.

⁴⁷ «Iyo munda i mahanga, hali ikyanya abandu baawe bangayitoneesa boonyene, banatwikire ku byaha byabo, banakuyingingi, ti: “Yayewe! Keera twayifunda mu byaha. Twanahabuka, twanagira ibitalaalwe.”

⁴⁸ Ikyanya bagaaba bakola mu kihugo kya'bagoma baabo, banakugalukire ku nzaliro zaabo zooshi, na ku mitima yabo yoshi. Banakuhuune iri banakizi langiiza iwa kihugo kyabo, na kano kaaya ko ukataluula, kiri ne'yi nyumba yo nayubaka hi'gulu li'ziina lyawe, ⁴⁹ maashi ubayuvwirize yaho imwawe mwi'gulu, unabatabaale. ⁵⁰ Ngiisi ábagaaba

bayifunda mu byaha, banahune imbere lyawe, ubakoge. Kiri na'bagoma baabo, nabo balonge ukukejeererwa. ⁵¹ Si Abahisiraheeri balyagagi bandu baawe! Keera ukabalyosa i Miisiri, mu kirya kiberekaana kyo'muliro.

⁵² «Twe na'bandu baawe Abahisiraheeri, tuli bakozi baawe. Na tweshi tugweti tugakutabaaza. Kwokwo, utuyuvwirizagye.

⁵³ E Nahamwitu, Rurema, twehe, keera ukatuhandula ne'binyamahanga, gira tube bandu baawe. Kwokwo, kwo ukagwanwa wamenyeesa Musa, umukozi wawe, ku kyanya ukashaaza bashokuluza biitu mu kihugo kye'Miisiri.»

Sulumaani agashaanira Abahisiraheeri

⁵⁴ Ku kyanya Sulumaani âli gwati agahu-una Nahano, âli fukamiri imbere lya'katanda. Na'maboko gaage, âli gagolwiri hi'gulu. ⁵⁵ Ha nyuma, anayimuka, anagashaanira Abahisiraheeri booshi âbâli kumaniri yaho, mu kudeta kwi'zu lihamu, kwokuno:

⁵⁶ «Nahano ahuuzibwe! Mukuba, keera akaluhuula abandu baage, Abahisiraheeri, nga ngiisi kwo akabalagaania. Ee! Imihango yo akahaana ukulengera umukozi wage Musa, tukoli bwini kwo ndaagwo kiri no'muguma úgukafwa ubusha. ⁵⁷ Kwokwo, Rurema Nahamwitu, akizi ba kuguma na nyiitu, nga kwokulya âli kizi ba kuguma na bashokuluza biitu. Atagire mbu atulekeerere, kandi iri atujandirira. ⁵⁸ Si akizi tuloza imwage, halinde tukizi múkulikira. Tukizi simbaha imaja zaage, na'mahano gaage, na'mategeko

gaage. Mukuba, yibyo byoshi, byo akasikiiriza bashokuluza biitu.

⁵⁹ «Yaga mahuuno gooshi, keera nagahuuna imbere lya Rurema Nahamwitu. Kwokwo, akizi yama ali mu gakengeera, ubushigi ni'zuuba. Akizi ngashaanira, nie mukozi wage, kuguma na'bandu baage Abahisiraheeri. Akizi tutabaala tweshi ku magoorwa giitu ga ngiisi lusiku. ⁶⁰ Kwokwo, lya'bandu ba'mahanga gooshi bagaamenya ku kasiisa kwo Nahano ye Rurema, na kwo ndaanaye gundi.

⁶¹ «Aaho! Muyamage muli bemeera imwa Nahano Rurema witu. Mu siku ízâye yije, mube muki simbahiri amahano gaage, ne'maaja zaage, nga kwo mugweti mugaagira zeene.»

*Inyumba ya Rurema yataluulwa imwage
(2 Kutondobola 7.4-10)*

⁶² Haaho, mwami Sulumaani, kuguma na'Bahisiraheeri booshi, banatangira Nahano amatuulo. ⁶³ Bakamútangira ingaavu bihumbi makumi gabiri na bibiri, ne'bibuzi bihumbi igana na makumi gabiri, gabe matuulo go'kuyerekana ingoome. Kwokwo, kwo mwami, na'Bahisiraheeri booshi, bakagira ulusiku lukulu lwo'kutaluula inyumba ya Nahano.

⁶⁴ Yago matuulo gooshi, gatakakwira ku kalya katanda ko'mulinga ákâli imbere lya Nahano. Kwokwo, lwolwo lusiku, mwami anataluula ulubuga lwe'kati, úlwâli imbere lye'nyumba ya Nahano. Haaho, anatangira ha'matuulo go'kusiriiza lwoshi, na'matuulo go'mushyano,

kiri ne'binyule bya'matuulo go'kuyerekana ingoome.

⁶⁵ Uyo Sulumaani, anahisa isiku zirinda agweti agakulikiriza ulusiku lukulu lwe'bitunda imbere lya Nahano Rurema, ali kuguma na'Bahisiraheeri booshi. Hâli riiri ikizimya-izuuba kya'Bahisiraheeri, bo'kulyoka kwi'rembo lye'Hamaati mu mbande ze'mbembe, halinde ku lwiji lwe'Miisiri mu mbande ze'kisaka.

Ha nyuma, banashubi yushuula izindi siku zirinda. Zooshi kuguma, zanaba isiku ikumi na zina.

⁶⁶ Iri hakazinda, Sulumaani anaseezera Abahisiraheeri booshi. Ikyanya bakaba bakola mu genda, banahuunira mwami imigashani, banataaha mu kati ko'bushambaale. Mukuba, Nahano âli mali gashaanira umukozi wage Dahudi, kuguma na'bandu baage booshi.

9

Nahano ahulukira ku Sulumaani ubwa kabiri (2 Kutondobola 7.11-22)

¹ Mwami Sulumaani, iri akayusa ukuyubaka inyumba ya Nahano, anaba keera ayusa na'kajumiro, ne'zindi nyubako zo akashungika,
² haaho, Nahano anashubi mûhulukira kwo, nga kwo âli mali mûhulukira kwo i Gibyoni.

³ Anamûbwira kwokuno:

«Ikyanya ukandabaaza mu kundakira, nanakuyuvwa. Kwokwo, iyi nyumba yo wanyubakiraga, keera nagitaluula. Nganakizi gilanga, mu kati ko'rukundo. Abandu

bagakizi nyikumbira mwo, halinde imyaka ne'myakuula.

⁴ «Naawe, ukwaniini ukizi ngulikira ku mutima úgushenguusiri, na mu kati ko'kuli, nga kwo yisho Dahudi âli kizi gira. Iri wangakizi simbaha imaaja zaani, unakizi kulikiriza byoshi byo n'gakukomeereza, ⁵ lyo ngasikamya ikitumbi kyawe kyo'bwami mu Bahisiraheeri, halinde imyaka ne'myakuula. Bigakizi koleka, nga kwo nâli mali lagaania yisho Dahudi, ti: “Utâye bule umwana wo'kubwatala ku kitumbi kyo'bwami bwa'Bahisiraheeri.”

⁶ «Haliko, iri mwanganyihindulira, munabe mutakiri mu simbaha imaaja zaani, na'mahano go n'gamùheereza, munakizi gendi kolera imizimu no'kugiyikumba, ⁷ haaho, lyo ngashaaza Abahisiraheeri mu kino kihugo kyo n'gabaheereza. Kiri ne'yi nyumba yo n'gataluula hi'gulu li'ziina lyani, ngagijanda. Abahisiraheeri bagakizi neenwa, iri banahonyolezibwa ne'binyamahanga byoshi.

⁸ «Iyi nyumba, kundu ikiri ya kahebuuza, haliko ha nyuma, igasigala mushaka. Ngiisi mundu wo'kulenga hoofi lyayo, agakizi zuuza itwe, iri anayibuuzza: “Maki gano? Kituma kiki Nahano agira ibala mwene yiri mu kino kihugo, na kwi'yi nyumba?”

⁹ «Abandi, ti: “Biri kwokwo, bwo keera bakajanda Nahano Rurema wabo, anali ye kashaaza bashokuluza baabo mu kihugo kye'Miisiri. Banayibiika ku mizimu, banakizi giyikumba, iri banagikolera. Kyo kitumiri

Nahano abaleetera yubwo buhanya.”»

*Igindi mikolwa yo Sulumaani akagira
(2 Kutondobola 8.1-18)*

¹⁰⁻¹¹ Hiraamu, mwami we'Tiuro, âli hezi-izi mwami Sulumaani ibiti bye'myerezi, na bye'miberoshi, na ngiisi nooro zo âli loziizi hi'gulu lyo'luubako. Iri hakalenga imyaka makumi gabiri, Sulumaani anayusa ukuyubaka inyumba ya Nahano, na'kajumiro. Kwokwo, anaheereza Hiraamu utwaya makumi gabiri mu poroveesi ye'Galilaaya.

¹² Haliko yutwo twaya, iri Hiraamu akalyoka i Tiuro, mbu ayiji tutanduula, atanatusiima. ¹³ Ku yukwo, anabuuza Sulumaani: «E mwene witu, twaya tukagi yutu wambeereza?» Kyo kitumiri yutwo twaya tuli mu buuzibwa Kabuuli (kuli kudeta: ikihugo kya busha), halinde zeene. ¹⁴ Hiraamu âli mali tumira mwami Sulumaani itooni zitaanu ze'nooro.

¹⁵ Ikyanya mwami Sulumaani akayubaka inyumba ya Nahano, âli kizi koleesa abandu ku kahaati. Kwokwo, kwo akayubaka kiri na'kajumiro, no'lubuga lwe'Miilo, no'luzitiro lwe'Yerusaleemu, na'kaaya ke'Hazoori, na'ke'Megido, na'ke'Gezeeri.

¹⁶ Yako kaaya ke'Gezeeri, mwami we'Miisiri âli kagwasiri, anakajigiivya no'muliro, anayita Abakaanani booshi ábâli katuziri mwo. Ha nyuma, ikyanya Sulumaani akayanga munyere wo'yo mwami, anatengula munyere wage ku lusiku lwo'buha, mu kumúheereza ko.

¹⁷ Yako kaaya ke'Gezeeri, Sulumaani anashubi kashakuulula, kuguma na'ke'Beeti-Horoni

yi'fwo. ¹⁸ Anayubakulula na'kaaya ke'Baalati, na'ke'Tamaari, kwo twâli mwi'shamba lya mu poroveesi ye'Buyuda, ¹⁹ kiri no'twaya two'kubiikira ibihinda, na two'kubiikira amagaare gaage gi'zibo, ne'fwarasi zaage. Âli kizi yubaka ngiisi hooshi ho aloziizi, mu Yerusaleemu, na mu Lebanooni, na'handi hooshi mu bwami bwage.

²⁰ Mu kihugo kye'Hisiraheeri, mwâli ki sigiri abandi bandu bo'mulala gwa'Bahamoori, no'gwa'Bahiti, no'gwa'Bapereesi, no'gwa'Bahivi, no'gwa'Bayebuusi. Yabo, batâli Bahisiraheeri. ²¹ Ne'bibusi byabo, Abahisiraheeri batakahasha ukubiminika mu kihugo kyabo. Kundu kwokwo, Sulumaani anagenderera ukukizi bakoleesa ku kahaati halinde zeene.

²² Haliko, mu Bahisiraheeri boonyene, ndaaye mundu ye Sulumaani akagira muja. Si baguma bâli riiri basirikaani, na'bandi bâli bimangizi, na'bandi bâli bakulu ba'basirikaani, na'bandi bâli batwali, na'bandi bâli birongoozi bya'magaare gaage gi'zibo, na'bandi bâli basirikaani bo'kugendera ku fwarasi. ²³ Sulumaani anabiika abatwali magana gataanu na makumi gataanu, gira bakizi yimangira imikolwa yage, mu kukizi lola ibiso bya'bakozi.

²⁴ Ulya munyere Faraho, mwami Sulumaani anamúlyosa áhâli mali kayubakwa mu Yerusaleemu,* gira agendi tuula mu nyumba yage ya yenyene, ngiisi yo akamúyubakira. Sulumaani anabuli yubaka ulubuga lwe'Miilo.

* **9:24** 9.24 kaaya ka Dahudi.

²⁵ Mwami Sulumaani, akayubakira Nahano akatanda ko'kusiriigiza kwa'matuulo. Anakizi hisa ubugira kashatu ngiisi mwaka, agweti agatanga amatuulo go'kusiriiza lwoshi, na go'kuyerekana ingoome, iri anayokya no'mubadu. Kwokwo, kwe'yo nyumba ya Nahano, Sulumaani akayusa ukugiyubaka yoshi.

²⁶ Mwami Sulumaani anayubaka na'mashuba mingi i Hezyoni-Gebeeri. Yaho, hâli riiri hoofi ne'Helooti, ku kyambu kye'Nyaaja Ndukula, mu kihugo kye'Hedoomu. ²⁷ Mwami Hiraamu analungika abashooji baage ábayiji ulugeezi lwa mu nyaaja, gira bakizi kola kuguma na'bashooji ba Sulumaani. ²⁸ Banabalamira mu kihugo kye'Hofiiri, banalyosa ye'tooni ikumi na zina ze'nooro, banazileetera mwami Sulumaani.

10

Umwami-kazi we'Sheeba ayiji tanduula Sulumaani

(2 Kutondobola 9.1-12)

¹ Uyo Sulumaani, imyazi yage yanalumbuuka bweneene, halinde abandu banayuvwa ngiisi kwo âli kizi simbaha iziina lya Nahano. Kyana-tuma umwami-kazi we'kihugo kye'Sheeba, naye agayiji mútanduula, gira alonge ukusisa ub-witegeereze bwage, mu kumúbuuza ibibuuzo bikayu-bikayu.

² Ulya mwami-kazi anahika i Yerusaleemu aherekeziibwi na'bakozi baage bingi. Ingamiya zaage zâli heesiri amalaasi, na'kanyamwala ke'nooro, na'mabuye ágakeyengiini.

Iri akayiji bona Sulumaani, anamúbuuza ibibuuzo bingi. ³ Yibyo bibuuzo byage byoshi, uyo Sulumaani, anakizi bishuvya. Ndaanalyo igambo lyo atakasha ukumúsobanulira.

⁴ Ulya mwami-kazi, iri akayiyuvwirwa ubwitegeereze bwa Sulumaani, anayibonera na ngiisi kwo akayubaka inyumba ya Rurema, anasoomerwa bweneene. ⁵ Anasoomerwa kwakundi, mu kubona ibyokulya bya kahebuuzo ku kashasha kaage, na ngiisi kwa'bakulu baage bâli tengesirwi, na ngiisi kwo bâli kizi yambala. Anabona na ngiisi kwa'bakozi baage bâli kizi múbaliza ibyokulya, na ngiisi matuulo go âli kizi tanga mu nyumba ya Nahano. Emwe! Akayami humirwa ngana.

⁶ Ulya mwami-kazi anabwira mwami kwokuno: «Ikyanya nâli ki riiri mu kihugo kyani, nâli kizi yuvwa amagambo mingi hi'gulu lyo'bwitegeereze bwawe, na ngiisi kwo uli mu kola. Kiziga yago gooshi, gali go'kuli. ⁷ Kundu kwokwo, ndashubi gayemiiri, halinde nayihikira nienyene, nanagayibonera. E balya, batakambwira kiri ne'kitolo kyago. Ubwitegeereze bwawe, no'bugale bwawe, bitalusiri bweneene ngiisi kwo n'gabwirwa.

⁸ «Yaba bandu, bali bahiirwa bweneene. Kiri na yaba bakulu baawe, bali bahiirwa, bwo bali mu yimanga imbere lyawe ngiisi lusiku, iri banayuvwiriza ubwitegeereze bwawe. ⁹ Nahano Rurema wawe, akizi yivugwa. Mukuba, akakusi-ima, anakuyimika ube mwami wa'Bahisiraheeri, bwo abakuuziri halinde imyaka ne'myakuula.

Na íbitumiri akakuyimika, lyo ukizi twala ku njira íkwaniini, inali yo'kuli.»

¹⁰ Ha nyuma, uyo mwami-kazi anaheereza mwami itooni zina ze'nooro, na'kanyamwala ka'malaasi, na'mabuye ágakeyengiini. Yako kanyamwala ka'malaasi, ndaaye gundi mundu úkakaleetera mwami Sulumaani.

¹¹ (Amashuba ga Hiraamu, gâli kizi seeha inooro ukulyoka i Hofiri. Ganakizi leeta ibiti bingi byo'musandaali, na'mabuye ágakeyengiini. ¹² Yibyo bito byo'musandaali, mwami anabikoleesa mu kugira inguliro ze'nyumba ya Nahano, ne'za'kajumiro, anabikoleesa na mu kulingaania ibinubi, ne'binanda bya'bimbi. Ibiti bingi mwene yibyo byo'musandaali, bitakiri mu boneka halinde zeene.)

¹³ Mwami Sulumaani anatengula umwami-kazi we'Sheeba akanyamwala ke'bindu ku mutima úgushenguusiri, ukukulikirana ne'migeeza ye'kyami. Na ku luhande lwage yenyene, anamúheereza ngiisi bya'kamúhuuna.

Iri hakazinda, uyo mwami-kazi analyoka yaho, anagalukira imwage, kuguma na'bakozi baage booshi.

*Ubugale bwa mwami Sulumaani
(2 Kutondobola 9.13-28)*

¹⁴ Ngiisi mwaka, Sulumaani âli kizi yakiira, itooni makumi gabiri ze'nooro. ¹⁵ Yizo nooro, zitâli mwe'nooro zo âli kizi longa mu mirambu ya'badandaza, kandi iri zo âli kizi longa mu baami booshi be'Buharaabu, kandi iri mu bagu-vuruneeri baage.

16 Mwi'yo nooro, Sulumaani analingaania isiribo mbamu magana gabiri. Na ngiisi nguma yâli no'buzito bwe'bilo ndatu-ndatu. 17 Anashubi lingaania isiribo niini-niini, magana gashatu. Ngiisi nguma, yâli no'buzito bwe'kilo kiguma-kiguma ne'kihande. Yizo siribo zooshi, anagendi zisingula mu nyumba íri mu buuzibwa Lubako lwe'Lebanooni.

18 Mwami Sulumaani anakoleesa ikitumbi kihamu kye'bwami mu mahembe ge'njovu, anakibugiiriza kwe'nooro muguuhya 19 Yikyo kitumbi kyâli ne'bishonero ndatu, kyanâli na'handu ho'kushendamira kwo, na'handi ho'kulambika amaboko. Kyâli limbisiibwi ne'bishushanio bibiri bye'ndare, ngiisi luhande kiguma-kiguma. 20 Ku yibyho bishonero ndatu, kwâli riiri ibindi bishushanio ikumi na bibiri bye'ndare, ngiisi luhande ndatu-ndatu. Mu maami gooshi ga mu kihugo, ndaakyo kindi kitumbi íkyâli nga kyo.

21 Ibikombe byoshi bya mwami Sulumaani, bikatulwa mu nooro naaho. Kiri ne'birugu byoshi bya mu nyumba ya mu Lubako lwe'Lebanooni, nabyo bikatulwa mu nooro muguuhya. Mu birya byoshi, ndaakyo íkikatulwa mu harija. Mukuba, ku yikyo kyanya, ibindu íbikatulwa mu harija byâli nga busha.

22 Mwami Sulumaani âli gweti amashuba mahamu ágâli kizi balamiranwa kuguma na'ga mwami Hiraamu. Ku ngiisi myaka ishata, gâli kizi múleetera inooro, ne'harija, na'mahembe ge'njovu, ne'ngima, ne'shengerezi.

²³ Mwami Sulumaani âli riiri mugale bweneene, ukuhima abaabo baami ba mu mahanga gooshi. Âli bahimiri na ku bwitegeereze. ²⁴ Ibinyamahanga byoshi, byâli yifwijiri ukukizi múzaatira, gira balonge ukuyuvwiriza ubwitegeereze bwo Rurema âli múheziizi. ²⁵ Yabo bandu, ikyanya bâli kizi yija, bâli kizi múleetera indengu za íbikatulwa mu harija, na mu nooro, kiri na'makanju, ne'bilwaniiso, na'malaasi, ne'fwarasi, ne'biiza bya bapunda. Yizo ndengu, zâli kizi yija ngiisi mwaka.

²⁶ Ha nyuma, Sulumaani anakuumania amagaare gi'zibo kihumbi na magana gana, ne'fwarasi bihumbi ikumi na bibiri. Anasingula biguma mu twaya two byâli kizi singulwa mwo. Ne'bindi, anabisingula i Yerusaleemu.

²⁷ Yumwo mu Yerusaleemu, Emwe! Sulumaani akaluzza mwe'harija, halinde zanaba nga mabuye ngana. Kiri ne'biti bye'myerezi, byâli luguusiri nga bikuyu íbimeziri mu ndekeera ye'nyaaja Mediterane. ²⁸ Abakozi ba Sulumaani, bâli kizi múgulira ifwarasi mu kihugo kye'Miisiri, na mu kye'Kirikiya. ²⁹ Iyo munda i Miisiri, igaare liguma li'zibo lyâli kizi gulwa ibingorongoro magana galindatu-galindatu bye'harija. Ifwarasi nazo, zâli kizi gulwa ibingorongoro igana-igana na makumi gataanu bye'harija. Yabo badandaza ba mwami, bâli kizi guliikiza yizo fwarasi mu baami ba'Bahiti, kiri na mu be'Haraamu.

11

Sulumaani ayanga abakazi katundu

¹ Mwami Sulumaani âli kizi vunikira bweneene abakazi be'kipagaani. Mu kati kaabo, mwâli riiri umuluzi-nyere we'Miisiri, na'banyere ba'Bamohabu, na ba'Bahamooni, na ba'Bahedoomu, na ba'Basidooni, na ba'Bahiti.

² Haliko, ku luhande lwe'rya milala, Nahano âli mali gwanwa abwira Abahisiraheeri kwokuno: «Mutakolwe mbu muyange banyere baabo. Nabo kwakundi, batakizi yanga banyere biinyu. Yabo bakazi, iri mwangabayanga, bagamûhenduula mu mitima yinyu, halinde munakizi yifunda mu bikoleere bye'mizimu yabo.» Ulya Sulumaani, kundu akabwirwa kwokwo, si yabo banyere, anakizi bahemukira, anaba abavunikiiri bweneene.

³ Ulya Sulumaani anayangaga abakazi magana galinda. Yabo booshi, bâli riiri baluzi-nyere. Âli gweti na'bandi bakazi be'mbuga magana gashatu. Balya bakazi booshi, banakizi mûhenduula, banamûhabura mu bya Nahano.

⁴ Ikyanya akaba akola mushaaja, yabo bakaage banamûhenda, halinde anakizi gendi yikumba imizimu. Atanâli ki fitiirwi lwoshi ku Rurema Nahamwabo, nga yishe Dahudi. ⁵ Anakizi kulikira kiri no'muzimu gwa'Basidooni, Hashitoreeti. Anakulikira na Mirikommu, umugisi kyagaza gwa'Bahamooni.

⁶ Kyanatuma agakizi gira amabi imbere lya Nahano. Atanakizi kulikira Nahano, nga kwo yishe Dahudi âli mûkulikiiri.

⁷ Ulya Sulumaani, ku higangazi higuma hyo'luhande lwe'sheere lwe'Yerusaleemu, anayubaka kwo'luheero lwo'kuholeza mwo

Kemooshi, umuzimu kyagaza gwa'Bamohabu. Anayubaka na'handu ho'kuholeza Mirikomu, umuzimu kyagaza gwa'Bahamooni. ⁸ Yabo bakazi baage, anakizi bayubakira ho bagakizi holeza imizimu yabo. Kwokwo banakizi giyokera umubadu, iri banagisiriigiza amatuulo.

⁹ Kwokwo, kwo Sulumaani akaraakaza Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri. Kundu Rurema âli mali mûhulukira kwo kabiri, haliko atanamût waza. ¹⁰ Na kundu Rurema akamûkomereza bweneene kwo atayikumbe imizimu, si Sulumaani anahuna bweneene imbere lyage.

¹¹ Iri hakatama, Nahano anamûbwira: «Ewe! Si ukola mwe'mitono ya kundi-kundi! Na kundu tukanywana kirya kihango, si utakiri mu kitwaza. Ziryamaaja zo n'gakuheereza, nazo ukoli zigayiriziizi. Aaho! Buno, ngakunyugutula ubwami, na mbuheereze umukozi wawe.

¹² «Kundu kwokwo, ngi kengiiri yisho Dahudi, kyo kitumiri yiri igambo, ndagaligira ku kyanya kyawe. Si yubwo bwami, ngayiji bunyugutula mu maboko ga mugala wawe. ¹³ Naye, ndagamûnyugutula bwo lwoshi, si ngamûsigira umulala muguma. Na íbitumiri ngaagira kwokwo, hi'gulu lyo'mukozi wani Dahudi, na hi'gulu lya'kaaya ke'Yerusaleemu. Mukuba, keera n'gakayitoolera nienyene.»

Abagoma ba Sulumaani

¹⁴ Ha nyuma, Nahano anashombania Hadaadi, wa mwi'kondo lya mwami we'Hedoomu, halinde akizi ba mugoma wa Sulumaani.

¹⁵ Mu siku za mbere, ikyanya Dahudi

akagendi lwa na'Bahedoomu, Yohabu, umukulu wa'basirikaani baage, anagenda yo, gira agendi ziika abafwiri. Haaho, anayami yita abashosi booshi be'Hedoomu. ¹⁶ Yohabu kuguma na'Bahisiraheeri booshi, banatee hisa nga myezi ndatu, bali mu minika yabo bashosi booshi.

¹⁷ Ku kirya kyanya, Hadaadi âli ki riiri mwanuke. Kwokwo, Abahedoomu baguma, abakozi ba yishe, banamúhungana i Miisiri. ¹⁸ Yabo booshi, bakalyoka i Midyani. Ne'ri bakahika mwi'shamba lye'Paraani, banayabiira ha'bandi bashosi, banabagendana halinde i Miisiri, imwa Faraho. Uyo Faraho anamúheereza inyumba, kiri ne'ndalo, anamúlagaania kwo agakizi múheereza ne'byokulya.

¹⁹ Iyo munda i Miisiri, Hadaadi anayemeererwa ngana-ngana imbere lya Faraho, kyanatuma Faraho agamúhanguula kwo ayange mukaage wage, mulumuna wo'mugoli Tapaneshi. ²⁰ Uyo nyaama anabutira Hadaadi umutabana úwâli kizi buuzibwa Genubati. Uyo Genubati analererwa imwa Faraho, kuguma na'baluzi baage.

²¹ Ikyanya Hadaadi âli ki riiri i Miisiri, anayuvwa kwo Dahudi ashaaja, na kwo Yohabu, ikikalage kya'basirikaani baage, naye keera afwa. Kyanatuma agabwira Faraho: «Lekaga, ngalukire mu kihugo kyani.»

²² Faraho anamúbuuza: «Ewe! Nakuyima bikagi, halinde uloziizi ukugalukira yo?» Na wa naye: «Ndaabyo! Undeke naaho ngalukire yo.»

²³ Rurema anashombania kiri na Resoni naye, kwo abe mugoma wa Sulumaani. Uyo Resoni âli mugala Heryada. Âli tibisiri nahamwabo, Hadadezeeri, mwami we'Zoba, ²⁴ anaba ye mukulu wa'banyazi. (Yibyo, bikakoleka ku kyanya Dahudi akasivya abasirikaani ba Hadadezeeri, kiri na'batabaazi baage.) Kwokwo, Resoni, anayikuumaniza abandu, banayigendera i Damasiki, banabwatala yo. Ne'ri hakatama, banayimika Resoni abe ye mwami wabo. ²⁵ Uyo Resoni âli shombiri Abahisiraheeri mu siku zooshi zo'butwali bwa Sulumaani. Anayushuula ku mabi ga Hadaadi, mu kukizi tyoza Abahisiraheeri, ku kyanya kyoshi âli twaziri ikihugo kye'Haraamu.

²⁶ Hâli riiri Umuhifurahimu wa mu kaaya ke'Zereda, iziina lyage ye Yerobwamu mugala Nebati. Nyina ye wâli Zeruha, anâli kola namufwiri. Uyo Yerobwamu, kundu âli riiri mukozi wa Sulumaani, halikago, anamúyihindulira.

²⁷ Yukwo kuyihindulira mwami, kwanaba kwokuno: Sulumaani akayubaka ulubuga lwe'Miilo, anakomya inzitiro za'kaaya ka yishe Dahudi. ²⁸ Ulya Yerobwamu, akabonekana kwo ali kikalage kyo'mushosi. Ne'kyanya Sulumaani akabonaga ngiisi kwo afitiirwi, anamúbiika abe mwimangizi we'mikolwa yoshi ya'kahaati, íyâli kizi kolwa mu bandu be'Hifurahimu, na mu be'Manasa.

²⁹ Lusiku luguma, Yerobwamu âli gweti agalyoka i Yerusaleemu, anagwanana no'muleevi Ahiya we'Shiilo. Uyo Ahiya âli yambiiti ikanju

lihyahya. Yaho mu kahinga, bâli bombi naaho.
³⁰ Haaho, Ahiya anahogola yiryo ikanju lyage lihyahya, analilalaanula mwe'bihande ikumi na bibiri.

³¹ Anabwira Yerobwamu kwokuno: «Utee yabiira ibihande ikumi. Mukuba, Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, adetaga kwokuno: “Buno ngola ngaabera ubwami, na mbunyugutule mu maboko ga Sulumaani. Wehe, ngakuheereza milala ikumi. ³² Kundu kwokwo yehe, ngaki músigira mulala muguma. Mukuba, ngi kuuziri umukozi wani Dahudi. Keera nanayitoolera akaaya ke'Yerusaleemu, gira asigale no'mulala muguma.

³³ «“Na íbitumiri ngaagira kwokwo, ku bwenge ulya Sulumaani keera akanjanda, anayikumba imizimu ye'mahanga: nga Hashitoreeti, umuzimu mukazi gwa'Basidooni, na Kemooshi umuzimu gwa'Bamohabu, na Mirikomumu, umuzimu gwa'Bahamooni. Uyo Sulumaani akanyihindulira, anagira íbitali nga byo mu masu gaani. Atakasimbaha imaaja zaani, kandi iri mategeko gaani, nga kwo yishe Dahudi âli kizi bisimbaha.

³⁴ «“Kundu kwokwo, mango namúnyaga imilala, ndagamúnyugutula ubwami bwoshi-bwoshi. Si ikyanya akiri ho, agagenderera ukutwala. Mukuba, n'gatoola yishe Dahudi. Na Dahudi âli kulikiiri imaaja zaani, na ngiisi byo nâli kizi múkomeereza.

³⁵ «“Yubwo bwami, ngabunyugutula mugala Sulumaani. Naawe, we Yerobwamu,

ngakuheereza imilala ikumi. ³⁶ Uyo mugala Sulumaani, ngamúsigira umulala muguma naaho. Na íbitumiri ngaagira kwokwo, gira umukozi wani Dahudi akizi ba no'mundu muguma wa mu kibusi kyage úgakizi twala akaaya ke'Yerusaleemu. Mukuba, yako kaaya, ko nâli loziizi kwo bakizi nyikumbira mwo.

³⁷ «“E Yerobwamu, ngakugira ube mwami wa'Bahisiraheeri, unakizi twala ngiisi kwo usimiri mu mutima gwawe. ³⁸ Wehe, ngiisi byo nakukomeereza, ukizi bisimbaha, unatuule nga kwo ndoziizi. Ukizi nzimiisa, mu kusimbaha byo ngakukomeereza, kuguma ne'maaja zaani, nga kwo'mukozi wani Dahudi âli kizi gira. Kwokwo, lyo ngayama ndi kuguma na naawe isiku zooshi. Na nguheereze ikihugo kye'Hisiraheeri, na nzikamye ubutwali bwawe, nga kwo n'gasikamya ubwe'mwa Dahudi. ³⁹ Ngahaniiriza abandu be'kibusi kya Dahudi. Kundu kwokwo, kutagaaba ku siku zooshi.”»

⁴⁰ Ulya Sulumaani, ikyanya akayuvwa ngiisi kwo Rurema abwira Yerobwamu, anagira mbu amúyite. Kyanatuma Yerobwamu agapumukira i Miisiri, imwa Faraho Shishaki, anatuula yo, halinde ku kyanya mwami Sulumaani akashaaja.

Sulumaani afwa

(2 Kutondobola 9.29-31)

⁴¹ Uyo Sulumaani, agandi magambo gooshi go âli kizi gira, kuguma na íbikayandikwa hi'gulu lyo'bwitegeereze bwage, bikayandikwa mu kitaabo kye'mwa Sulumaani. ⁴² Akahisa

imyaka makumi gana atwaziri ikihugo kyoshi kya'Bahisiraheeri, iri anatuuziri mu kaaya ke'Yerusaleemu. ⁴³ Iri hakazinda, mwami Sulumaani anashaaja, anaziikwa mu kaaya ka yishe Dahudi. Ahandu haage, banayimika mugala wage Rehobwamu.

12

Imilala ye'mbembe yahuna (2 Kutondobola 10.1-19)

¹ Rehobwamu anagenda mu kaaya ke'Shekemu. Mukuba, haaho ha'Bahisiraheeri booshi bâli kumaniri, gira bamúyimike abe mwami wabo. ² Hâli riiri ugundi mushosi muguma, iziina lyage Yerobwamu, mugala Nebati. Uyo mushosi âli tibitiiri i Miisiri, mu kuyiyeka mwami Sulumaani. Ne'kyanya bakamúmenyeesa kwa'bandu booshi bakoli kumaniri i Shekemu, anayami hera i Miisiri, atanaki galukira mu kihugo kye'Hisiraheeri.

³ Uyo Yerobwamu, Abahisiraheeri banamútumira, banagendanwa booshi kuguma imwa Rehobwamu, banamúbwira: ⁴ «Yisho âli kizi tukoleesa ku kahaati. Aaho! Gulya muteekerwa gwo yisho âli tubetuziizi, ugire utuniihize ku gwo. Kwokwo, lyo tugakizi kukolera.»

⁵ Na wa naye, ti: «Mutee taaha. Muhise isiku zishatu muli i kaaya, mukabuli nyijira.» Kwokwo, banalyoka yaho.

⁶ Ulya Rehobwamu anakuumania abashaaja ábâli kizi kola ku kyanya kya yishe Sulumaani, anababuza: «Yaba bandu, mumbanule, mbashuvye kuti?»

⁷ Yabo bashaaja banamúhanuula, ti: «Zeene, iri wangayigira ube mukozi wabo, unabashuvye bwija, bagayama bali mu kukolera.»

⁸ Yiryo ihano lya'bashaaja, Rehobwamu atanalitwaza, anagendi kuumania imisore. Iyo misore, bo baabalya bakakuliranwa, bo banâli kizi múhanuula. ⁹ Kwokwo, anababuza: «Yabo bandu bambuuna kwo mbanihize ku miteekerwa yo daata âli babetuziizi. Aaho! Niinyu mwangambanuula kwo mbashuvye kuti?»

¹⁰ Irya misore yanashuvya: «Nanga ma! Balya bandu bagweti bagayidodomba mbu yisho âli bagiziri nga baja. Keera banakuuuna kwo ubanihize ku muteekerwa. Ubashuvye kwokuno: “Akashanwe-shanwe kaani, kausumbiri ikibuno kya daata. ¹¹ Umuteekerwa gwa daata gwâli mùzidohiiri. Si ugwe'mwani yo haahe. Daata âli kizi mùshulikiisa ibakora. Haliko niehe, ngakizi mùshulikiisa ibakora íbiisirwi mwe'migenge.”»

¹² Ku lulya lusiku úlugira izishatu, Yerobwamu anayijira Rehobwamu ali kuguma na yabo bandu booshi, nga kwo âli mali gwanwa ababwira. ¹³ Lyeryo, mwami Rehobwamu anabanaakira ku bulangi bweneene. Yiryo ihano lya'bashaaja, analigayiriza, ¹⁴ anakulikira lye'misore. Anababwira kwokuno: «Umuteekerwa gwa daata gwâli mùzidohiiri.

Si ugwe'mwani yo haahe. Daata âli kizi mûshulikiisa ibakora. Haliko niehe, ngakizi mûshulikiisa ibakora íbiisirwi mwe'migenge.»

¹⁵ Kwokwo balya bandu, kundu bakatakira mwami, haliko atanabatwaza. Bikaba kwokwo, gira liryá igambo likolekage, nga kwo Nahano akagwanwa abwira Yerobwamu mugala Nebati, ku njira yo'mulevi Ahiya we'Shiilo.

Ubwami bwabunduuka mwo kubiri

¹⁶ Abahisiraheeri booshi, ikyanya bakabona kwo mwami atabatwaza, banamúbwira kwokuno:

«Ndaakwo kundi! Ndaayo ngoome yo tuki hiiti na Dahudi.

Ndaanabwo buhyane bwo tuki hiiti kuguma no'yu mugala Yese.

E Bahisiraheeri, ngiisi muguma witu agalukire imwage.

E mwene Dahudi, ulolage inyumba yawe wenyene.»

Kwokwo, ngiisi Muhisiraheeri anagalukira imwage. ¹⁷ Balya Bahisiraheeri ábâli tuuziri mu twaya twe'Buyuda naaho, bo bakasigala mu butwali bwa Rehobwamu.

¹⁸ Hadoraamu ye wâli mwimangizi mukulu we'mikolwa ya'kahaati. Kwokwo, mwami Rehobwamu anamúlungika imunda Abahisiraheeri. Haliko, ikyanya akabayijira, banayami múyita, mu kumúlasha amabuye. Lyeryo, uyo Rehobwamu anayami shona mwi'gaare lyage li'zibo, anapumukira i Yerusalemu. ¹⁹ Kwokwo, kwa'Bahisiraheeri

bakayihindulira ubutwali bwe'mbaga ya Dahudi. Banaki gweti bagaahuna halinde zeene.

²⁰ Balya Bahisiraheeri booshi be'mbembe, iri bakamenyaga kwo Yerobwamu keera akagaluka ukulyoka i Miisiri, banakuumana, banamúyimika abe mwami wabo booshi. Umulala gwa'Bayuda naaho, gwo gwâli sigiiri mu nyumba ya Dahudi.

Shemaya atanga ubulevi

(2 Kutondobola 11.1-4)

²¹ Ulya Rehobwamu âli loziizi ukulwisa ubwami bwa'Bahisiraheeri, gira abugalule mu butwali bwage. Kyanatuma ikyanya akahika i Yerusaleemu, anakuumana abasirikaani bo'mulala gwa'Bayuda, na'ba mu gwa Binyamiini. Booshi kuguma, bâli riiri bihumbi igana na makumi galimunaana.

²² Haaho, Rurema anatuma umukozi wage Shemaya, ti: ²³ «Ugendi ganuuzwa Rehobwamu mugala Sulumaani, mwami we'Buyuda. Umúbwire, kuguma na'bandu booshi be'Buyuda, na'be'Binyamiini, ²⁴ kwo nie Nahano nadeta kwokuno: “Mutakolwe kwo mwagendi lwisa beene winyu, Abahisiraheeri. Si ngiisi muguma winyu ataahe. Ngiisi ibyakoleka, nie mbishungisiri.”» Ikyanya Nahano akadeta kwokwo, yabo booshi banamúsimbaha, banataaha.

Yerobwamu ayihindulira Nahano

²⁵ Ha nyuma, mwami Yerobwamu anashubi yubakulula akaaya ke'Shekemu mu migazi ya Hifurahimu, halinde kanaba kakomu, anagendi

katuula mwo. Ha nyuma kandi, anashaaga ho, anagendi yubaka akaaya ke'Penweri.

²⁶ Uyo Yerobwamu anatondeeraga ukuyitoneesa kwokuno: «Buno bwami bwani, bukola bugagalukira iwa nyumba ya Dahudi. ²⁷ Mukuba, yaba bandu, iri bangagenderera ukukizi gendi tanga amatuulo mu nyumba ya Nahano i Yerusaleemu, imitima yabo igashubi hindukira nahamwabo Rehobwamu, mwami we'Buyuda, banakengeere banyita. Banashubi yigalukira mu bwami bwa Rehobwamu.»

²⁸ Ulya Yerobwamu, ikyanya akahanuusania, anatuliisa imigisi ye'nyana zibiri mu nooro, anabwira abandu: «E Bahisiraheeri, nabona kwo keera mwagagara ukukizi zamuukira-zamuukira i Yerusaleemu. Aaho! Imigisi yinyu, iyi! Ye kamushaaza mu kihugo kye'Miisiri.»

²⁹ Irya migisi yombi, Yerobwamu anabiika muguma mu kaaya ke'Beteeri. No'gundi, anagubiika mu kaaya ke'Daani. ³⁰ Yibyoya aka-gira, byanahubiisa abandu bweneene. Emwe! Abandu bâli kizi genda kiri na yaho i Daani, gira bagendi yikumbira he'migisi.

³¹ Uyo Yerobwamu anayubakiisa imbeero nyingi-nyingi ku marango, anabiika abagingi bingi bwalaafwe, kiri na ábatâli ba mwi'kondo lya Laawi.

³² Uyo Yerobwamu, anakyula kwo mu siku ikumi na zitaanu zo'mwezi gwo'munaana, lugakizi ba lusiku lukulu, nga kwokulya luli mu koleka i Buyuda. Ku kalya katanda yaho i Beteeri, âli kizi tanga amatuulo imbere lye'rya

migisi ye'nyana. Na yaho i Beteeri, anahabika abagingi, gira bakizi tanga amatuulo ho akayubaka imbeero ku marango ge'migazi.

³³ Yulwo lusiku lwi'kumi na zitaanu zo'mwezi gwo'munaana, uyo Yerobwamu akaluyihalangira. Ha nyuma, anazamuukiraga i Beteeri, anatanga amatuulo ha katanda. Kwokwo, kwo akataluula yulwo lusiku lukulu imwa'Bahisiraheeri, anagenda yenyene iwa kalya katanda, gira agendi yokya umubadu.

13

Umuleevi adaaka Yerobwamu

¹ Lusiku luguma, Yerobwamu âli yimaaziri ha butambi lya'katanda yaho i Beteeri, gira atangage ituulo lyo'kusiriiza. Lyeryo, Nahano anabwira umuleevi wage muguma we'Buyuda, kwo agendi múbona.

² Uyo muleevi, ikyanya akayuvwa yiryo igambo lya Nahano, analisimbaha, anagendi daaka kalya katanda, ti: «E katanda, e katanda! Nahano akyula kwokuno: “Mwi'kondo lya Dahudi, hagaabutwa umutabana, iziina lyage Yosiya. Kundu abagingi bali mu kutangira kwa'matuulo, haliko yabo bagingi, we Yosiya agabasingoolera kwo. Ku kasiisa, amavuha gaabo, we agagasiriigiza kwo.”»

³ Lwolwo lusiku, uyo muleevi wa Nahano anayerekana akalangikizo, ti: «Íbigamùyereka kwo Nahano ye wadeta, byo byebi: Yaka katanda kagahongolwa. No'munyota-kiiko úgukali kwo, gugayoneka.»

⁴ Mwami Yerobwamu, mbu ayuvwagwe ngiisi kwo'yo muleevi wa Rurema akadaaka kalya katanda ke'Beteeri, anamúshonga ukuboko, anayamiza, ti: «Mumúgwate!» Lyeryo, yukwo kuboko kwage, kwanayami nyaala, atanaki shobola ukukugonya.

⁵ Kalya katanda nako, kanayami yihongoleka haashi. Haaho, umunyota-kiiko úgwâli kali kwo, gwanayonekera haashi, nga kwokulya umuleevi akagwanwa adeta kwi'ziina lya Nahano.

⁶ Uyo Yerobwamu anabwira umuleevi kwokuno: «We kongwa! Umbuunirage imwa Rurema Nahamwinyu, gira ukuboko kwani kulonge ukukira.» Uyo muleevi, anayemeera. Ne'kyanya akayinginga Nahano, kulya kuboko kwanakira, kwanaba nga kwo kwâli tuula.

⁷ Uyo muleevi, mwami anamúlaalika, ti: «Uyegerere mu mwani, gira ndonge ukukuzi-maana, na nguheereze ulutengu.»

⁸ Halikago, anamúshuvya: «Aahabi! Kundu wangambeereza ikihande kyo'buhyane bwawe, tutagandanwa. Ndaanahyo ngaalya hano, kiri no'kunywa.

⁹ Si Nahano keera akan-gomeereza kwo ndalye, ndananywe, ndanaki galuke mu yerya njira yo n'gayija mwo hano.»

¹⁰ Kwokwo, uyo mundu anayigendera mu gindi njira. Atanaki shubi galuka mwi'rya njira yo akayija mwo.

Umuleevi mushaaja

¹¹ Haaho i Beteeri, hâli riiri umuleevi muguma mushaaja. Bagala baage, banayiji múbwira ngiisi byo'lya muleevi wa Rurema akagira i

Beteeri, banamúbwira na ngiisi byo akabwira mwami Yerobwamu.

¹² Yishe anababuza: «Njira ihi yo alenga mwo?» Ne'ri bakamúyereka yo, ¹³ anababwira: «Mundinganize ulya punda.» Ikyanya bakamúlinganiza ye, uyo mushaaja anamúshonera kwo, ¹⁴ anagenda alandiriziizi ulya muleevi.

Iri hakatama, anamúgwana aki bwatiiri mwi'dako lye'kiti kyo'mwalooni, anamúbuza: «Ka we yolya muleevi wa Rurema úwalyoka i Buyuda?» Na wa naye, ti: «Nie yehe.»

¹⁵ Ulya mushaaja anamúbwira: «Yingira mu mwani, tushangiire ibyokulya.» ¹⁶ Na wa naye, ti: «Tutangagalukanwa imwawe. Ne'yo munda imwawe, ndaahyo íhiteerwa ku shinda hyo mbangwirwi ukulya, kandi iri kunywa. ¹⁷ Mukuba, Nahano keera akangomeereza kwo ndalye, ndananywe kiri na'miiji ino munda, na kwo ndaki shubi galuka mu njira yo ngayija mwo.»

¹⁸ Ulya mushaaja, ti: «Naani ndi gundi muleevi. Nahano keera andesa ku njira yo'muganda, ti: “Umúgalule imwawe, gira alye, ananywe amiiji.”» (Haliko yago magambo go'lya mushaaja, gáli go'kumúteba naaho.)

¹⁹ Kwokwo, uyo muleevi wa Rurema, banagalukanwa no'yo mushaaja, banayingira mu mwage, banashangiira ibyokulya, ne'kinywebwa.

Umuleevi ahanwa

²⁰ Balya bombi, ikyanya bakaba bakola ha kashasha, igambo lya Nahano lyanahikira

ulya muleevi mushaaja we'Beteeri.
²¹ Anayiberekaania kwi'zu mu kubwira uwabo muleevi we'Buyuda, ti: «Nahano adetaga kwokuno: Yayewe imwawe! Keera wagayiriza igambo lya Nahano. Kundu akakutegeka, haliko utanamútwaza. ²² Si akakukomeereza: “Ndaahyo íhiteerwa ku shinda hyo ugaalya, kandi iri hyo ugaanywa hano. Kundu kwokwo, wagalukira hano, wanalya no'kunywa. Aaho! Ukufwa, ugaafwa! Amagala gaawe, gatagaki ziikwa mwi'heero lya bashokuluza baawe.”»

²³ Uyo mundu wa Rurema, iri akayusa ukulya no'kunywa, uyo muleevi we'Beteeri, anamúlingaaniza punda, anamúheereza uyo wabo. ²⁴ Uyo wabo, anataahaga. Ne'ri akaba akiri mu njira, anahumaanana indare, yanayami múyita. Ikirunda kyage, kyanalambama mu njira. Punda wage anayimanga mu matambi maguma, na wandare naye mu gandi. ²⁵ Abalenga-njira banakizi bona ikirunda kilambamiri, ne'ndare iyimaaziri hoofi lyakyo. Iri bakabona ulya muleevi keera afwa, banagendi biganuula mu kaaya ko'lya muleevi mushaaja.

²⁶ Ulya muleevi úkamúgalula, mbu ayuwwe kwokwo, anayiteerera ku nduulu, ti: «Yoo! Uyo, ye yolya muleevi we'Buyuda. Kundu Nahano akamúkengula, atanamútwaza. Kyanatuma Nahano agahanguula indare kwo imújanganule. Biri nga kwokulya igambo lya Rurema lyáli mali gwanwa lyamúbwira.»

²⁷ Lyeryo, anabwira abagala, ti: «Mundingaanize punda.» Ne'ri bakaba keera bamúlingaania, ²⁸ anagenda, anagwana kirya

kirunda kilambamiri mu njira. Na wandare na punda bayimaaziri ha butambi. Kundu kwokwo, wandare atakalya ku kirunda, atanajanganula punda.

²⁹ Uyo muleevi anayabiira kirya kirunda kyo'yo wabo, anakilambika ku punda wage, anakigalulira i Beteeri, gira bamúlire, banamúziike. ³⁰ Anamúziika mu shinda yage ya yenyene, banamúlire, ti: «Buhanya yubu! Mwene witu afwagaga.»

³¹ Ikyanya bakamúziika, uyo muleevi anabwira bagala baage, ti: «Ikyanya ngaafwa, munanziike mu yeyi-yeyi shinda yo twaziika mwo'yu muleevi wa Rurema. Mukalambike amavuha gaani ha butambi lya ge'mwage. ³² Mukuba, akadaakiriza kalya katanda ke'Beteeri, anadaaka na'handu hooshi ho'kukizi holeza mu marango ge'Samariya. Galya magambo gaage gooshi, ku kasiisa gagaki koleka.»

³³ Kundu kwokwo, ulya Yerobwamu atakajanda ubuligo bwage, anagenderera naaho no'kukizi biika-biika abagingi, bakizi holeza mu marango. Ngiisi úkayitanga kwo abe mugingi wo'kuholeza iyo munda mu marango, ulya Yerobwamu anayami múbiika. ³⁴ Yikyo kyaha kyo Yerobwamu akagira, kyanatuma abandu be'mbaga yage bagaminikwa mu kihugo.

14

Mugala Yerobwamu afwa

¹ Ku yikyo kyanya, Habiya mugala Yerobwamu, analwala. ² Kyanatuma Yerobwamu agabwira mukaage: «Nakuyinginga, we kongwa! Uyambale igindi-gindi mironde, lya'bandu batamenye kwo uli mukaanie, unagendage i Shiilo imwo'muleevi Ahiya. Mukuba, ye kadeta kwo ngabiikwa mbe mwami wa'Bahisiraheeri. ³ Umútwalire imikate ikumi, ne'bitumbula, ni'rengo lyo'buuki. Kwokwo, lyo agakubwira ngiisi kwo mugala witu agaaba.»

⁴ Mukaage anamúsimbaha, anagenda i Shiilo, gira agendi bona Ahiya. Ku yikyo kyanya, Ahiya âli mali shaaja, atanâli kiri mu bona bwija. ⁵ Kundu kwokwo, Nahano âli mali gwanwa amúmenyeesa kwokuno: «Muka Yerobwamu, agayija ali mu yigira nga gundi-gundi, anakubu-uzze ngiisi íbigakoleka ku mugala wage úlwaziri. Ikyanya agaahika, umúshuvye nga ngiisi kwo ngakubwira.»

⁶ Muka Yerobwamu, mbu ayitundirage ha mulyango, Ahiya anayuvwa ishwagala zaage, anayami deta kwokuno: «E muka Yerobwamu, uyegerere! Kituma kiki ugweti ugayinyovya-nyovya, nga uli gundi-gundi mundu? Si ikyanya ngakubwira umwazi, utagagusiima!

⁷ «Ugendi bwira Yerobwamu kwo Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, adetaga kwokuno: "Keera n'gakutoola mu bandu baani, nanakuyimika, halinde ukizi barongoora. ⁸ Bulya bwami bwa Dahudi, n'gabunyugutula mu bandu baage, nanakuheereza bwo. Kundu kwokwo, utaki ba ngo'mukozi wani Dahudi. Mukuba, yehe âli kizi nzimbaha, anakizi ngulikira ku mutima gwage

gwoshi, anakizi gira naaho, íbikwaniini imbere lyani.

⁹ «“Si wehe, amabi go uyamiri ugweti ugaakola, gabihuusiri bweneene. Yago mabi, gahimiri ga ábakatanga imbere lyawe booshi. Keera ukandaakaza bweneene, wananjandirira, wanayigirira ibindi-bindi íbiri mu yikumbwa, binali migisi naaho íkatulwa mu nooro.

¹⁰ «“Bwo wagira kwokwo, kyo kitumiri ngaleeta ibala mu mbaga yawe. Abashosi booshi ba mu mbaga yawe, ngabazimiiza, ukushaagira ku mukulu halinde ku mwanuke. Ngasivya aba mu nyumba yawe, nga kwo bali mu guka imyanda, halinde inazimiire.

¹¹ Mu mbaga yawe, ngiisi úgafwira mu kaaya, utubwa tugamújanganula-janganula. Na ngiisi úgafwira mu kahinga, ingukuma zigamújojomola.” Kwokwo, kwo Nahano adesiri.»

¹² Ahiya anashubi bwira uyo nyaama kwokuno: «Yimukaga, utaahe. Si ikyanya ugaafina kwi'rembo lya'kaaya, lyo mugala wawe agaafwa. ¹³ Abahisiraheeri booshi, bagamúririra ku kimombo, banamúziike. Umenye kwo mu mbaga ya Yerobwamu, yoyo naaho ye gaziikwa. Mwi'yi mbaga, yehe naaho, ye kasimiisa Nahano Rurema wa 'Bahisiraheeri.

¹⁴ «Ukulyokera zeene, Nahano agayimika ugundi mwami mu Bahisiraheeri. Ulya gundi, ye gasivya abandu be'mbaga ya Yerobwamu, biganakoleka duba-duba.

¹⁵ «Ku kasiisa, Nahano agahaniiriza Abahisiraheeri. Bagakizi jungubana nga hikere mu lwiji.

Agabalyosa mu kino kihugo kiija kyo akaheereza bashokuluza baabo, anagendi bashabulira hala, ku ngombe yo'lwiji Hefuraati. Na íbitumiri bigaaba kwokwo, bwo bâli kizi raakaza Nahano, mu kuyigirira imigisi yo'muzimu Hasheera. ¹⁶ Yerobwamu âli kizi yifunda mu byaha, anakizi hubiisa Abahisiraheeri, halinde nabo bakizi bihuuka. Kyo kitumiri Nahano agabajandirira.»

¹⁷ Ulya muka Yerobwamu anayimuka, anataahira i Tiriza akola jabati-jabati! Iri akahika kwi'rembo, umwana anayami fwa. ¹⁸ Abahisiraheeri banamúziika, banamúgandaara booshi. Bikakoleka nga kwo Nahano akagwanwa adeta, ku njira yo'muleevi Ahiya, umukozi wage.

Yerobwamu afwa

¹⁹ Uyo Yerobwamu, ngiisi kwo âli kizi kola ku kyanya âli twaziri, na ngiisi kwo âli kizi lwa, byoshi biyandisirwi mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Hisiraheeri. ²⁰ Mwami Yerobwamu, akahisa imyaka makumi gabiri ni'biri atwaziri. Iri hakazinda, anashaaja, anagenda imunda lukalamuka. Ahandu haage, banayimika mugala wage Nadabu.

Rehobwamu, umwami we'Buyuda (2 Kutondobola 13.1-14.1)

²¹ Rehobwamu mugala Sulumaani, âli riiri mwami i Buyuda. Nyina ye wâli Nahama, wa mu kihugo kya'Bahamooni. Uyo Rehobwamu, ikyanya akayima, âli kola ne'myaka makumi gana na muguma, anahisa imyaka ikumi ni'rinda atwaziri mu kaaya ke'Yerusaleemu.

(Yako kaaya, Nahano âli mali katoola mu tundi twaya twa'Bahisiraheeri, habe ho agakizi yikumbirwa.)

²² Ku kyanya kyo'yo Rehobwamu, Abayuda banakizi gira amabi imbere lya Nahano. Kundu bashokuluza baabo bâli kizi múraakaza, mu kukizi yifunda mu byaha, haliko boohe, yo haahе! ²³ Banayiyubakira ahandu ho'kuyikumbira ku ngiisi irango, iri banahashinga amabuye mataluule. Na mwi'dako lya ngiisi kiti kye'bihunda bingi, banayimangika he'migisi yo'muzimu Hasheera. ²⁴ Mu kirya kihugo, mwanaba kiri na'bashosi bashule, ábâli kizi shiiba mu mbeero. Balya Bayuda banakizi gira ibitalaalwe, nga byebyo bya'papagaani, banali bo Nahano akayimula imbere lyabo.

²⁵ Uyo Rehobwamu, ikyanya akahisa imyaka itaanu atwaziri, mwami Shishaki we'Miisiri, anayiji teera akaaya ke'Yerusaleemu. ²⁶ Ulya Shishaki anashahula ibihinda byoshi mu nyumba ya Nahano, kiri ne'bya mu kajumiro. Akayabiira byoshi, kiri ne'siribo ze'nooro, zirya Sulumaani akatuliisa.

²⁷ Ha nyuma, mwami Rehobwamu anatuliisa izindi siribo ze'miringa, anazisikiiriza abakulu ba'basirikaani ábâli kizi laliira inyiivi za'kajumiro. ²⁸ Yizo siribo, ngiisi kyanya mwami âli kizi zamuukira mu nyumba ya Nahano, yabo balaliizi bâli kizi zitwala. Na ha nyuma, banashubi zikalulira mu kisiika kyo zâli kizi langwa mwo.

²⁹ Uyo Rehobwamu, ngiisi byo âli kizi gira mu bwami bwage, biyandisirwi mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Buyuda. ³⁰ Ha kati ka Rehobwamu bo na Yerobwamu, hâli kizi kungula izibo. ³¹ Iri hakazinda, Rehobwamu anashaaja, anaziikwa mu shinda za bashokuluza baage, mu Kaaya ka Dahudi. Nyina ye wâli Nahama, Umuhamooni-kazi. Ahandu haage, banayimika mugala wage Habyamu.

15

Habyamu, mwami we'Buyuda (2 Kutondobola 13.1-2, 23)

¹ Mwami Yerobwamu mugala Nebati, ikyanya akahisa imyaka ikumi na munaana atwaziri Abahisiraheeri, mu Buyuda banayimika mwo mwami Habyamu. ² Uyo Habyamu anahisa imyaka ishatu atwaziri i Yerusaleemu. Nyina ye wâli Maka, munyere Habishalumu.

³ Uyo Habyamu anagenderera ukukizi yifunda mu byebyo byaha bya yishe Rehobwamu. Atanâli mwemeera imwa Rurema Nahamwabo, nga shokuluza wage Dahudi.

⁴ Kundu kwokwo, bwo Nahano âli kuuziri shokuluza wage Dahudi, kyanatuma agahangu-ula abaana baage bakizi yiji yimikwa ahandu haage. Kwokwo, lye'mbaga ye'kyami itahere, haliko akaaya ke'Yerusaleemu kalonge ukukizi sikama. ⁵ Uyo Dahudi âli kizi gira íbikwaniini imbere Iya Nahano. Ndaanalwo lusiku lwo akamútenguha, kútali naaho kuhubira Huriya, ulya Muhiti.

⁶ Ku kyanya kyoshi Rehobwamu âli twaziri, âli kizi lwisa-lwisa Yerobwamu.

⁷ Uyo Habyamu, ngiisi magambo go âli kizi gira mu bwami bwage, gali mayandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Buyuda. Ha kati ka Habyamu bo na Yerobwamu, hâli kizi kungula izibo. ⁸ Iri hakazinda, Habiya anashaaja,, anazi-ikwa mu Kaaya ka Dahudi. Ahandu haage, banayimika mugala wage Hasa.

Hasa, mwami we'Buyuda
(2 Kutondobola 14.1-2)

⁹ Mwami Yerobwamu, ikyanya akahisa imyaka makumi gabiri atwaziri Abahisiraheeri, mu kihugo kye'Buyuda banayimika mwami Hasa. ¹⁰ Uyo Hasa anahisa imyaka makumi gana na muguma atwaziri. Nakulu ye wâli Maka, mun-yere Habishalumu.

¹¹ Ulya mwami Hasa âli kizi gira íbikwaniini mu masu ga Nahano, nga shokuluza wage Dahudi. ¹² Akayimula balya bashosi bashule mu kihugo kyage kyoshi, yabo ábâli kizi shi-iba mu mbeero. Ne'migisi yoshi yo bashokuluza baage bakalingaania, anayami gishaaza. ¹³ Anashaaza kiri no'lya nakulu Maka, ataki be Mugoli Mukulu. Mukuba, uyo Maka ye katula umugisi Hasheera, gwanâli kyagaza. Yugwo mugisi, Hasa anakyula kwo baguhooje-hooje, banagendi gusiriigiza mu musima gwe'Kidooroni.

¹⁴ Uyo Hasa, kundu âli yamiri ayitaaziri lwoshi imwa Nahano. Kundu kwokwo, atakahongola ngiisi ha'bandu bâli kizi gendi yikumbira imizimu ku marango.

¹⁵ Uyo Hasa analeeta iharija, ne'nooro mu nyumba ya Nahano, kuguma ne'birugu byoshi byo yishe âli mali taluula.

¹⁶ Mwami Hasa we'Buyuda, bo na mwami Baasha wa'Bahisiraheeri, ha kati kaabo hâli kizi kungula-kungula izibo. ¹⁷ Lusiku luguma, mwami Baasha anagendi teera ikihugo kye'Buyuda. Iri hakaba, Baasha anatondeera ukusikamya akaaya kaage ke'Rama, mbu lyo hatagire abandu ábagakizi yingira mu kihugo kya mwami Hasa, kandi iri bahuluka mwo.

¹⁸ Kyanatuma mwami Hasa agayabiira iharija ne'nooro zooshi ízâli sigiiri mu nyumba ya Nahano, na mu kajumiro. Biryâ bindu, anabiheereza abakozi baage, gira babitwale i Damasiki imwa Beni-Hadaadi mugala Taburimooni, mwijukulu Hezyoni, mwami we'Haraamu. Ulya Hasa analungika ne'ndumwa kwokuno:

¹⁹ «E yaga, tunywane ikihango, nga kwo badaata bâli tuula. Lolaga! Nakutengula iharija, ne'nooro. Aaho! Kirya kihango kyo mukanywana na Baasha, mwami wa'Bahisiraheeri, ugire ukihongole, gira ashaage mu kihugo kyani.»

²⁰ Uyo mwami Beni-Hadaadi, banayuvwanwa na mwami Hasa, analungika abakulu ba'basirikaani baage, kwo bagendi teera utwaya twa'Bahisiraheeri. Banashereeza akaaya ke'Hiyooni, na'ke'Daani, na'ke'Habeeri-Beti-Maka, ne'poroveesi yoshi ye'Kinerooti, na ye'Nafutaali.

21 Ikyanya mwami Baasha akayuvwa kwo ateerwa, analeka ukuyubaka akaaya ke'Rama, anagalukira i Tiriza.

22 Uyo Baasha âli mali koleesa amabuye ne'biti, mu kuyubaka i Rama. Kundu kwokwo, uyo mwami Hasa anatabaaza abandu booshi be'Buyuda, kalema ne'ngombo, kwo bagendi biseehera handi-handi. Yibyo bindu, Hasa anabikoleesa mu kusikamya inzitiro za'kaaya ke'Geba i Binyamiini, na'ke'Misipa.

23 Uyo Hasa, ngiisi byo âli kizi gira mu butwali bwage, biri biyandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Buyuda. Yumwo mudesirwi hi'gulu lyo'bukalage bwage, no'twaya two akayubaka. Na mu bushaaja bwage, analwala ishando.

24 Uyo Hasa, ikyanya akashaaja, anaziikwa kuguma na bashokuluza baage, mu Kaaya ka Dahudi. Ahandu haage, banayimika mugala wage Yehoshafaati.

Nadabu, mwami wa'Bahisiraheeri

25 Ikyanya mwami Hasa we'Buyuda âli koli hisiizi imyaka ibiri atwaziri, mu kihugo kye'Hisiraheeri banayimika Nadabu mugala Yerobwamu. Uyo Nadabu anahisa imyaka ibiri naaho atwaziri. 26 Nadabu naye, atâli simisiizi Nahano. Si âli kizi hubiisa Abahisiraheeri, mu kuyifunda mu byebirya byaha bya yishe Yerobwamu.

27 Ikyanya mwami Nadabu akagira kwokwo, Baasha mugala Ahiya, we'Hisakaari, anagira igambi libi hi'gulu lyage. Ku yikyo kyanya, akaaya ke'Gibetooni kâli gwasirwi na'Bafirisiti.

Kwokwo, ikyanya Nadabu na'basirikaani baage bakagendi kateera, ulya Baasha anamúyita. ²⁸ Anayimikwa ahandu haage. Ikyanya yibyo bikakoleka, Hasa we'Buyuda âli koli hisiizi imyaka ishata atwaziri.

²⁹ Uyo Baasha, iri akatondeera ukutwala, ana-sivya abandu booshi be'mbaga ya Yerobwamu. Mwi'yo mbaga, ndaaye kiri na wo'muti ye akasiga. Na íbitumiri akabasivya kwokwo, hi'gulu li'gambo lyo Nahano âli mali gwanwa adeta ku njira yo'muleevi Ahiya we'Shiilo. ³⁰ Mukuba, uyo Yerobwamu akayagaza Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, mu kukizi yifunda mu byaha, anahubiisa Abahisiraheeri, halinde nabo bakizi biyifunda mwo.

³¹ Uyo Nadabu, agandi magambo ágakakoleka mu butwali bwage, gali mayandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Hisiraheeri. ³² Uyo mwami Hasa, no'yo mwami Baasha wa'Bahisiraheeri, ha kati kaabo hâli kizi kungula-kungula izibo.

Baasha, mwami wa'Bahisiraheeri

³³ Ikyanya uyo mwami Hasa we'Buyuda akahisa imyaka ishata atwaziri, mu Bahisiraheeri banayimika mwami Baasha mugala Ahiya. Uyo Baasha, anahisa imyaka makumi gabiri ni'na atwaziri i Tiriza. ³⁴ Ulya Baasha naye, anakizi gira amabi imbere lya Nahano. Âli kulikiiri ingesho za Yerobwamu, mu kukizi hubiisa Abahisiraheeri.

16

¹ Lusiku luguma, Nahano anatuma Yehu mugala Hanani, kwo agendi bwira mwami Baasha kwokuno: ² «Kundu wâli mundu busha, haliko nie kakutoola kwo ube kirongoozi kya'bandu baani, Abahisiraheeri. Haliko bunu, ugweti ugakulikira ingesho za Yerobwamu, mu kuhu-biisa abandu baani. Kwokwo, nabo bagweti bagayifunda mu byaha, halinde ngoli rakiiri hi'gulu lyabo.

³ «Kwokwo bunu, ngola ngakushereeza, kuguma ne'mbaga yawe. Imbaga yawe, ngagikolera nga kwo n'gakolera imbaga ya Yerobwamu mugala Nebati. ⁴ Abandu be'mbaga yawe, ikyanya bagafwira mu kaaya, utubwa tugabajanganula-janganula. Ne'kyanya bagafwira mu kahinga, ingukuma zigabajojomola.»

⁵ Uyo Baasha, ngiisi kwo âli kizi gira ku bukalage mu butwali bwage, byoshi biri biyandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Hisiraheeri. ⁶ Iri hakazinda, mwami Baasha anashaaja, anaziikwa i Tiriza. Umugala, Hela, anayimikwa ahandu haage.

⁷ Iyo ndumwa yo'muleevi Yehu hi'gulu lya'Baasha ne'mbaga yage, Nahano akagituma, mukuba uyo Baasha âli mali yifunda mu byaha mu masu ga Nahano, anakizi mu mûraakaza, nga kwo Yerobwamu naye âli kizi gira. Na kwakundi, Baasha akagira ibala mu kuminika imbaga yoshi ya Yerobwamu.

Hela, mwami wa'Bahisiraheeri

⁸ Ikyanya mwami Hasa we'Buyuda akahisa imyaka makumi gabiri na ndatu atwaziri i Buyuda, mu Hisiraheeri banayimika mwami Hela mugala Baasha. Uyo Hela anahisa imyaka ibiri atwaziri i Tiriza.

⁹ Mwami Hela âli gweti umukulu muguma wa'basirikaani, iziina lyage ye Zimuri. Uyo, ye wâli yimangiiri ikihande kya'magaare gaage gi'zibo. Ulya Zimuri anahuna imbere lya mwami. Lusiku luguma yaho i Tiriza, mwami Hela âli zatiiri mu mwa Hariza, umwimangizi we'bindu byage. Mwami, iri akanywa, analaluka. ¹⁰ Ulya Zimuri, anayingira, anayami múyita. Yukwo kuyitwa kwa Hela, kukaba ku kyanya mwami Hasa we'Buyuda âli mali hisa imyaka makumi gabiri ni'rinda atwaziri. Ha nyuma uyo Hela, Zimuri anayimikwa ahandu haage.

¹¹ Ulya Zimuri, ikyanya bakamúyimika abe mwami, anayami minika abandu booshi be'mbaga ya Baasha. Mwi'yo mbaga, hatakasigala kiri no'mushosi wo'muti, aba mwana kandi iri mukulu. Hatakanasigala kiri no'mwira muguma. ¹² Si Zimuri akaminika imbaga yoshi ya Baasha, nga kwo Nahano âli mali gwanwa adeta ku kanwa ko'muleevi Yehu. ¹³ Na íbitumiri bikakoleka kwokwo, bwo'yo Baasha bo na mugala Hela, bâli kizi yifunda mu byaha. Yabo bombi, bâli kizi yikumba imigisi, banashimya na'Bahisiraheeri kwo nabo bakizi giyikumba. Kwokwo, kwo bakaraakaza Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri.

¹⁴ Uyo Hela, agandi magambo ágakakoleka

ku butwali bwage, gali mayandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Hisiraheeri.

Zimuri, mwami wa'Bahisiraheeri

¹⁵ Ikyanya mwami Hasa akahisa imyaka makumi gabiri ni'rinda atwaziri mu kihugo kye'Buyuda, mu kihugo kye'Hisiraheeri banayimika mwami Zimuri, anahisa isiku zirinda, atwaziri i Tiriza.

Ku yikyo kyanya, abasirikaani ba'Bahisiraheeri bâli shumbisiri hoofi na'kaaya ke'Gibetooni, mu kihugo kye'Bufirisiti. ¹⁶ Yabo basirikaani banayuvwa ngiisi kwo Zimuri ahuna imbere lya mwami, anamúyita.

Lwolwo lusiku, mu shumbi yabo, banalagaana ukuyimika Homuri, umukulu wabo wa'basirikaani, kwo abe ye mwami wa'Bahisiraheeri. ¹⁷ Kwokwo, Homuri na'basirikaani baage, banalyoka i Gibetooni, banagendi sokanana akaaya ke'Tiriza.

¹⁸ Ikyanya Zimuri akabona kwa'kaaya kaage keera kagwatwa imbira, anayami yityombeza mu kajumiro, anakaduulika kwo'muliro, anasingookera mwo. ¹⁹ Na íbikatuma bigakoleka kwokwo, bwo âli mali yifunda mu byaha. Uyo Zimuri âli kizi kulikira ubuligo bwa Yerobwamu, anahubiisa Abahisiraheeri, halinde nabo banakizi bugira.

²⁰ Uyo Zimuri, ngiisi kwo âli kizi gira mu butwali bwage, na ngiisi kwo akahuna, biri biyandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Hisiraheeri.

²¹ Abahisiraheeri banagabulikana mwo kubiri. Baguma baabo, banayemeera Tibuni mugala

Ginati, kwo ye gaaba mwami. Abandi banayemeera Homuri.

²² Iri hakatama, abandu ábakayibiika ku uyo Homuri, banalonga imisi ukuhima balya ábakayibiika ku Tibuni. Kwokwo, Tibuni anafwa, banayimika Homuri kwo abe ye mwami.

Homuri, mwami wa'Bahisiraheeri

²³ Ikyanya mwami Hasa akahisa imyaka makumi gashatu na muguma atwaziri mu kihugo kye'Buyuda, mu kihugo kye'Hisiraheeri banayimika mwami Homuri. Uyo Homuri, anahisa imyaka ikumi ni'biri atwaziri. Akatee twala imyaka ndatu i Tiriza.

²⁴ Ha nyuma, uyo mwami Homuri anagenda mundu muguma ye Shemeeri, anamúgulira umugazi gwe'Samariya ku bingorongoro bihumbi ndatu bye'harija. Haaho ku yugwo mugazi, anahayubaka akaaya, anakayinika iziina Samariya. Mukuba, Shemeeri ye wáli riiri mutuulaga waho.

²⁵ Uyo Homuri áli kizi gira amabi imbere lya Nahano, ukusumba abaami bataazi booshi. ²⁶ Áli kizi gayidulumbika mwo nga Yerobwamu mugala Nebati, mu kukizi yikumba imigisi, anakizi hubiisa Abahisiraheeri, mbu nabo bagiyikumbe. Kwokwo, kwo bâli kizi raakaza Rurema Nahamwabo.

²⁷ Uyo Homuri, ngiisi kwo áli kizi gira mu butwali bwage, na ngiisi kwo áli kizi genduukirwa, biri biyandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Hisiraheeri. ²⁸ Uyo mwami Homuri, iri akashaaja, anaziikwa i

Samariya. Ahandu haage, banayimika mugala wage Ahabu.

Ahabu, mwami wa'Bahisiraheeri

²⁹ Ikyanya mwami Hasa akahisa imyaka makumi gashatu na munaana atwaziri mu kihugo kye'Buyuda, mwami Ahabu anayimikwa mu kihugo kye'Hisiraheeri, anahisa imyaka makumi gabiri ni'biri, atwaziri i Samariya.

³⁰ Mwami Ahabu mugala Homuri, anakizi gira amabi bweneene imbere lya Nahano, ukusumba abaami bataazi booshi. ³¹ Biry

byaha bya Yerobwamu mugala Nebati, anabibona kwo ndaabyo. Kwokwo, anayanga Yezebeeri umuluzi-nyere wa mwami Hetibaali wa'Basidooni. Uyo Ahabu anatondeera ukukizi kolera umuzimu Baali, iri anaguyikumba.

³² Yugwo muzimu Baali, anaguyubakira uluheero mwomwo mu kaaya ke'Samariya. Munali mwo akaguyubakira na'katanda ko'kugutangira kwa'matuulo go'kusiriiza.

³³ Analingaania no'mugisi gwo'muzimu Hasheera. Yago mabi gaage, ganaraakaza Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, ukuhima abaami bataazi booshi.

³⁴ Mu zeezo siku, Hiyeri we'Beteeri, anashubi yubakulula akaaya ke'Yeriko. Ikyanya akabiika indaliro zaako, lye'fula yage Habiraamu ikafwa. Ne'kyanya akayusa, ukubiika inyiivi zaako, umuzibo gwage Segubu, naye anafwa. Kwokwo, kwi'gambo likakoleka, lyo Nahano âli mali gwanwa abwira Yoshwa mugala Nuuni.*

* **16:34** 16.34 Yoshwa 6.26.

17

Hiriya ha lwiji Keriti

¹ Hâli riiri umuleevi muguma, iziina lyage ye Hiriya. Âli riiri wa mu kaaya ke'Tishibe, ka mu poroveesi ye'Giryadi.

Uyo Hiriya anabwira mwami Ahabu: «Ndi mukosi wa Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri. Nga kwo ayamiri ho, mu myaka igayija, mu kihugo invula igahangama, kiri ne'kimi, ukuhisa ku kyanya ngashubi deta.»

² Ha nyuma ulya Hiriya, Nahano anamúbwira kwokuno: ³ «Ulyokage hano, unagendi yibisha ha shyoko yo'lwiji Keriti, úluli mu yingira mu lwiji Yorodaani. ⁴ Ku lwolwo lwiji, ugakizi nywa amagoloovi. Ne'byokulya byawe, keera nabwira banamujongo kwo bakizi kuleetera byo.»

⁵ Ikyanya Hiriya akabwirwa kwokwo, anasimbaha, anagendi shumbika ha lwiji Keriti. ⁶ Ngiisi shesheezi, kiri na ngiisi kabigingwe, banamujongo banakizi múleetera imikate ne'nyama, anakizi nywa na'magoloovi ha lwiji.

⁷ Haliko iri hakatama, invula yanahangama mu kihugo, halinde lulya lwiji lwanakama.

Hiriya imwa namufwiri we'Sarepeta

⁸ Nahano anabwira Hiriya: ⁹ «Ugendage mu kaaya ke'Sarepeta, hoofi ne'Sidooni, unatuule yo. Mu yako kaaya, keera nabwira namufwiri muguma kwo akizi kuheereza byo ugaalya.»

¹⁰ Kwokwo, Hiriya anagenda i Sarepeta. Ne'ri akahikaga kwi'rembo, anagwana namufwiri muguma agweti agasheenyanya utushaali. Uyo Hiriya anamúbwira: «Undeetere ku magoloovi,

ninywe.» ¹¹ Ulya maawe, iri akaba akola mu genda, Hiriya anashubi múbwira: «We kongwa! Undeetere ne'kikoojoka kyo'mukate.»

¹² Uyo maawe naye, ti: «Nga kwo Rurema Nahamwinyu ayamiri ho, ku kasiisa ndaki hiiti ihikateerwa ku shinda. Si mu kitiri, nzigiriini ikigasha kiguma naaho kyo'mushyano. Na mu njebe, musigiiri utuvuta tuniini. Kwoku, ngweti ngasheenya utushaali, gira yutwo útusigiiri, ngendi tudeeka. Twe na mugala wani, mango twayusa ukulya, iri tukola tugalindiriraga naaho ukufwa.»

¹³ Na wa Hiriya, ti: «E maawe, utayobohe! Genda naaho, unagire ngiisi kwo wadeta. Haliko, utee mbaliza ihikate, unahindeetere, ukabuli yibaliza mwe na mugala wawe. ¹⁴ Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri adetaga kwokuno: “Yugu mushyano úguli mu kitiri, gutagayema. Na yaga mavuta ágali mu njebe, gatagaamala, halinde ku kyanya nganiesa invula mu kihugo.”»

¹⁵ Ulya nyaama anagendi baliza Hiriya ibyokulya. Yehe, na mugala wage, kuguma na Hiriya, banakizi longa ibyokulya ngiisi lusiku. ¹⁶ Umushyano gutanayema mu kitiri. Kiri na'mavuta, gatanamala mu njebe, ukukulikirana na kwo Nahano akagwanwa abwira Hiriya.

Hiriya ahoolola umwana wa namufwiri

¹⁷ Uyo namufwiri úkayegereza Hiriya mu mwage, iri hakalenga isiku, umugala analwala. Yubwo bulwazi, bwanamúkalaalira bweneene. Ne'ri hakatama ngana, anafwa.

18 Ulya maawe anabwira Hiriya: «E mukozi wa Rurema, maki gano wangirira? Ka wayija, lyo uyiji biika ibyaha byani ha bweruula imbere lya Nahano, unayiji nyitira umwana?»

19 Hiriya anamúshuvya: «Mbeereza mugala wawe.» Hiriya anamúyabiira mu maboko ga nyina, anamúteramana, halinde mu kisiika kyage kya ha lugulu, anamúlambika ku ngingo yage.

20 Ulya Hiriya anahuuna, ti: «E Rurema Nahamwitu, si ndi mu shumbika imwo'yu namufwiri. Aaho! Kutagi kandi wangamúleetera ubuhanya, mu kumúyitira umugala?»

21 Haaho, Hiriya anayilambuulira ku uyo mwana ubugira kashatu, iri anahuuna Nahano, ti: «E Rurema Nahamwitu, we kongwa! Uholoolole uyu mwana.» 22 Yago mahuuno ga Hiriya, Nahano anagayuvwa. Ulya mwana anatondeera ukuyisa umuuka, anahoolooka.

23 Hiriya anayabiira umwana, anamúshonookana, anamúheereza nyina, ti: «Lolaga! Mugala wawe, uno, akola mugumaana.»

24 Uyo mukazi anabwira Hiriya: «Buno leero, ngola na'kasiisa kwo uli muleevi wa Rurema. Kiri na ngiisi byo ugweti ugaadeta, nyiji ku kasiisa kwo bilyosiri imwage!»

18

Hiriya ahumaanana na Hobadiya

1 Nahano, iri akaba keera ahisa imyaka ishatu ahangisiri invula, anabwira Hiriya kwokuno: «Ugendi yiyerekana imwa mwami Ahabu.»

Mukuba, ngola nganiesa invula mu kihugo.»

² Kwokwo, Hiriya analyoka yaho, gira agendi yiyerekana imwage.

Ku yikyo kyanya, umwena gwâli kizi gunuuza mu Samariya. ³ Kwokwo, mwami Ahabu anatumira Hobadiya, umwimangizi we'bindu byage. (Uyo Hobadiya, âli kizi simbaha Nahano bweneene. ⁴ Kiri ne'kyanya umugoli Yezebeeri âli kizi yitiisa abaleevi ba Nahano, Hobadiya anayabiira abaleevi igana, anakizi babisha mu lwala, makumi gataanu-gataanu, anakizi basheegula ibyokulya na'miiji.)

⁵ Kwokwo, Ahabu anabwira Hobadiya: «Tugende tugalenga-lenga mu kihugo, tutanduule ishyoko zooshi, ne'nyijji zooshi. Hali ikyanya twangakengeera twalonga ubwasi, gira tukize ifwarasi ziiitu, ne'biiza bya bapunda biitu. Kwokwo, lyo tutagaki bayita.» ⁶ Kwokwo, mu kutanduula-tanduula, banagabaana ikihugo. Ahabu anahona uluhande luguma. Hobadiya naye, anahona ulundi.

⁷ Ulya Hobadiya, ikyanya akaba akola mu njira, masaasa atabukwa, ali ku Hiriya. Hobadiya anayami múmenya, anayinama anahisa amalanga haashi, anamúbuuza: «E waliha, ku kasiisa, ka we nahamwitu Hiriya?»

⁸ Na wa naye, ti: «Ee! Nie Hiriya. Gendaga, ubwire nahamwinyu Ahabu kwo keera wambona.»

⁹ Hobadiya anashuvya: «Si ndi mukozi wawe. Buhube buki wambona kwo, halinde undange imwage? Si lufu lwo wandoogeza! ¹⁰ Nga kwo Nahano, Rurema wawe ayamiri ho, nakubwira

ku bweranyange, kwo mwami keera atuma abandu mu milala yoshi, na mu mahanga gooshi, kwo bakushakule. Ne'ri ibinyamahanga byangamúbwira kwo utali yo, uyo Ahabu agahu-una uyo mwami, kwo amúbiikire indahiro kwo batakubona imwage.

¹¹ «Buno, wambwira kwo ngendi múmenyeesa kwo keera nakubona. ¹² Uyiji kwo'kulyokera ubusore bwani, ndi mu simbaha Nahano. Bwo namu shaagaga hano, hali ikyanya Umutima gwa Nahano gwangakulengeza, gunakutwale ho ndayiji. Ne'ri nangagendi bwira Ahabu, naye atanaki kugwane hano, si agayami nyita.

¹³ «E nahamwitu, ka utakabwirwa ngiisi kwo n'gagira ku kyanya Yezebeeri âli kizi yita abaleevi ba Nahano? Si n'gayabiira abaleevi igana, nanakizi babisha makumi gataanu-gataanu mu lwala. Ha nyuma, nanakizi basheegula ibyokulya na'magoloovi. ¹⁴ Buno ugweti ugambwira kwo ngendi menyeesa nahamwitu kwo keera nakubona. Nanga! Ku kasiisa, Ahabu aganyita.»

¹⁵ Hiriya anamúshuvya: «Nahano ali hi'gulu lya byoshi. Nga kwo ayamiri ho, anali ye ndi mu kolera, zeene nienyene, ngayiyerekana imbere lya Ahabu.»

Hiriya ahagana na'baleevi bo'muzimu Baali

¹⁶ Uyo Hobadiya, ikyanya akagendi bona mwami Ahabu, anamúheereza imishahu. Kwokwo, uyo Ahabu anagendi humaanana na

Hiriya. ¹⁷ Iri akamúbona, anamúbwira: «Ka we yolya úgweti úgashundeeza Abahisiraheeri?»

¹⁸ Hiriya anashuvya kwokuno: «Ndali nie washundeeza Abahisiraheeri. Si wehe, kuguma ne'mbaga ya yisho, mwe mubashundeezi! Si mukoli gayiriziizi imaaja za Nahano, munagweti mugayikumba umugisi Baali.

¹⁹ «Aho! Buno, ungumanize Abahisiraheeri booshi ku mugazi Karimeeri. Unakuumanie na balya baleevi ba Baali magana gana na makumi gataanu, kiri na balya baleevi magana gana bo'muzimu Hasheera, balya ábali mu lya ku kashasha ka Yezebeeri.»

²⁰ Kwokwo, mwami Ahabu anakuumania abandu be'milala yoshi ya'Bahisiraheeri ku mugazi Karimeeri, anakuumania na'baleevi booshi.

²¹ Iri bakahika yo, uyo Hiriya anabayegeera, anababwira: «Mugaahisa halinde mangoki, mugweti mugahizaanwa-hizaanwa ha kati ka'magambo gabiri? Iri Rurema angaba ye Nahano, mumúkulikire. Kandi iri Baali, abe ye mugakulikira.» Yabo bandu batanamúyakula.

²² Hiriya anashubi babwira kwokuno: «Mu baleevi booshi ba Nahano, niehe naaho, nie ngoli sigiiri. Si abaleevi ba Baali, boohe, bakiri magana gana na makumi gataanu. ²³ Aho! Mutuleetere ishuli zibiri. Abaleevi ba Baali, bayisebere ishuli nguma, banagibaage, banagitenge mihoole-mihoole. Banagilambike ku shaali, buzira kutwana umuliro. Naani kwakundi, na nyabiire irya gindi, na ngibaage, na ngilambike ku shaali, buzira kutwana umuliro.

24 «Boohe, bagahuuna umuzimu gwabo. Naani, na mbuune Nahano. Ngiisi úgashuvya mu kutibula umuliro, iri yoyo, ye Rurema wo'kuli.» Yabo bandu booshi, banayemeera, ti: «Kwokwo, ngana!»

25 Ha nyuma, uyo Hiriya anabwira balya baleevi ba Baali kwokuno: «Ngahwe! Bwo mwe bingi, tondeeri. Muyisebere ishuli, mu-nagilinganie. Haliko, mutayase umuliro, si muhuunage naaho umuzimu gwinyu.»

26 Balya baleevi, iri bakahaabwa ishuli, banagiyabiira, banagibaaga. Ne'ri bakayubaka akatanda, banalingikania ituulo lyo'kusiriiza. Banatondeera ukuyinginga Baali mu kudeta: «E Baali, utushuvye maashi!» Banatondeera shesheezi, halinde kalenge-renge. Banakizi kina iri banasimbuka-simbuka mu kusooka kalya katanda. Kundu kwokwo, atanabayakula.

27 Iri kakaba kakola kalenge-renge, Hiriya anatondeera ukubashekeereza, ti: «Huuni bukayu! Ku kasiisa umuzimu gwinyu, hali ikyanya gwangaba guli mu mikolwa mingi. Kandi iri guki gweti gugayitabaala. Kandi iri guki balamiri! Kandi iri guki gwejiiri. Aaho! Muguvyulage!»

28 Balya baleevi, banakaviiriza ukubanda akashiba, banakizi yibejanga-bejanga ne'ngooti, kiri na'matumu, ukukulikirana ne'migeeza yabo, halinde umuko gwanakizi jalabanda.

29 Banagenderera ukuhamagala Baali halinde ikyanya izuuba likahengama, kinali kyo kyanya kyo'kutanga amatuulo. Kundu kwokwo, ndaaye úkabayakula, ndaanaye úkabadesa mbu abatwaze.

³⁰ Ulya Hiriya anabwira abandu: «Munyegeere!» Yabo booshi banamúyegeera. Lyeryo, anatee yubakulula akatanda ka Nahano buyahya. Mukuba, kâli mali hongolwa.

³¹ Anayabiira amabuye ikumi na gabiri, ukukulikirana no'muharuuro gwe'milala ikumi ni'biri ya bagala Yakobo. (Uyo Yakobo, ye yolya Nahano akabwira: «Iziina lyawe, we kola Hisiraheeri.»)

³² Yago mabuye, Hiriya anagayubakira mwo Nahano akatanda, anakazungulusa ikishimo, ikyangayijula mwe'litiri ikumi na zishatu za'miiji. ³³ Ha nyuma, abuli kashasha kwe'shaali, anatenga-tenga irya shuuli bihimbi-bihimbi, anabilambika kwo.

Ha nyuma, anabwira abandu kwokuno: «Ngahwe! Muyabiire indango zina, zibe ziyijwiri amiji, munagayonere ku yiri ituulo lyo'kusiriiza, na ku yizi shaali.» ³⁴ Ne'ri bakagira kwokwo, anadeta: «Mushubize!» Nabo banashubiza ubugira kabiri. Anashubi babwira: «Mushubize kandi ubugira kashatu.» Ne'ri bakagira kwokwo, ³⁵ amiji ganasavya haashi imbande zooshi za'katanda, halinde ganayijula mu ngera.

³⁶ Kabigingwe, ku kyanya kyo'kutanga kwa'matuulo, ulya muleevi Hiriya anayegeera akatanda, anahuuna Rurema kwokuno: «E Nahano Rurema wa Hiburahimu, na wa Hisake, na wa Yakobo, zeene, uyiyekekanage kwo we Rurema mu Bahisiraheeri! Uyerekane na kwo ndi mukozi wawe. Gano gooshi, uyerekane kwo nagagira ku buhanguule bwawe. ³⁷ E Nahano, unjuyye, lyo yaba bandu bamenya kwo we

Rurema, na kwo uli mu hindula imitima yabo, halinde bakugalukire.»

³⁸ Ikyanya Hiriya akahuuna, Nahano anayami tibula umuliro, gwanajigiivya yiryo ituulo, kuguma ne'shaali, na'mabuye, no'lukungu. Kiri na'miiji ágâli riiri mu ngera, ganakama.

³⁹ Balya bandu, mbu babone kwokwo, banayami gwa buubi, banadeta: «Rurema, yehe ye Nahano! Rurema, yehe ye Nahano.»

⁴⁰ Ulya Hiriya anababwira kwokuno: «Balya baleevi bo'muzimu Baali, mubabirigisha! Hatanagire úgafuuka.» Ne'kyanya bakababirigisha, Hiriya anakyula kwo batwalwe ha lwiji Kishooni. Balya booshi, haaho, ho akabayitira.

Hiriya amenyeesa kwe'nvula ikola bu toonya

⁴¹ Hiriya anabwira Ahabu: «Zamuuka, ugendi lya, unanywe. Mukuba, ngoli yuvwiti ulushu-umo lwe'nvula.» ⁴² Kwokwo, Ahabu anayigendera analya, ananywa.

Si uyo Hiriya yehe, anazamuukira kwi'rango lyo'mugazi Karimeeri, anafukama, anafunda itwe mu madwi. ⁴³ Anabwira umukozi wage: «Zamuuka, ugendi langiiza uluhande lwe'nyaaaja.» Uyo mukozi, anazamuuka, analangiiza, anadeta: «Ndaabyo nabona.»

Hiriya anashubi múbwira gaago magambo, ti «Ushubi gendi lola.» Yibyoyi, bikakoleka ubugira kalinda.

⁴⁴ Ulugeezi úlugira kalinda, ulya umukozi anagaluka, anadeta: «Nabona ihibungu hiniini

nga kigasha kyo'mundu, higweti gigazununuka mu nyaaja.»

Uyo Hiriya, ti: «Zamuuka, ugendi bwira mwami Ahabu kwo alingikanie igaare lyage, anamanuke, invula itakengeere yamúhangirira.»

⁴⁵ Lyeryo, kirya kibungu kyanazinga, ni'gulu lyanayulubala. Imbuusi mbu ihuuse, hanayami vuduka invula ya kahebuuza. Ahabu anashonera mwi'gaare lyage, anataahira i Yezereheri.

⁴⁶ Uyo Hiriya anayijula mwe'misi ya Nahano. Ne'ri akashweka umukaba gwage mu kibuno, anasuula umulindi, anatanga Ahabu mu kuyingira kwi'rembo lya'kaaya ke'Yezereheri.

19

Hiriya agendi yibisha mu mugazi i Horebu

¹ Mwami Ahabu anagalukira i kaaya, anaganuulira mukaage Yezebeeri ngiisi kwo Hiriya akagira, na ngiisi kwo akayita abaleevi bo'muzimu Baali ku ngooti.

² Uyo Yezebeeri anatumira Hiriya indumwa, kwokuno: «Bwo wasingula amatwe ga balya baleevi, kusheezi, ku kyanya nga kyekino, naawe ngaaba keera nakusingula itwe. Ne'ri nangayabirwa ukulisingula, imizimu inanyite.»

³ Uyo Hiriya, mbu ayuvwagwe kwokwo, anapumukira mu kaaya ke'Beeri-Sheba mu Buyuda. Iri akahikaga yo, anasiga umukozi wage. ⁴ Si yehe, anagenderera umulege-rege gwoshi, halinde mwi'shamba, anagendi bwatala

mwi'dako lye'kiti kiguma kye'ngaja-malungu. Haaho, anahuuna Rurema kwo alonge ukufwa.

Anamúbwira, ti: «E Nahano, ndaakikwo kundi! Ubulyo, ndaakibwo. Ndali nie mwija ukuhima bashokuluza baani. Kwokwo buno, unyitage.» ⁵ Kwokwo, Hiriya analambama mwi'dako lye'kiti, analembwa ni'ro.

Ha nyuma hiniini, umuganda anayijaga, anamúshagania, anamúbwira: «Vyuka, ulye.» ⁶ Uyo Hiriya, mbu alegamire, anabona kwo hakola umukate muduutu, kuguma ne'ndeha ya'magoloovi hoofi li'twe lyage. Iri akalya no'kunywa, anashubi lambama.

⁷ Ulya muganda wa Nahano, anashubi múhikira ubwa kabiri, anamúshagania, anamúbwira: «Vyuka, ulye. Si ulugeezi lukiri lula!» ⁸ Uyo Hiriya anavyuka, anashubi lya, ananywa. Yibyo byokulya, byanamúheereza imisi yo'kugenda isiku makumi gana, izuuba no'bushigi, halinde anahika i Horebu, ku mugazi gwa Rurema.

Rurema abiika Hiriya mwe'kise

⁹ Umuleevi Hiriya, ikyanya akahika i Horebu, anayifunda mu lwala, analaala mwo. Lyeryo, Nahano anamúbwira: «Maki gano, go ugweti ugaagira hano?»

¹⁰ Hiriya anashuvya, ti: «E Nahano Rurema wo'bushobozi bwoshi, nyamiri ndi mu fitirwa hi'gulu lyawe. Si Abahisiraheri boohe, keera bagayiriza ikihango kyawe, banahongola no'tutanda twawe. Kiri na'baleevi baawe, keera bakabayita ku ngooti. Buno, nienyene naaho

nie ngoli sigiiri. Na naani kwakundi, baki gweti bagambiiva, mbu banyite.*»

¹¹ Nahano anamúbwira: «Hulukaga mu lwala. Uyimange kwi'rango imbere lyani. Mukuba, ngola ngalenga ho.» Lyeryo, Nahano mbu alenge, imbuusi yo'mubangami yanahu-
usa. Iyo mbuusi yanamoola imigazi, yanakun-
yula ne'mikungubwe. Kundu kwokwo, yugwo
mubangami, Nahano atáli guliiri mwo.

Ikyanya iyo mbuusi ikahooaha, mu kihugo mwanalenga sizigirye wo'musisi, gigi-gigi! Si yugwo musisi, Nahano átáli guli mwo.

¹² Yugwo musisi, iri gukalenga, hanayija umuliro. Si gulya muliro nagwo, Nahano atáli guli mwo.

Ha nyuma, kandi, hanayuvwikana ihizu hini-
ini, hinatuziizi. ¹³ Hirya hizu, iri akahiyuvwa,
anayibwika amalanga ni'kooti lyage, anahuluka
mu lwala, anayimanga ha mulyango. Lyeryo,
anashubi yuvwa izu, ti: «E Hiriya, maki go uki
gweti ugaagira hano?»

¹⁴ Hiriya anashuvya, ti: «E Nahano Rurema
wo'bushobozi bwoshi, nyamiri ndi mu fi-
tirwa hi'gulu lyawe. Si Abahisiraheeri boohe,
keera bagayiriza ikihango kyawe, banahongola
no'tutanda twawe. Kiri na'baleevi baawe, keera
bakabayita ku ngooti. Buno, nienyene naaho,
nie ngoli sigiiri. Na naani kwakundi, baki gweti
bagambiiva, mbu banyite.†»

¹⁵ Nahano anamúbwira: «Ugaluke,
unashokole injira ya mwi'shamba, irya

* **19:10** 19.10 Barumi 11.3. † **19:14** 19.14 Barumi 11.3.

yo'kugenda i Damasiki. Ikyanya ugaahika yo, ushiige Hazahreeri amavuta, abe mwami we'Haraamu. ¹⁶ Na Yehu mugala Nimushi, naye umúshiige amavuta, kwo abe mwami wa'Bahisiraheeri. Na Hirisha mugala Shafaati, umutuulaga we'Habeeri-Mehola, naye unamúshiige amavuta, abe muleevi wo'kukugomboola.

¹⁷ «Ku yukwo, ngiisi úgafuuka ku ngooti ya Hazahreeri, Yehu agamúyita. Na ngiisi úgafuuka ku ngooti ya Yehu, Hirisha agamúyita. ¹⁸ Kundu kwokwo, mu kihugo kye'Hisiraheeri, mukiri abandu bihumbi birinda ábatazi fukamira umuzimu Baali, kandi iri kunyunyuguta umugisi gwage.†»

Hiriya abiika Hirisha abe kigombo kyage

¹⁹ Hiriya anashaagaga yaho, anahumaanana Hirisha mugala Shafaati, agweti agalimiisa ingaavu. Yizo ngaavu, zâli njweke zibiri-zibiri. Na yibyho biso, byâli riiri ikumi na bibiri. Na Hirisha yenyene, ye wâli kizi koleesa ikiso ki'kumi na kabiri, kyo kyanâli kizi yija inyuma.

Uyo Hiriya analenga ha butambi lya Hirisha, anamúyambika ikooti lyage. ²⁰ Kwokwo, Hirisha anasiga zirya ngaavu zaage, anatibitira imunda Hiriya, anamúbwira: «We kongwa! Utee mban-guula ngendi seezera daata, na maawe, mbuli kukulikira.» Hiriya, ti: «Kwokwo! Haliko, ukizi kengeera kwo nakushiiga amavuta zeene.»

† 19:18 19.18 Barumi 11.4.

²¹ Uyo Hirisha anamúsiga, anagalukira iwa ngaavu zaage zombi. Anaziyabiira, anazitanga ituulo lyo'kusiriiza. Inyama, anazidekeesa ibiti íbyâli bishwekere mwi'gosi, anaziheereza abandu, banazilya.

Uyo Hirisha anatondeera ukulikira Hiriya, anaba ye mukozi wage.

20

Beni-Hadaadi ateera Abahisiraheeri

¹ Mu kihugo kye'Haraamu mwâli riiri umwami, iziina lyage Beni-Hadaadi. Uyo mwami anakuumania abasirikaani baage booshi, kiri ne'fwarasi, na'magaare gaage gi'zibo, anatabaalwa na'bandi baami makumi gashatu na babiri. Kwokwo, anagendi sokanana akaaya ke'Samariya, gira akateere. ² Uyo mwami anatee tuma indumwa imunda mwami Ahabu wa'Bahisiraheeri, ti: «Mwami Beni-Hadaadi adeta kwokuno: ³ “Iharija zaawe, ne'nooro zaawe, byoshi bikola bye'mwani. Kiri na bakaawe kwo banonosiri, na'baana baawe, booshi bakola be'mwani.”»

⁴ Uyo mwami wa'Bahisiraheeri anashuvya: «E nahamwitu mwami, ndi mundu wawe, nga kwo wadeta. Kiri na byoshi byo mbiiti, nabyo biri bye'mwawe.»

⁵ Zirya ndumwa zanashubi galukira imwa Ahabu, zanamúbwira: «Beni-Hadaadi adeta na kwokuno: “Nakulungikira indumwa, gira ziyiji yabiira inooro, ne'harija, na bakaawe kuguma na'baana baawe. ⁶ Kusheezi ku kyanya íkiri

nga kyekino, ngakutumira abakozi baani. Bagay-iji shakula-shakula mu mwawe, kiri ne'mwa bakulu baawe. Ngiisi byo bagaabona kwo biri na'kamaro, bagabiyabiira, banabindeetere.”»

⁷ Ahabu, mbu ayuvwe kwokwo, anakuumania abashaaja booshi ba mu kihugo kyage, anababwira: «Uyu mundu, lolagi ngiisi kwo aloziizi ukutuleetera ubuhanya. Ikyanya akalungika indumwa kwo aloziizi bakaanie, na'baana baani, kiri ne'nooro, ne'harija zaani, ndakamúlahirira.»

⁸ Balya bashaaja kuguma na'bandu booshi, banamúshuvya: «Utakolwe mbu umútwaze, utanamúyemeerere.»

⁹ Yizo ndumwa za Beni-Hadaadi, Ahabu anazibwira: «Mubwire nahamwitu, mwami kwokuno: “Ngiisi byo ukambuuna ubwa mbere ngabigira. Si byo wambuuna bunu, aahabi! Ndagayemeera kiri ne'hiniini.”» Yizo ndumwa, zanayami gendi menyeesa nahamwabo.

¹⁰ Ulya Beni-Hadaadi analungikira Ahabu yubu bumasi, ti: «Imizimu inyite, iri mu Samariya mwangasigala ulukungu úlwangayijuza iki-gasha kya ngiisi muguma mu yaba bandu baani.»

¹¹ Mwami Ahabu anashuvya: «Mugendi múbwira: “Ikikalage kiri mu yihaya, ha nyuma lyo'kuhima mwi'zibo. Si ikyanya atazi lwa, atangayihaya.”»

¹² Liry a ishuvyo lya Ahabu, ikyanya Beni-Hadaadi akaliyuvwa, âli riiri mwi'heema lyage, kuguma na'baabo baami ábakamúyibiika kwo. Bâli gweti bagaanywa. Kwokwo, anabwiraga abakulu ba'basirikaani baage: «Muyitegaanure,

gira tugendi bateera.» Kwokwo, banayibiika ibiringiini.

Mwami Ahabu ahima Beni-Hadaadi

¹³ Ku yikyo kyanya, umuleevi muguma anayijira mwami Ahabu wa'Bahisiraheeri, anamúbwira: «Nahano adeta kwokuno: “Ka ubwinagi yaka kanyegete ka'basirikaani? Zeene ngababiika booshi mu maboko gaawe, halinde ulonge ukumenya kwo nie Nahano.”»

¹⁴ Ahabu anamúbuuza: «Ngalonga ukubahima ku butabaazi bwa nyandi?» Umuleevi, ti: «Nahano adetaga kwokuno: “Ugabahima ku njira ye'misore iyatoolwa na baguvuruneeri ukuba basirikaani.”»

Na wa mwami, ti: «Nyandi úgatee shom-boroza?» Umuleevi, ti: «Wehe!»

¹⁵ Kwokwo, Ahabu anaharuura imisore íkatoolwa na baguvuruneeri. Umuharuuro gwabo, bâli bandu magana gabiri na makumi gashatu. Ha nyuma, anaharuura abandi basirikaani ba'Bahisiraheeri. Nabo bâli bihumbi birinda.

¹⁶ Balya booshi, banayimuka ku kyanya kya'kalenge-renge. Beni-Hadaadi, na balya baabo baami makumi gashatu na babiri ábakamúyibiika kwo, bâli mu maheema gaabo, banâli koli lalusiri.

¹⁷ Irya misore íkatoolwa na baguvuruneeri, banaba bo bagatee gendi bateera. Ku yikyo kyanya, Beni-Hadaadi âli mali gwanwa alungika abasirikaani bo'kugandiiza, banamúmenyeesa kwo hakola ikiso kya'bandu ábalyoka i Samariya. ¹⁸ Beni-Hadaadi anababwira:

«Mubabirigishe bakiri bagumaana, baba bayija kwi'zibo, kandi iri bayija ku mutuula.»

¹⁹ Irya misore yanashokola injira, mu kugendi bateera. Na'basirikaani ba'Bahisiraheeri, ban-abashalagira. ²⁰ Ngiisi muguma wabo, anayita umugoma muguma-muguma. Haaho, balya Baharaamu booshi banatibita. Abahisiraheeri banagenda babalandiriziizi. Si mwami Beni-Hadaadi, yehe anashonera ku fwarasi, anafuuka kuguma ne'kimaanye kya'basirikaani ábâli kizi gendera ku fwarasi.

²¹ Kwokwo, kwo mwami wa'Bahisiraheeri akahima mwi'zibo, anagwata ifwarasi, kiri na'magaare mingi gi'zibo, anayita Abaharaamu bingi.

²² Ha nyuma, ulya umuleevi anayijira mwami wa'Bahisiraheeri, anamúbwira: «Ugendi sikama. Uyitoneese bwija ngiisi kwo ugaagira. Mukuba, mu gundi mwaka, ku kyanya mwene kyekino, uyo mwami we'Haraamu agashubi yiji kuteera.»

Abaharaamu bashubi yiji teera Abahisiraheeri

²³ Yabo batwali ba mwami Beni-Hadaadi banamúhanuula kwokuno: «Rurema wa'Bahisiraheeri ali Rurema wa ku migazi, kyo kyatuma batuhima. Leero, tukola tugabalwikiza mu ndekeera, gira tube twe tugabahima.

²⁴ Aaho! Ugirage kwokuno: Ushaaze balya baami makumi gashatu na babiri ku bwimangizi. Na'handu haabo, ubiike abakulu ba'basirikaani biitu. ²⁵ Unakuumanie abasirikaani nga baabalya-baabalya ábakahimwa. Umuharuuro gwe'fwarasi, na gwa'magaare gi'zibo, gube

gukiri gwogulya-gwogulya. Ha nyuma, tunabalwikize mu ndekeera. Ku kasiisa, twe tugabahima imisi.» Yiryo ihano, iri mwami Beni-Hadaadi akaliyuvwa, analikulikira.

²⁶ Iri hakalenga umwaka, uyo mwami Beni-Hadaadi anakuumania abandu baage, anagenda mu kaaya ke'Hafeeki, mbu alwise Abahisiraheeri. ²⁷ Abahisiraheeri nabo, banayikuumania, banahaabwa ibilwaniiso, gira bagendi lwisa abagoma baabo. Yabo Bahisiraheeri banashumbika ahandu habiri. Halikago, banabonekana nga tuso tuniini tubiri twe'mbene. Si Abaharaamu boohu, bâli kwiziri hooshi mu kihugo.

²⁸ Ulya muleevi wa Rurema anayegeera mwami wa'Bahisiraheeri, anamúbwira: «Nahano adetaga kwokuno: “Ku bwenge Abaharaamu badeta kwo ndi Rurema wa mu migazi, na kwo ndali Rurema wa mu ndekeera, zeene yaka kanyegete ka'basirikaani, ngababiika mu maboko gaawe. Kwokwo, lyo ugaamenya kwo nie Nahano.”»

²⁹ Yabo Bahisiraheeri banahisa isiku zirinda, bagweti bagalangiizania na'Baharaamu. Ku lusiku úlugira izirinda, izibo lyanatondeeraga. Ku lwolwo lusiku, Abahisiraheeri banayita abasirikaani ba'Baharaamu bihumbi igana, mu bâli kizi genda na'magulu. ³⁰ Ábakafuuka, banapuumukira mu kaaya ke'Hafeeki. Mu kati kaabo, inzitiro za'kaaya zahanongokera ku bandi bihumbi makumi gabiri na birinda. Ulya Beni-Hadaadi naye, anapuumuka, anahika mu kaaya, anayifunda mu kisiika kiguma.

³¹ Abakozi baage banamúbwira kwokuno: «Twayuvwa kwa'baami ba'Bahisiraheeri bali mu kejererana. Ku yukwo, utuhanguule tuyambale amasuuzu, tunahogeke ne'migozi mu magosi, tunagendere mwami wa'Bahisiraheeri. Hali ikyanya angakuleka ube ho.»

³² Yabo bakozi, banakenyera amasuuzu, banahogeka ne'migozi mu magosi gaabo, banagendera mwami wa'Bahisiraheeri, banamúbwira: «Umukozi wawe, Beni-Hadaadi, akuyinginga, ti: “We kongwa! Undeke mbe ho.”» Ahabu anashuvya: «Kiziga aki ba ho! Si ali mwene witu.»

³³ Yabo bakozi ba Beni-Hadaadi, iri bakayuvwa kwokwo, banasobanukirwa kwo balonga imaana, banayami yamiza, ti: «Beni-Hadaadi ali mwene winyu.»

Ahabu anababwira: «Mugendi múndeetera.» Ne'ri Beni-Hadaadi akahika, Ahabu anamúhanguula kwo babwatalanwe mwi'gaare lyage li'zibo.

³⁴ Beni-Hadaadi anamúbwira: «Utwaya twoshi two daata akanyaga yisho, ngakugalulira two. Na kwakundi, wangatondeera ukukizi guliikiza ibindu byawe i Damasiki, nga kwo daata âli kizi guliikiza ibye'mwitu ino munda i Samariya.»

Ahabu anashuvya: «Bwija! Tunywanage ikihango.» Ne'ri bakanywana ikihango, anamúleka ayigendere.

Umuleevi ayiji daaka Ahabu

³⁵ Ku yikyo kyanya, Nahano anabwira muguma wa mu baleevi kwo abwire uwabo

kwokuno: «Njulikaga, we kongwa!» Haliko, uyo wabo analahira. ³⁶ Uyo muleevi anamúbwira: «Bwo utasimbaha igambo lya Nahano, mango naaho twasigaana, indare igakuyita.» Uyo wabo, iri akalyoka yaho, anagwana indare, yanayami múyita.

³⁷ Ha nyuma, uyo muleevi anagwana ugundi mundu, anamúbwira: «Njulika, we kongwa!» Uyo mundu, anamúshulika, anamúkomeeresa. ³⁸ Haaho, uyo muleevi anayishweka ikihunika ku malanga, gira atamenyeekane, anagendi beera ha butambi lye'njira, agweti agalindirira mwami Ahabu.

³⁹ Ikyanya mwami akalenga yaho, ulya muleevi anamúhamagala, ti: «Nie mukozi wawe, njuba mwi'zibo. Hanahikira umusirikaani muguma, anandeetera umushwekwa muguma, anambwira: “Uyu mundu umúlange. Ne'ri angatoloka, ugayitwa hi'gulu lyage, kandi iri utange ibilo makumi gashatu bye'harija.” ⁴⁰ Haliko, iri naaba ngweti ngayihaahira, uyo mundu anatoloka.»

Mwami, ti: «Ndaakwo kundi! Si wenyene keera wayanga ulubaaja.»

⁴¹ Lyeryo, uyo muleevi anayami shulumula ikihunika ku malanga, mwami anamúmenya kwo ali muguma wa mu baleevi.

⁴² Ulya muleevi anabwira mwami: «Nahano adetaga kwokuno: “Ulya mundu, kundu n'gakyula kwo ayitwe, si keera wamúfuusa. Ku yukwo, we gaafwa ahandu haage. Kiri na'bandu baawe, nabo bagaafwa, ha'bandu baage bangafwiri.”»

⁴³ Uyo mwami Ahabu anataahira imwage i Samariya, akoli rakiiri, anakoli jengiirwi.

21

Ahabu anyaga indalo ya Nabooti

¹ Mwami Ahabu we'Samariya, hoofi lye'nyumba yage mu kaaya ke'Yezereheri, hâli riiri indalo mizabibu. Iyo ndalo, yâli ya mundu muguma, iziina lyage Nabooti.

² Uyo Nabooti, lusiku luguma Ahabu anamúbwira: «Iyi ndalo yawe ye'mizabibu, iri ha butambi lye'nyumba yani. Ugimbeereze, gira ngigire ibe ndalo ye'shogo. Naani, ngakuheereza igindi ndalo ígihimiri. Kandi iri nanga, ngigule.»

³ Ulya Nabooti anamúshuvya kwokuno: «Ndaalwo lusiku nangakuheereza ubuhyane bwo n'gasigirwa na bashokuluza baani. Yiryo igambo, Nahano alishemye hala.»

⁴ Uyo Ahabu anagaluka imwage akoli rakiiri, anakoli zizibiiri. Mukuba, Nabooti amúlahirira kwo atagamúheereza ubuhyane bwo akasigirwa na bashokuluza baage. Uyo Ahabu anagendi lambama ku ngingo, anabisha amalanga ku kibambaazi. Kiri ne'kyanya bakamúleetera ibyokulya, analahira mbu atagaalya.

⁵ Uyo Ahabu, mukaage Yezebeeri anayiji múbuuza: «Kituma kiki wajengeerwa? Ka ndaabyo ugaalya?»

⁶ Na wa naye, ti: «Uyo Nabooti, we'Yezereheri, nagendi múhuuna kwo anguliikize indalo yage ye'mizabibu. Kandi iri angasiima, nimúheereze

igindi ndalo ahandu haayo. Haliko, anjuyya: “Nanga! Ndagakuheereza indalo yani ye'mizabibu.”»

⁷ Uyo Yezebeeri, ti: «Ka keera wayibagira kwo we twaziri Abahisiraheeri? Vyuka, ulye, unashagaluke. Iyo ndalo ya Nabooti, niyenene ngakuheereza yo.»

⁸ Uyo Yezebeeri anayandika amaruba kwi'ziina lya Ahabu, anagabiika kwa'kamangu ka mwami. Yago maruba, anagatumira abashaaja ba mu kaaya ka Nabooti, kuguma na'banalushaagwa ábâli tuuziri mwo.

⁹ Mu yago maruba mwâli yandisirwi, ti: «Mumenyeese abandu kwo bagire ulusiku lukulu lwo'kuyishalisa. Mwamali kuumana, munagingike Nabooti, mu kumúbiika ahandu ho'lushaagwa. ¹⁰ Munayabiirage utupere-pere tubiri, tuyimange imbere lyage, tunamúlege kwo atuka Rurema, atuka na mwami. Haaho, munayami múhulukiza inyuma lya'kaaya, munamúyite mu kumúlasha amabuye.»

¹¹ Yago magambo go Yezebeeri akayandika mu maruba, abakulu ba'kaaya ka Nabooti banagakulikira. ¹² Banamenyeesa ulusiku lukulu lwo'kuyishalisa, banakuumana, banagingika Nabooti ahandu ho'lushaagwa. ¹³ Tulya tupere-pere twombi, twanayiji bwatala imbere lya Nabooti. Twanatondeera ukumúlega imbere lya'bandu booshi, ti: «Uyu Nabooti keera atuka Rurema, atuka na mwami.»

Balya booshi, banayami múhalumulira inyuma lya'kaaya, banakizi múlasha amabuye, halinde anafwa. ¹⁴ Iri bakaba keera bamúyita,

banatumira Yezebeeri umwazi kwo Nabooti keera alashwa amabuye, anakoli fwiri.

¹⁵ Ulya Yezebeeri, mbu ayuvwe kwokwo, anabwira Ahabu: «Nabooti atakiri ho. Si keera afwa. Aaho! Yimukaga, ugendi yabiira iyo indalo yage ye'mizabibu, irya yo akalahira kwo utagule.»

¹⁶ Ahabu, iri akayuvwa kwo Nabooti keera afwa, anayimuka, anagendi giyabiira.

Umuleevi Hiriya adaaka Ahabu bo na mukaage

¹⁷ Ku yikyo kyanya, Nahano anabwira umuleevi Hiriya we'Tishibe kwokuno:

¹⁸ «Manukira i Samariya, unahumaanane na Ahabu, mwami wa'Bahisiraheeri. Buno, ali mu ndalo ye'mizabibu ya Nabooti. Agenda yo, mbu agiyabiire.

¹⁹ «Umúbwirage, kwo Nahano adeta kwokuno: “Si keera wayita umundu, wanayiji yabiira ibindu byage! Aaho! Haahalya utubwa tugweti tugalambira umuko gwa Nabooti, ho na haaho, tugalambira no'gwe'mwawe.”»

²⁰ Ikyanya Hiriya akabwira Ahabu kwokwo, Ahabu anadeta: «E mugoma wani, ka kandi wambulukira kwo?»

Na wa Hiriya, ti: «Ee! Nakuhulukira kwo. Mukuba, ukoli fitiirwi ukugira íbitali nga byo mu masu ga Nahano. ²¹ Yuvwagwa ngiisi

kwo Nahano adeta: “Ku kasiisa, ngakuleetera ubuhanya. Ngaminika ibibusi byawe, na nziimiize ngiisi úyimbwa mushosi wa mwi'kondo lyawe, aba muja, kandi iri atali muja. ²² Imbaga yawe, ngagigira nga kwokulya n'gagira imbaga ya Yerobwamu mugala Nebati, ne'ye'mwa

Baasha mugala Ahiya. Mukuba, keera wan-daakaza, wanahubiisa Abahisiraheeri, kwo nabo bakizi yifunda mu byaha.”

²³ «Na hi'gulu lya mukaawe Yezebeeri, Nahano adetaga kwokuno: “Amagala gaage, utubwa tugagaliira mwi'dako lyo'luzitiro lwa'kaaya ke'Yezereheri.”

²⁴ «Ku kasiisa, ikyanya abandu be'mbaga yawe bagafwira mu kaaya, utubwa tugabajanganula-janganula. Ne'kyanya bagafwira mu kahinga, ingukuma zigabajomola.»

²⁵ (Ulya Ahabu akateberezibwa na mukaage Yezebeeri. Kwokwo, hatazindi boneka umundu úkayifunda mu mabi imbere lya Nahano nga ye. ²⁶ Akayagazania bweneene, mu kuyikumba imigisi, nga kwa'Bahamoori nabo bâli kizi giyikumba. Yabo Bahamoori, Nahano âli mali gwanwa abayimulira Abahisiraheeri.)

²⁷ Galya magambo, iri Ahabu akagayuvwa, anayami daatula ibyambalwa byage, anakizi yambala amasuuzu, iri anayishalisa. Yago masu-uzu, atâli kizi gahogola, kiri mu kugwejera. Kiri na mu kugenda, âli jabati-jabati.

²⁸ Iri Nahano akabona kwokwo, anashubi bwira Hiriya we'Tishibe kwokuno: ²⁹ «Ka ubwini ngiisi kwo Ahabu ayibiika haashi imbere lyani? Aaho! Bwo ayibiika haashi, ndagaki leeta yubwo buhanya mu siku zaage. Si ngabuleeta mu siku za mugala wage.»

22

*Mikaaya adeta kwo Ahabu agaahimwa
(2 Kutondobola 18.1-27)*

¹ Hanalenga imyaka ishata hungu-hungu, Abahisiraheeri bali no'mutuula na'Baharaamu.
² Si mu yugwo mwaka gwa kashatu, Yehoshafaati, mwami we'Buyuda, anayiji zaatira Ahabu, mwami wa'Bahisiraheeri.

³ Uyo Ahabu anabwira abakozi baage: «Kalya kaaya ke'Ramooti-Giryadi, ka mutayiji kwo kali ke'mwitu? Aaho! Kituma kikagi tukoli yibwatali-iri naaho, buzira kushubi kanyaga, kalyoke imwa mwami we'Haraamu.»

⁴ Ahabu anabuuza Yehoshafaati, ti: «Ewe! Ka ugandabaala, gira ngendi teera i Ramooti-Giryadi?» Na wa Yehoshafaati, ti: «Si twe baguma! Abandu baani, bali be'mwawe. Kiri ne'fwarasi zaani, ziri ze'mwawe.»

⁵ Yehoshafaati anagenderera ukubwira uwabo: «Halikago, utee hanuusa Nahano.» ⁶ Uyo Ahabu anakuumania abaleevi baage nga magana gana, anababuuza: «Ka ngendi teera i Ramooti-Giryadi, kandi iri nanga?» Na wa nabo, ti: «Genda! Nahano agakuhimira.»

⁷ Kundu bakashuvya kwokwo, Yehoshafaati anashubi buuzwa kwokuno: «Ka hano ndaaye gundi muleevi wa Nahano ye twangaki hanuusa?»

⁸ Mwami wa'Bahisiraheeri, ti: «Hakiri Mikaaya mugala Himula. Yiryo ihano lya Nahano, twangamúhuuna lyo. Haliko ndi mu múnegura, bwo atali mu ndangira ubuleevi bwija. Si ayamiri ali mu ndetera amabi naaho.» Na wa Yehoshafaati, ti: «E maashi mwami, ukudeta kwokwo, kutakwaniini.»

9 Kwokwo, Ahabu anatumira umukulu wage muguma, anamúbwira kwo avwaruke, agendi leeta Mikaaya mugala Himula.

10 Ku yikyo kyanya, mwami wa'Bahisiraheeri no'wabo we'Buyuda, bâli bwatiiri kwi'rembo lya'kaaya ke'Samariya. Ngiisi muguma âli bwatiiri ku kitumbi kyage kyo'bwami. Bâli gweti bagayigingika mu mirondo yabo ye'kyami. Na'baleevi booshi, bâli gweti bagatanga ubuleevi imbere lyabo.

11 Mu yabo baleevi, muguma wabo, ye Zedekiya mugala Kinaana. Uyo Zedekiya âli mali yilingaaniza amahembe ge'byuma, anakizi deta: «Nahano adeta kwokuno: “Ku njira ya yaga mahembe, ugafutiiriza Abaharaamu, halinde baminikwe lwoshi.”» 12 Balya bandi baleevi booshi, bâli kizi tanga bwobwo-bwobwo buleevi, ti: «Ugendi teera akaaya ke'Ramooti-Giryadi, unakahime. Yako kaaya, Nahano agakabiika mu maboko gaawe.»

13 Ku yikyo kyanya, ulya mukozi úkatumwa imwa Mikaaya, anamúbwira: «Abandi baleevi booshi, keera batanga ubuleevi. No'buleevi bwabo buli bwo buguma, mbu mwami agaahima. Aaho! Naawe umútangire bwobwo-bwobwo buleevi. Ee! Umúdetere amiija.»

14 Haliko Mikaaya anamúshuvya kwokuno: «Nga kwo Nahano ayamiri ho, ngaadeta naaho ngiisi kwo Nahano agambwira.»

15 Ikyanya Mikaaya akahika imbere lya mwami, mwami anamúbuuza: «Ka tugendi teera i Ramooti-Giryadi, kandi iri nanga?» Na

wa naye, ti: «Ee! Genda, ugaahima. Nahano agababiika mu maboko gaawe.»

¹⁶ Haliko, mwami anamúbwira: «Ngakubiikisa indahiro ubugira kanga, halinde umbwire ibiri ukuli kwi'ziina lya Nahano?»

¹⁷ Ulya Mikaaya, ti: «Nabona kwa'Bahisiraheeri booshi bashabukira ku migazi, nga bibuzi ibitahiiti umungere. Nahano anadeta: “Yaba bandu, ndaakyo kirongoozi bahiiti. Leka ngiisi muguma wabo agalukire imwage ku mutuula.”»

¹⁸ Lyeryo, Ahabu anabwira Yehoshafaati, ti: «Ka ndakakubwira kwo uyu mushosi atangan-dangira ubuleevi bwija? Si ali mu ndangira bwa'mabi naaho!»

¹⁹ Mikaaya anashubi deta: «Yuvwiriza igambo lya Nahano. Nabona Nahano abwatiiri ku kitumbi kyage kyo'bwami. Na'bakozi baage booshi ba mwi'gulu, bayimaaziri ha butambi lyage, baguma ilulyo, na'bandi ilumoshu. ²⁰ Nahano anabuza: “Nyandagi ugagendi hendereza Ahabu, gira agendi teera i Ramooti-Giryadi, halinde agendi fwira yo?” Ngiisi muguma anakizi shuvya byage-byage.

²¹ «Ha nyuma, kisigo kiguma kyanayimanga imbere lya Nahano, kyanadeta: “Niehe ngagendi múhendereza.”

²² «Nahano anakibuza: “Ugamúhendereza ku njira nyiki?” Nakyo, ti: “Ngagendi shimya abaleevi baage booshi kwo bakizi deta ikinyoma”. Na wa Nahano, ti: “Kwokwo! We gaahasha ukumúhendereza. Genda, ugirage kwokwo.”»

²³ Uyo Mikaaya anashubiza, ti: «Ewe! Kwokwo, kwo binali. Yaba baleevi baawe booshi, Nahano keera ababiika mwe'kisigo halinde badete ikinyoma. Kundu kwokwo, Nahano keera akyula kwo agakutumira ubuhanya.»

²⁴ Lyeryo, Zedekiya mugala Kinaana anayami yegeera Mikaaya, anamúumuula uluhi kwi'tama, kwa! Anamúbuuza: «Ewe! Ko'mutima gwa Nahano gwanjaaga mwo, mbu gutondeere ukukudeta mwo?»

²⁵ Na wa Mikaaya, ti: «Ulusiku lwo ugayingira mu kisiika kye'kati, mbu ugendi yibisha, lyo ugaamenya.»

²⁶ Kwokwo, mwami wa'Bahisiraheeri anabahamuliza, ti: «Gwatagi Mikaaya! Munamútwale imwa Hamooni, umukulu wa'kaaya, ne'mwa Yohaashi, umuluzi. ²⁷ Munababwire kwo mwami akyula kwokuno: “Uyu mundu, mumúbiike mu mbohe. Munakizi múliisa umukate muniini, na'miiji, halinde ku kyanya ngagaluka kwo ku butoge.”»

²⁸ Uyo Mikaaya anamúbwira kwokuno: «Iri wangagaluka ku butoge, iri atali Nahano úwanganuza.» Anashubiza, ti: «Muyuvwirize ngiisi kwo nadeta.»

*Mwami Ahabu afwira mwi'zibo
(2 Kutondobola 18.28-34)*

²⁹ Kwokwo, uyo mwami Ahabu wa'Bahisiraheeri, kuguma na mwami Yehoshafaati we'Buyuda, banagendi teera akaaya ke'Ramooti-Giryadi. ³⁰ Ahabu anamúbwira: «Ikyanya ngayingira mwi'zibo, ngayambala ibindi-bindi byambalwa íbitali

bye'kyami. Haliko wehe, uyambale ibyambalwa byawe bye'kyami.» Kwokwo, Ahabu anahindurania ibyambalwa, anayingira mwi'zibo.

³¹ Uyo mwami we'Haraamu âli hangwiri ibirongoozi byage makumi gashatu na babiri âbâli yimangiiri amagaare gaage gi'zibo, ti: «Mutakolwe kwo mwahuma ku gundi mundu yeshi, aba mugunda, kandi iri mutasumbwa. Si mulwise naaho mwami wa'Bahisiraheeri.»

³² Biryâ birongoozi, mbu bilangiize Yehoshafaati, byanadeta: «Ku kasiisa, uyu ye mwami wa'Bahisiraheeri.» Kyanatuma bagamúlandiriza, gira bamúlwise. Haliko, iri Yehoshafaati akabanda akashiba, ³³ banamenya kwo atali ye mwami wa'Bahisiraheeri, banaleka ukumulwisa, banagaluka.

³⁴ Haaho, musirikaani muguma we'Haraamu, anafwora umuheto gwage mu kuhizaanwa. Kiziga, umwambi gwayami yityomba ha buteranizo bwe'siribo zo mwami wa'Bahisiraheeri ayambiiti mu kifuba kyage. Uyo Ahabu anayami bwira ikirongoozi ki'gaare lyage li'zibo: «Ewe, keera nakomeereka! Hindula igaare, unjaaze duba mwi'zibo.»

³⁵ Lwolwo lusiku, izibo lyanakungula ngana-ngana. Kwokwo, banashegamika mwami mwi'gaare, agweti agalangiiza Abaharaamu. Umuko gwage gwanakizi jalabandira haashi mwi'gaare. Iri kakaba kabigingwe, mwami anafwa.

³⁶ Iri izuuba likaba keera lyasooka, indumwa yanalenga mu shumbi, ti: «Ngiisi mundu

agalukire imwage, mu kaaya kaabo.»

³⁷ Kwokwo, kwo mwami Ahabu akafwa, banatwala ikirunda kyage i Samariya, kyanaziikwa yo. ³⁸ Banakizi shukira igaare lyage mu kirigo kye'Samariya (ho babulambe bâli kizi yogera). Utubwa twanayiji lamba umuko gwage, nga kwo Nahano akagwanwa adeta.

³⁹ Uyo Ahabu, agandi magambo ágakakoleka mu butwali bwage, gali mayandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Hisiraheeri. Muli muyandike na ngiisi kwo akayubaka inyumba yage, na ngiisi kwo akagilimbiisa na'mahembe ge'njovu. Muli muyandike na ngiisi kwo akayubaka utwaya tulebe. ⁴⁰ Mwami Ahabu, iri akashaaja, anaziikwa. Ahandu haage, banayimika mugala wage Ahaziya.

*Yehoshafaati, mwami we'Buyuda
(2 Kutondobola 20.31-21.1)*

⁴¹ Uyo mwami Ahabu wa'Bahisiraheeri, ikyanya âli koli hisiizi imyaka ina atwaziri, mu kihugo kye'Buyuda banayimika mwami Yehoshafaati mugala Hasa. ⁴² Ku yikyo kyanya, âli kola ne'myaka makumi gashatu ni'taanu abusirwi. Nyina ye wâli Hazuba munyere Shirihi. Uyo Yehoshafaati anahisa imyaka makumi gabiri ni'taanu, atwaziri i Yerusaleemu. ⁴³ Âli kizi gira íbikwaniini imbere lya Nahano, nga kwo yishe Hasa âli kizi bigira. ⁴⁴ Kundu kwokwo, atakahongola imbeero zo'kuyikumbira imigisi ku marango. Abandu banakizi gendi tangira ya'matuulo go'kusiriiza, iri banayokera

yo'mubadu. ⁴⁵ Mwami Yehoshafaati âli tuuziri ali no'mutuula na mwami wa'Bahisiraheeri.

⁴⁶ Uyo Yehoshafaati, agandi magambo ágakakoleka mu butwali bwage, gali mayandike mu Kitaabo kya'magambo ga'Baami be'Buyuda. Mwo muyandisirwi na hi'gulu lyo'bukalage bwage, na ngiisi kwo âli kizi lwa amazibo.

⁴⁷ Akayimula babulambe ba'bashosi booshi ábâli kizi shuleha ha mbeero, balya ábasigala ku kyanya kya yishe Hasa.

⁴⁸ Ku yikyo kyanya, ndaaye mwami úwâli mu kihugo kye'Hedoomu. Si mwami we'Buyuda, ye wâli kizi tuma yo'mwimangizi.

⁴⁹ Mwami Yehoshafaati anagendi yubakiisa amashuba go'budandaza, gira gakizi gendi seeha inooro mu kihugo kye'Hofiiri. Haliko, gatakaki hika yo, mukuba gakavungukira i Hezyoni-Gebeeri.

⁵⁰ Uyo Ahaziya mugala Ahabu, anabwira Yehoshafaati: «Uleke abakozi baani na'be'mwawe babalamanwe mu mashuba.» Haliko yiryo igambo, Yehoshafaati atanaliyemeera.

⁵¹ Uyo Yehoshafaati, ikyanya akashaaja, anazi-ikwa kuguma na bashokuluza baage, mu Kaaya ka Dahudi. Ahandu haage, banayimika mugala wage Yoramu.

Imyazi ya Ahaziya, mwami wa'Bahisiraheeri

⁵² Ikyanya mwami Yehoshafaati we'Buyuda, akahisa imyaka ikumi ni'rinda atwaziri, mu kihugo kye'Hisiraheeri banayimika mwami Ahaziya mugala Ahabu, anahisa imyaka ibiri atwaziri i Samariya. ⁵³ Uyo Ahaziya,

anagira íbitali nga byo mu masu ga Nahano, anakizi kulikira ingesho za yishe Ahabu, ne'za nyina Yezebeeri. Anakizi kulikira ne'ngesho za Yerobwamu mugala Nebati, mu kukizi hubiisa Abahisiraheeri, halinde bakizi yifunda mu byaha. ⁵⁴ Âli kizi kolera umuzimu Baali, iri anaguyikumba. Kwokwo, kwo akaraakaza Nahano Rurema wa'Bahisiraheeri, nga kwokulya yishe âli kizi gira.

**Ibibiriya: Igambo lya Rurema mu ndeto
ye'kifuliiru
Fuliiru: Ibibiriya: Igambo lya Rurema mu ndeto
ye'kifuliiru (Bible)**

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Fuliiru

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Feb 2023 from source files
dated 29 Jan 2022

871cddeb-c358-58e1-a46a-1b6006a51f3b